

OTDK-dolgozat

2025.

Széles Réka

Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügyi és Számviteli Kar

**A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ-KEDVEZMÉNYEK ÉS A
CSALÁDTÁMOGATÁSI RENDSZEREK HATÁSAI A DEMOGRÁFIAI
VÁLTOZÁSOKRA A V4 ORSZÁGOKBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL
MAGYARORSZÁGON**

**THE IMPACT OF PERSONAL INCOME TAX CREDITS AND FAMILY
SUPPORT SCHEMES ON DEMOGRAPHIC CHANGE IN V4
COUNTRIES, IN PARTICULAR IN HUNGARY**

Dr. Hegedűs Szilárd

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. november 3.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	1
2. JÖVEDELEMDADÓZÁS MAGYARORSZÁGON 1988-TÓL.....	4
2.1. ELSŐ SZAKASZ (1988-1994).....	5
2.2. MÁSODIK SZAKASZ: A BOKROS-CSOMAG HATÁSA AZ ADÓRENDSZERRE (1995-1997).....	7
2.3. HARMADIK SZAKASZ: ADÓRENDSZER-VÁLTOZÁSOK (1998–2001).....	8
2.4. NEGYEDIK SZAKASZ: ADÓRENDSZER-VÁLTOZÁSOK (2002–2010).....	9
2.5. EGYKULCSOS ADÓRENDSZERRE VALÓ ÁTÁLLÁS (2011 – JELEN)	10
2.6. ÖSSZEGZÉS	13
3. A SZEMÉLYI JÖVEDELEMDADÓ MAGYARORSZÁGON NAPJAINKBAN	14
3.1. A SZEMÉLYI JÖVEDELEMDADÓ JELLEMZŐI	15
3.2. AZ SZJA ADÓELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSE	15
3.3. A JOGALKOTÓ SZÁNDÉKA AZ EGYKULCSOS SZEMÉLYI JÖVEDELEMDADÓVAL 16	
3.4. AZ ÖSSZEVONT ADÓALAP ÉS AZ ADÓALAP-KEDVEZMÉNYEK.....	16
3.4.1. A négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye (NÉTAK)	18
3.4.2. A 25 év alatti fiatalok kedvezménye	18
3.4.3. A 30 év alatti anyák kedvezménye.....	18
3.4.4. A személyi kedvezmény.....	19
3.4.5. Az első házások kedvezménye	19
3.4.6. A családi kedvezmény.....	19
3.4.7. Családi járulékkedvezmény.....	20
3.5. JELENTŐSEBB PÉNZBELI CSALÁDTÁMOGATÁSOK MAGYARORSZÁGON NAPJAINKBAN	22
3.5.1. Anyasági támogatás.....	22
3.5.2. Csecsemőgondozási díj (CSED)	22
3.5.3. Gyermekgondozási díj (GYED).....	22
3.5.4. Gyermekgondozási segély (GYES).....	23
3.5.5. Gyermeknevelési támogatás (GYET)	23
3.5.6. Családi pótlék.....	23
3.6. A MAGYAR SZJA RENDSZER ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI 2024-BEN	24
3.6.1. Előnyei	24
3.6.2. Hátrányai	25
3.7. ÖSSZEGZÉS	25
4. SZEMÉLYI JÖVEDELEMDADÓ A V4 ORSZÁGOKBAN	26
4.1. SZLOVÁKIA.....	26
4.1.1. Általánosságban a szlovák személyi jövedelemadóról.....	26
4.1.2. Személyi adókedvezmény	27
4.1.3. Az eltartott házastársak után járó adókedvezmény	27
4.1.4. Gyermek után járó adókedvezmény	27
4.1.5. Főbb szlovák pénzbeli családtámogatások.....	30
4.2. CSEHORSZÁG	31
4.2.1. Általánosságban a cseh személyi jövedelemadóról.....	31

4.2.2.	Személyi adókedvezmény	31
4.2.3.	Az eltartott házastársak után járó adókedvezmény	31
4.2.4.	Fogyatékkal élők adókedvezménye.....	32
4.2.5.	Gyermekek után járó adókedvezmény	32
4.2.6.	Főbb cseh pénzbeli családtámogatások	33
4.3.	LENGYELORSZÁG	34
4.3.1.	Általánosságban a lengyel személyi jövedelemadóról	34
4.3.2.	Személyi adókedvezmény	34
4.3.3.	Gyermekek után járó adókedvezmény	34
4.3.4.	Főbb lengyel pénzbeli családtámogatások	35
4.4.	A VISEGRÁDI ORSZÁGOK ÖSSZEHASONLÍTÁSÁNAK ÖSSZEGZÉSE	36
5.	A KUTATÁS.....	38
5.1.	AZ SZJA ADÓKEDVEZMÉNYEK HATÁSA KÜLÖNBÖZŐ ADÓRENDSZERI ÉS DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÓKRA.....	39
5.1.1.	A kutatás módszere	39
5.1.2.	A kutatás eredménye	40
5.1.2.1.	A 15 éven aluliak arányának összefüggései.....	42
5.1.2.2.	Az egy háztartásra jutó gyermekek átlagos számának összefüggései.....	43
5.1.2.3.	Az egy gyermekes háztartásra jutó gyermekek átlagos számának összefüggései...	44
5.1.2.4.	Fiatalok munkanélkülisége és gyermekvállalás összefüggése	45
5.1.2.5.	Az első gyermekvállalás kora és a születési arány kapcsolata.....	46
5.1.2.6.	Születési arányok és háztartásonkénti gyermekek száma	46
5.1.2.7.	Családi stabilitás és gyermekvállalás összefüggései.....	46
5.1.2.8.	Migráció és gyermekvállalás	46
5.1.2.9.	Gazdasági tényezők és gyermekvállalás	47
5.1.3.	Összehasonlítás más szakirodalmakkal.....	47
5.2.	KITEKINTÉS AZ EU ÉS A V4 ORSZÁGOK DEMOGRÁFIAI FOLYAMATAIRA, ILLETVE CSALÁDTÁMOGATÁSAIRA.....	48
5.2.1.	A kutatás módszere	48
5.2.2.	A kutatás eredménye	49
5.2.2.1.	Átlagos népesség.....	49
5.2.2.2.	Élveszületések száma.....	53
5.2.2.3.	15 éven aluliak száma és aránya	56
5.2.2.4.	65 éven felüliek száma és aránya.....	58
5.2.2.5.	Migrációs egyenleg	60
5.2.2.6.	Pénzbeli családtámogatások.....	62
5.2.3.	A kutatás összehasonlítása más szakirodalmakkal.....	63
5.3.	AZ EURÓPAI UNIÓ ORSZÁGAINAK ELEMZÉSE KLASZTERANALÍZIS SEGÍTSÉGÉVEL	65
5.3.1.	A kutatás módszere	65
5.3.2.	A kutatás eredménye	65
5.4.	A KUTATÁSOK EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE.....	68
6.	ÖSSZEFOGLALÁS	70
	HIVATKOZÁSOK.....	76
	MELLÉKLETEK.....	I

Táblázatjegyzék

1. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 1988 és 1995 között.....	6
2. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 1996 és 1998 között.....	8
3. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 1999 és 2001 között.....	9
4. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 2002 és 2010 között.....	10
5. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 2011-től	10
6. táblázat: az SZJA-kedvezmények és a családi járulékkedvezmény	21
7. táblázat: a magyar főbb pénzbeli családtámogatások 2024-ben.....	24
8. táblázat: a szlovák SZJA-kedvezmények	29
9. táblázat: a cseh SZJA-kedvezmények	32
10. táblázat: a lengyel SZJA-kedvezmények.....	35
11. táblázat: a V4 országok összehasonlítása az SZJA-kedvezmények és a pénzbeli családtámogatások szerint	37
12. táblázat: a gyermekkedvezmények mértéke országonként, fizetésenként és a gyermekek száma szerint	41
13. táblázat: az adórendszeri hatások összefüggései	41
14. táblázat: a nem adórendszeri hatások összefüggései	45
15. táblázat: a demográfiai és családtámogatási mutatók klaszterelemzése.....	66
16. táblázat: a kétszintű klaszterelemzés eredményei országonkénti bontásban.....	67

Ábrajegyzék

1. ábra: az SZJA sávok száma és a legmagasabb adókulcsok változása 1988 és 1994 között.....	7
2. ábra: az SZJA alanyok számának alakulása 2011 és 2023 között.....	11
3. ábra: a legmagasabb és a legalacsonyabb SZJA kulcsok 1988 és 2016 között.....	12
4. ábra: az egy főre jutó adóterhelés 2011 és 2022 között.....	12
5. ábra: a lakosság adóinak megoszlása 2023-ban	14
6. ábra: Csehország átlagos népessége 2015 és 2023 között.....	50
7. ábra: Magyarország átlagos népessége 2015 és 2023 között	51
8. ábra: Lengyelország átlagos népessége 2015 és 2023 között.....	51
9. ábra: Szlovákia átlagos népessége 2015 és 2023 között	52
10. ábra. az Európai Unió népessége 2015 és 2023 között	53
11. ábra: az élveszületések száma a V4 országokban 2015 és 2023 között	54
12. ábra: az élveszületések száma az Európai Unióban 2015 és 2023 között	55
13. ábra: a 15 éven aluliak száma a V4 országokban 2015 és 2023 között.....	57
14. ábra: a 15 éven aluliak száma az Európai Unióban 2015 és 2023 között.....	57
15. ábra: a 65 éven felüliek száma a V4 országokban 2015 és 2023 között	59
16. ábra: a 65 éven felüliek száma az Európai Unióban 2015 és 2023 között	59
17. ábra: a migrációs egyenleg a V4 országokban 2015 és 2023 között.....	61
18. ábra: a migrációs egyenleg az Európai Unióban 2015 és 2023 között.....	61
19. ábra: a pénzübeli családtámogatások az Európai Unióban és a V4 országokban 2013-2021 között.....	63
20. ábra: a klaszterelemzés modellje	66

1. BEVEZETÉS

A szakdolgozatom témája a személyi jövedelemadó-kedvezmények és a családtámogatási rendszerek vizsgálata a Visegrádi négyek (Csehország, Lengyelország, Magyarország és Szlovákia) illetve az Európai Unió országai között, ami véleményem szerint rendkívül aktuális és releváns téma. A demográfiai változások, különösen a népességfogyás és az elöregedés központi kérdéssé váltak mind a kormányok, mind a gazdaság számára főként az ezredfordulót követően.

Az alacsony születésszám és a növekvő élettartam miatt a társadalmak elöregedése olyan gazdasági és társadalmi kihívásokat okoz, amelyek hosszú távon veszélyeztethetik a munkaerőpiac egyensúlyát, a nyugdíjrendszerek fenntarthatóságát és a gazdasági növekedés ütemét. A probléma megoldása érdekében számos intézkedés került már bevezetésre, melyek középpontjában a gyermekvállalás ösztönzése és a családok anyagi helyzetének javítása áll. A személyi jövedelemadó kedvezmények és a családtámogatási rendszerek az intézkedések kulcsfontosságú eszközei, amelyekkel a kormányok megpróbálják orvosolni a demográfiai kihívásokat.

A V4 országokban az adórendszerek és családtámogatások elsődleges célja, hogy ösztönözzék a gyermekvállalást, javítsák a családok anyagi helyzetét és hosszú távon pozitív hatást gyakoroljanak a demográfiai folyamatokra. Ezek a családoknak segítő rendszerek azonban országonként eltérőek, a különböző gazdasági és társadalmi háttér miatt más módon hatnak a demográfiai problémákra. Magyarország például az utóbbi években jelentős adókedvezményeket és családtámogatási intézkedéseket vezetett be, amelyek célja, hogy növeljék a gyermekvállalási hajlandóságot és stabilizálják a családok anyagi helyzetét. A V4 országokban tapasztalható különbségek megértése és összehasonlítása azért is fontos, mert a jól működő gyakorlatok és rendszerek átültetése (például Magyarországra) hozzájárulhat a hatékonyabb családpolitikai intézkedések kialakításához.

Magyarországon az elmúlt években a kormány különféle intézkedésekkel próbálta ösztönözni a gyermekvállalást, beleértve a személyi jövedelemadó kedvezményeket és egyéb családtámogatási programokat. Azonban nem egyértelmű, hogy ezek az intézkedések mennyire hatékonyak a hosszú távú demográfiai célok elérésében. A V4 országok közötti összehasonlító elemzések lehetőséget adnak arra, hogy jobban megértsük, mely családtámogatási rendszerek működnek hatékonyabban, és milyen hatása van ezeknek a demográfiai folyamatokra. Emellett a téma gazdasági szempontból is fontos, hiszen a népességfogyás negatív hatással lehet a munkaerőpiacra és a gazdasági növekedésre. A hatékony adókedvezmények és

családtámogatási rendszerek segíthetnek fenntartani a gazdasági stabilitást, és biztosítani a jelenlegi társadalmi struktúra hosszú távú fenntarthatóságát.

A szakdolgozatom témája jól illeszkedik a jelenlegi közvéleményi témákhoz és közpolitikai vitákhoz, különösen a demográfiai kihívások kezelésére irányuló stratégiák kapcsán. A mindennapjainkat átszövi a jövő, ki ne gondolna arra, hogy hogyan alakul majd az utódaink sorsa? Ennek egy nem olyan távoli megközelítése például, hogy hogyan alakul majd a népesség Magyarországon a következő évtizedekben.

Számos tanulmány foglalkozik a családtámogatási rendszerekkel és azok hatékonyságával, azonban a Visegrádi négyek országai közötti összehasonlító vizsgálatok viszonylag kevésbé kidolgozottak. A kutatásom hozzájárulhat a meglévő tudáshalmazhoz azzal, hogy rávilágít az egyes országok közötti különbségekre és hasonlóságokra, valamint megmutatja, hogy mely tényezők befolyásolják leginkább a családok anyagi helyzetét és a gyermekvállalási hajlandóságot.

A téma választásánál elsősorban az a kérdés motivált, hogy a gazdasági ösztönzők és társadalmi támogatások hogyan hatnak hosszútávon a demográfiai változásokra. Fontosnak tartom, hogy ezzel a témával is foglalkozzunk, mivel a társadalom előregedése és a népességsökkenés globális problémák, amelyek már most is éreztetik hatásukat a munkaerőpiacon és az állami nyugdíjrendszerekben. Ezek a problémák pedig a mindennapi életünket is befolyásolják, az évek múlásával pedig egyre jobban ki fog éleződni a téma fontossága.

A választott kutatási kérdéseim arra fókuszálnak, hogy hatással vannak-e a személyi jövedelemadó kedvezmények a demográfiai folyamatokra és hogy milyen demográfiai trendek figyelhetők meg Európában. Ezeket három kutatási kérdésen és három hipotézisen keresztül vizsgálom.

A kutatás felépítése egy szakirodalmi áttekintéssel kezdődik, amelyben elsőként bemutatom a személyi jövedelemadó kialakulásának történetét Magyarországon. A további szakirodalmi részekben részletezem a jelenlegi SZJA rendszer jellemzőit és a magyarországi családtámogatásokra is kitérek. Bemutatom a másik három visegrádi ország SZJA rendszerét is röviden az adókedvezményekre fókuszálva, a családtámogatásokkal szintén kiegészítve. Számos összefoglaló és összehasonlító táblázatot készítettem, hogy a rengeteg információ jobban átlátható legyen. A kutatásomat három kisebb részre osztottam, ezeket mutatom be külön pontokban a szakirodalmakat követően. Ezek keretében vizsgálom az SZJA-

kedvezmények hatásait a demográfiára, összevetem a V4 országok és az Európai Unió demográfiai mutatóit, illetve megvizsgálom, hogy az EU országai csoportosíthatóak-e. Ezekben a fejezetekben további táblázatokkal és ábrákkal szemléltetem a kapott eredményeket, majd hasonló kutatásokkal összevetem azokat. Végül az összefoglalóban rendszerezem a leírt információkat, a kapott eredményeimet és következtetéseket vonok le belőlük, majd néhány javaslatot is teszek a jelenlegi SZJA rendszerek javítására.

2. JÖVEDELEMADÓZÁS MAGYARORSZÁGON 1988-TÓL

Magyarországon az 1988-as adóreform keretében vezették be a személyi jövedelemadót (SZJA), amelynek alapgondolata az volt, hogy a lakosság minden jövedelme adókötelessé váljon. Az új adórendszer elemei jelentős hatást gyakoroltak a lakosság helyzetére és a költségvetés bevételeire. Az adóreform fő céljai között szerepelt az egységes és normatív adórendszer kialakítása, amely a termelési erőforrásokat terhelő adókat csökkentette, miközben a fogyasztási adókat növelte. Az intézkedés célja az volt, hogy ösztönözze a vállalatokat a termelés növelésére, miközben a lakosságot jobban bevonja a közkiadások finanszírozásába. A reform egyik kulcsfontosságú célkitűzése az volt, hogy igazságosabb közteherviselést érjenek el a jövedelmek összevont adóztatásával. Azonban a reform csak részben valósult meg: az első tapasztalatok szerint a vállalatok és a költségvetés nyertek, de a lakossági adóterhek az SZJA miatt jelentősen emelkedtek. A költségvetési centralizáció nem csökkent, és a gazdasági hatékonyság sem javult. Az adórendszer inflációt indított el, amely tovább rontotta a lakosság helyzetét. Bár a közteherviselés méltányosabb lett, a jövedelmi aránytalanságok továbbra is fennmaradtak (Ékes, 1997).

Az „új” adórendszer bevezetését követően a lakosság helyzete folyamatosan romlott, amit nem csupán az adórendszer, hanem a jelentős gazdasági és politikai változások is okoztak. A rendszerváltás idején a munkanélküliség drasztikus növekedése tovább rontotta a helyzetet. Az állami nagyipari vállalatok csődje miatt tömeges elbocsátások történtek, melyeket az új, kisebb szervezetek nem tudtak ellensúlyozni. Habár a gazdasági szervezetek száma növekedett, a foglalkoztatottak száma jelentősen csökkent. Az 1990-es években a bérek növekedési üteme korlátozott maradt, miközben a kétszámjegyű infláció folyamatosan jelen volt, ami a reálbérek csökkenéséhez vezetett. Az adóelvonások mértéke növekedett, különösen a közép- és magasadójellegű adóterhek emelkedtek. Az adótáblák indexelésének hiánya miatt az alacsonyabb jövedelműek is adófizetővé váltak. Összességében az adórendszer és a gazdasági változások együttesen a lakosság életszínvonalának csökkenéséhez vezettek (Ékes, 1997).

Az elmúlt évtizedben (2010-től) Magyarország személyi jövedelemadó rendszere jelentős átalakuláson ment keresztül. A korábbi években alkalmazott progresszív adórendszert 2011-ben az egykulcsos adórendszer váltotta fel, amely az évek során tovább egyszerűsödött, azonban a szabályozás ismét a bonyolódás irányába mozdult el 2020 után. Ezek az évtized eleji változások a 2010-es években átláthatóbbá tették az adórendszert és egyszerűsítették az adófizetési folyamatot. A családi adókedvezmények rendszere is jelentősen módosult. Korábban az adókedvezmények csak a nagycsaládosok számára voltak elérhetők, de az új

szabályozások révén fokozatosan bővült a kedvezményezettek köre, és növekedett a kedvezmények mértéke is. Például a kedvezmények már az alkalmazottak járulékaiból is levonhatóak lettek, és a többgyermekes családok esetében különféle mentességek léptek életbe, mint például a négy és több gyermekes anyák kedvezménye (Krekó et al., 2023). 2022-től fókuszba került a fiatal generáció jövedelmi helyzetének javítása is, továbbá a személyi kedvezmény adóalap kedvezménnyé vált.

Az alkalmazottak társadalombiztosítási hozzájárulásának aránya kis mértékben emelkedett, míg a munkáltatói járulékok jelentős csökkentésre kerültek az évek folyamán. Ezek a változások hosszú távon befolyásolták a munkaerőköltségeket és a béreket, de közvetlenül nem hatottak a bruttó és nettó bérek közötti különbségre. Ezek az adórendszerbeli változások vegyes hatással voltak a magyar emberek jólétére és életére. Az egykulcsos adórendszer és az átláthatóbb adózási szabályok egyszerűsítették az adófizetést, ami pozitív hatással volt az adófizetők mindennapi életére. Ugyanakkor a családi adókedvezmények bővítése különösen a nagycsaládosok számára jelentett anyagi támogatást, ami javította ezeknek a családoknak az anyagi helyzetét és életszínvonalát. Az alkalmazottak társadalombiztosítási hozzájárulásának emelkedése azonban némileg növelte a magánszemélyek adóterhét, míg a munkáltatói járulékok csökkentése inkább a munkaadók számára hozott könnyebbséget (Krekó et al., 2023).

2.1. ELSŐ SZAKASZ (1988-1994)

A rendszerváltás előtti két év és az azt követő néhány év adópolitikai szempontból csak kisebb kiigazításokat hozott, de 1994-re a gazdasági átalakulás következtében az államháztartás hiánya és az államadósság kezelhetetlenné vált.

Az 1988-as adóreform fordulópontot jelentett a magyar adórendszerben, mivel ennek során szüntették meg a korábbi szétagolt adónemeket, például a béradót, a felhalmozási adót, illetve a forgalmi adót, majd vezették be helyettük az új, átláthatóbb struktúrát, amely magában foglalta az általános forgalmi adót (ÁFA), a személyi jövedelemadót és a vállalkozói adót is. Az új rendszer célja a gazdasági átmenet támogatása volt, különösen a magánvállalkozások piacra lépésének megkönnyítése, ami jelentősen növelte a vállalkozások számát, miközben a foglalkoztatottak létszáma csökkent. A reform során az adóterhek egyre inkább a lakossági jövedelmekre és a fogyasztásra terhelődtek át, miközben a bruttósítás biztosította, hogy a dolgozók nettó bére megfeleljen az 1987 decemberében elért szintnek, a levonandó adókkal és kedvezményekkel együtt (Lakatos, 2020; Semjén, 2006).

1. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 1988 és 1995 között

1988	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 48.000	0%
48.001 – 70.000	48.000 Ft-on felüli rész 20%-a
70.001 – 90.000	4.400 Ft és 70.000 Ft-on felüli rész 25%-a
90.001 – 120.000	9.400 Ft és 90.000 Ft-on felüli rész 30%-a
120.001 – 150.000	18.400 Ft és 120.000 Ft-on felüli rész 35%-a
150.001 – 180.000	28.900 Ft és 150.000 Ft-on felüli rész 39%-a
180.001 – 240.000	40.600 Ft és 180.000 Ft-on felüli rész 44%-a
240.001 – 360.000	67.000 Ft és 240.000 Ft-on felüli rész 48%-a
360.001 – 600.000	124.600 Ft és 360.000 Ft-on felüli rész 52%-a
600.001 – 800.000	249.400 Ft és 600.000 Ft-on felüli rész 56%-a
800.001 –	361.400 Ft és 800.000 Ft-on felüli rész 60%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1987. évi VI. törvény alapján

1990	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 55.000	0%
55.001 – 90.000	55.000 Ft-on felüli rész 15%-a
90.001 – 300.000	5.250 Ft és 90.000 Ft-on felüli rész 30%-a
300.001 – 500.000	68.250 Ft és 300.000 Ft-on felüli rész 40%-a
500.001 –	148.250 Ft és 500.000 Ft-on felüli rész 50%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1989. évi XLV. törvény alapján

1992 és 1993	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 100.000	0%
100.001 – 200.000	100.000 Ft-on felüli rész 25%-a
200.001 – 500.000	25.000 Ft és 200.000 Ft-on felüli rész 35%-a
500.001 –	130.000 Ft és 500.000 Ft-on felüli rész 40%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1991. évi XC. törvény és 1993.I.1.-
-1993.IV.21. hatályos állapota alapján

1989	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 55.000	0%
55.001 – 70.000	55.000 Ft-on felüli rész 17%-a
70.001 – 100.000	2.550 Ft és 70.000 Ft-on felüli rész 23%-a
100.001 – 150.000	9.450 Ft és 100.000 Ft-on felüli rész 29%-a
150.001 – 240.000	23.950 Ft és 150.000 Ft-on felüli rész 35%-a
240.001 – 360.000	55.450 Ft és 240.000 Ft-on felüli rész 42%-a
360.001 – 600.000	105.850 Ft és 360.000 Ft-on felüli rész 49%-a
600.001 –	223.450 Ft és 600.000 Ft-on felüli rész 56%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1988. évi XIX. törvény alapján

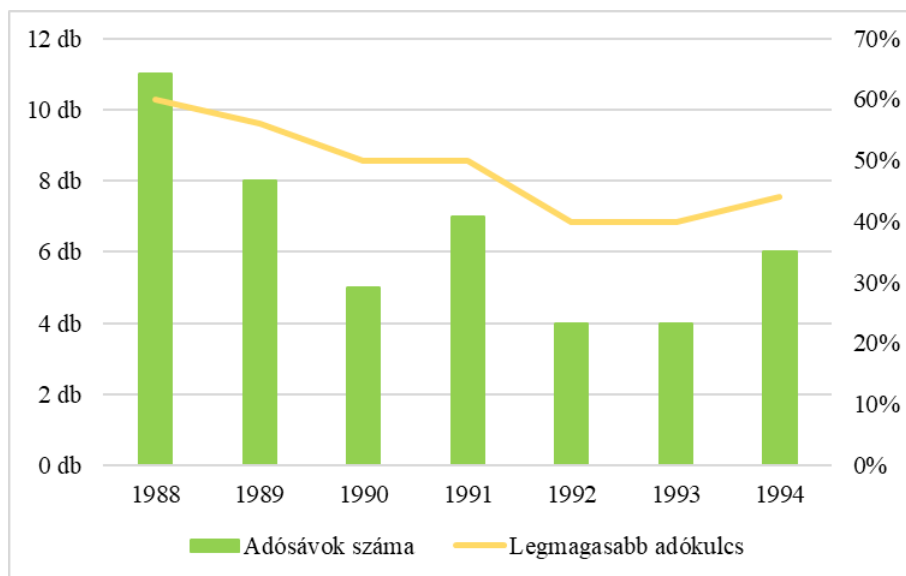
1991	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 55.000	0%
55.001 – 90.000	55.000 Ft-on felüli rész 12%-a
90.001 – 120.000	4.200 Ft és 90.000 Ft-on felüli rész 18%-a
120.001 – 150.000	9.600 Ft és 120.000 Ft-on felüli rész 30%-a
150.001 – 300.000	18.600 Ft és 150.000 Ft-on felüli rész 32%-a
300.001 – 500.000	66.600 Ft és 300.000 Ft-on felüli rész 40%-a
500.001 –	146.600 Ft és 500.000 Ft-on felüli rész 50%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1989. évi XLV. törvény 1991.I.1.-1991.VIII.15.
hatályos állapota alapján

1994 és 1995	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 110.000	0%
110.001 – 150.000	110.000 Ft-on felüli rész 20%
150.001 – 220.000	8.000 Ft és 150.000 Ft-on felüli rész 25%-a
220.001 – 380.000	25.500 Ft és 220.000 Ft-on felüli rész 35%-a
380.001 – 550.000	81.500 Ft és 380.000 Ft-on felüli rész 40%-a
550.001 –	149.500 Ft és 550.000 Ft-on felüli rész 44%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1991. évi XC. törvény 1994.I.1.-1994.IV.5. és
1995.I.1.- 1995.IV.14. hatályos állapota alapján

Az 1990-es évek elején az adópolitika fokozatosan az adórendszer egyszerűsítése és az adóalap szélesítése felé mozdult el. Ugyanakkor az erőteljes infláció nyomán az adótáblák sávhatárainak elmozdítása gyakran elmaradt, ami azt eredményezte, hogy a magasabb adókulcsok alacsonyabb jövedelemszinteknél is érvényesültek, növelve az átlagos adóterhet. Ezt a jelenséget „sávcsúszásnak” (bracket creep) nevezték. Az adókedvezmények folyamatos leépítése szintén ebben az időszakban indult meg, amelynek célja az volt, hogy az eltérő jövedelemszintek számára különböző mértékű kedvezményeket egyre inkább egységes, azonos értékű adójóváírások váltsák fel. Az ÁFA egyszerűsítésére is történtek kísérletek, de végül visszatértek a háromkulcsos rendszerhez (Ilonka, 2004; Semjén, 2006).

Forrás: saját szerkesztés a 1987. évi VI. törvény, 1988. évi XIX. törvény, 1989. évi XLV. törvény, 1989. évi XLV. törvény 1991.I.1.-1991.VIII.15. hatályos állapota, 1991. évi XC. törvény és 1993.I.1.-1993.IV.21. hatályos állapota és 1991. évi XC. törvény 1994.I.1-1994.IV.5. hatályos állapota alapján

1. ábra: az SZJA sávok száma és a legmagasabb adókulcsok változása 1988 és 1994 között

1994-re az európai adóverseny komoly kihívások elé állította Magyarországot, mivel több ország bevezette az egykulcsos adórendszert, amely alacsonyabb adókulcsokkal működött a korábbiaknál, és így kedvezőbb befektetési környezetet teremtett. Bár Magyarország ebben az időszakban még nem tért át teljesen erre a rendszerre, az SZJA-val kapcsolatos további változtatások és az adókedvezmények megszüntetése is azt jelezte, hogy a magyar adópolitika egyre inkább az egyszerűsítés, a versenyképesség növelése és az adóalap szélesítése irányába mozdult el, ezzel próbálva alkalmazkodni a nemzetközi tendenciákhoz (Semjén, 2006).

2.2. MÁSODIK SZAKASZ: A BOKROS-CSOMAG HATÁSA AZ ADÓRENDSZERRE (1995-1997)

Az adópolitikai változások, amelyek nemcsak az adósávok és adókulcsok módosítását, hanem a jogszabályi környezet és az adóalkotmány átalakulását is magukban foglalták, jelentősen befolyásolták a kedvezmények fenntartását vagy eltörlését. Különösen fontos volt az 1995. március 12-én kihirdetett Bokros-csomag, amely a keresletszűkítésen és a költségvetési bevételek növelésén keresztül próbálta helyreállítani a költségvetési egyensúlyt. A csomag jelentős adópolitikai reformokat hozott, mint például a társadalombiztosítási járulékok levonhatóságának megszüntetését, ami növelte az egyéni és társas vállalkozások költségeit, valamint a 0 kulcsos jövedelmi sáv eltörlését, amely korábban adómentességet biztosított a minimálbért keresők számára. Emellett csökkentették a szerzői jogvédelem alá eső

tevékenységek adóalap-csökkentő kedvezményét is, amely mintegy 170 ezer adózót érintett hátrányosan. Az intézkedések célja a fiskális egyensúly helyreállítása és a költségvetési hiány csökkentése volt, amely hozzájárult a központi költségvetés finanszírozhatóságának javításához és helyreállította a nemzetközi pénzpiacok bizalmát, azonban szociálpolitikai hatásai kedvezőtlenek voltak, mivel a nyugdíjasok, alkalmazottak és gyermekes családok helyzete romlott (Lakatos, 2020).

2. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 1996 és 1998 között

1996	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 150.000	20%
150.000 – 220.000	30.000 Ft és 150.000 Ft-on felüli rész 25%-a
220.001 – 380.000	47.500 Ft és 220.000 Ft-on felüli rész 35%-a
380.001 – 550.000	103.500 Ft és 380.000 Ft-on felüli rész 40%-a
550.001 – 900.000	171.500 Ft és 550.000 Ft-on felüli rész 44%-a
900.001 -	325.500 Ft és 900.000 Ft-on felüli rész 48%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény alapján

1997 és 1998	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 250.000	20%
250.000 – 300.000	50.000 Ft és 250.000 Ft-on felüli rész 22%
300.001 – 500.000	61.000 Ft és 300.000 Ft-on felüli rész 31%-a
500.001 – 700.000	123.000 Ft és 500.000 Ft-on felüli rész 35%-a
700.001 – 1.100.000	193.000 Ft és 700.000 Ft-on felüli rész 39%-a
1.100.001 -	349.000 Ft és 1.100.000 Ft-on felüli rész 42%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 1997.I.1-1997.III.31. és 1998.I.1-1995.VI.15. hatályos állapota alapján

A Bokros-csomag az 1988-as adóreformtól eltérő, hatékonyság-központú adórendszert hozott létre, amely a gazdasági stabilizációt és a költségvetési hiány csökkentését célozta meg, miközben a szociális szempontokat háttérbe szorította (Lakatos, 2020). A gazdasági megszorítások jelentős hatással voltak az adórendszerre: a jövedelemadó-rendszer szigorodott, új adónemeket vezettek be, és az adóterhek növekedése különösen a vállalkozói szektort érintette, de a lakossági adóterhelés is fokozódott (Kállai & Sztanó, 2000). Az adókulcsok emelkedtek, ami különösen az egyéni vállalkozások számára jelentett kihívást, és az adózási fegyelem szigorodása is megfigyelhető volt ebben az időszakban (Ilonka, 2004).

2.3. HARMADIK SZAKASZ: ADÓRENDSZER-VÁLTOZÁSOK (1998–2001)

A kormányváltást követően a gazdaságpolitikai irányváltás a növekedéspárti politikára helyezte a hangsúlyt, különös figyelmet fordítva a családi támogatásokra, ahol 2002-re jelentős növekedés volt tapasztalható. Bár az adótábla egyszerűsítése és a kedvezmények módosítása megtörtént, jelentős reformok nem valósultak meg. 1998-tól a munkáltatók által fizetett társadalombiztosítási járulék 10 százalékponttal csökkent, bár ezt részben kompenzálta az egészségbiztosítási járulék növekedése. A minimálbér emelkedése hátrányosan érintette a vállalkozókat, de nem eredményezett növekvő munkanélküliséget. Az első Orbán-kormány a családi kedvezmények átrendezésével a középosztálybeli nagycsaládosokat helyezte előtérbe, de a járulékalap növekedésével jelentős bevételt biztosított a társadalombiztosítás számára is. A személyi jövedelemadó-bevételek jelentősen nőttek, míg a társadalombiztosítási hozzájárulás, az ÁFA és a társasági adó bevételei nem változtak jelentősen. Az adófizetők

száma nőtt és a legális adózói körbe való visszalépés is hozzájárult a bevételek növekedéséhez (Lakatos, 2020).

1998 és 2001 között újabb reformok következtek a jövedelemadóztatás terén, amelyek célja a gazdasági növekedés ösztönzése volt. A vállalkozások adóterhei enyhültek, és az egyéni vállalkozók számára is kedvezőbb feltételek léptek életbe. A változások célja az adórendszer egyszerűsítése és a gazdasági szereplők versenyképességének növelése volt. Az egyéni vállalkozások száma jelentősen megnövekedett, részben az adórendszer kedvező változásainak köszönhetően (Ilonka, 2004).

3. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 1999 és 2001 között

1999 és 2000	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 400.000	20%
400.001 – 1.000.000	80.000 Ft és 400.000 Ft-on felüli rész 30%-a
1.000.001 –	260.000 Ft és 1.000.000 Ft-on felüli rész 40%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 1999.I.1.-1999.XII.31. és 2000.I.1.-2000.XI.13. hatályos állapota alapján

2001	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 480.000	20%
480.001 – 1.050.000	96.000 Ft és 480.000 Ft-on felüli rész 30%-a
1.050.001 –	267.000 Ft és 1.050.000 Ft-on felüli rész 40%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 2001.I.1.-2001.VII.2. hatályos állapota alapján

2.4. NEGYEDIK SZAKASZ: ADÓRENDSZER-VÁLTOZÁSOK (2002–2010)

A 2002 és 2010 közötti időszak a magyar gazdaságban jelentős kihívásokat hozott. Az ezredforduló után az új kormány úgynevezett „száznapos programja” révén több szociális és gazdasági intézkedést vezetett be, amelyek célja a közszféra dolgozóinak béremelése és az alacsony jövedelmű rétegek támogatása volt. Ezzel párhuzamosan azonban az állami kiadások nagymértékben növekedtek, ami az államháztartási hiány emelkedéséhez vezetett. A gazdaságban egyensúlytalanság alakult ki, amely a Medgyessy-kormány távozását követően tovább fokozódott. A gazdasági növekedés lassulásával és a nemzetközi piacokon jelentkező válságokkal egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy a kormányzatnak megszorító intézkedéseket kell bevezetnie a gazdasági stabilitás fenntartása érdekében (Lakatos, 2020).

Ebben az időszakban az adórendszer több átalakuláson is keresztülment. A 2002-es kormányváltást követően jelentős változások történtek a személyi jövedelemadó szabályozásában, amelyek célja elsősorban a középrétegek támogatása volt. Az SZJA sávjai és kulcsai többször módosultak, és különböző kedvezmények is bevezetésre kerültek a családok számára. Az adórendszer átláthatóbbá tételére és a jövedelmi különbségek mérséklésére tett kísérletek ellenére azonban a gazdasági megszorítások és az infláció hatásai miatt a lakosság jelentős része továbbra is jelentős adóterhekkel szembesült. A személyi jövedelemadó reformjai vegyes eredményeket hoztak, mivel bár növelték az adóbevételeket, nem sikerült jelentősen csökkenteni az államháztartási hiányt. Az évtized végére a gazdasági válság és a külföldi hitelek

iránti növekvő függőség súlyos kihívásokat jelentett Magyarország számára. 2006-ban újabb megszorító csomag bevezetésére került sor, amely az adóemelések mellett számos közszolgáltatás átszervezését is magában foglalta. Az állami kiadások visszafogása ellenére a kormányzat nem tudta megállítani az államadósság növekedését, amely tovább rontotta Magyarország pénzügyi helyzetét. A 2008-as globális pénzügyi válság tovább nehezítette a helyzetet, így 2010-re világossá vált, hogy az addigi adórendszer és gazdaságpolitikai intézkedések nem érték el a céljaikat (Lakatos, 2020).

4. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 2002 és 2010 között

2002	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 600.000	20%
600.001 – 1.200.000	120.000 Ft és 600.000 Ft-on felüli rész 30%-a
1.200.001 -	300.000 Ft és 1.200.000 Ft-on felüli rész 40%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 2002.I.1.-2002.III.30. hatályos állapota alapján

2004	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 800.000	18%
800.001 – 1.500.000	144.000 Ft és 800.000 Ft-on felüli rész 26%-a
1.500.001 -	326.000 Ft és 1.500.000 Ft-on felüli rész 38%-a

Forrás: saját szerkesztés 1995. évi CXVII. törvény 2004.I.2.-2004.IV.25. hatályos állapota alapján

2006	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 1.550.000	18%
1.550.001 -	279.000 Ft és 1.550.000 Ft-on felüli rész 36%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 2006.I.2.-2006.VI.30. hatályos állapota alapján

2009	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 1.900.000	18%
1.900.001 -	342.000 Ft és 1.900.000 Ft-on felüli rész 36%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 2009.I.1.-2009.I.31. hatályos állapota alapján

2003	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 650.000	20%
650.001 – 1.350.000	130.000 Ft és 650.000 Ft-on felüli rész 30%-a
1.350.001 -	340.000 Ft és 1.350.000 Ft-on felüli rész 40%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 2003.I.1.-2003.VI.30. hatályos állapota alapján

2005	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 1.500.000	18%
1.500.001 -	270.000 Ft és 1.500.000 Ft-on felüli rész 38%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 2005.I.1.-2005.V.9. hatályos állapota alapján

2007 és 2008	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 1.700.000	18%
1.700.001 -	306.000 Ft és 1.700.000 Ft-on felüli rész 36%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 2007.I.2.-2007.II.5. és 2008.I.1.-2008.XII.31. hatályos állapotai alapján

2010	
Adóalap (Ft)	Adó mértéke
0 – 5.000.000	17%
5.000.001 -	850.000 Ft és 5.000.000 Ft-on felüli rész 32%-a

Forrás: saját szerkesztés az 1995. évi CXVII. törvény 2010.I.1.-2010.II.28. hatályos állapota alapján

2.5. EGYKULCSOS ADÓRENDSZERRE VALÓ ÁTÁLLÁS (2011 – JELEN)

2010-re egyértelművé vált, hogy a korábbi személyi jövedelemadó rendszer nem volt fenntartható, mivel az adóterhelés és az adófizetők száma nem volt elegendő az államháztartás finanszírozásához. A kormány ígéretet tett, hogy két éven belül bevezetik az egykulcsos adórendszert, amely 2011-től lépett életbe 16, majd 2016-tól 15 százalékos adókulccsal.

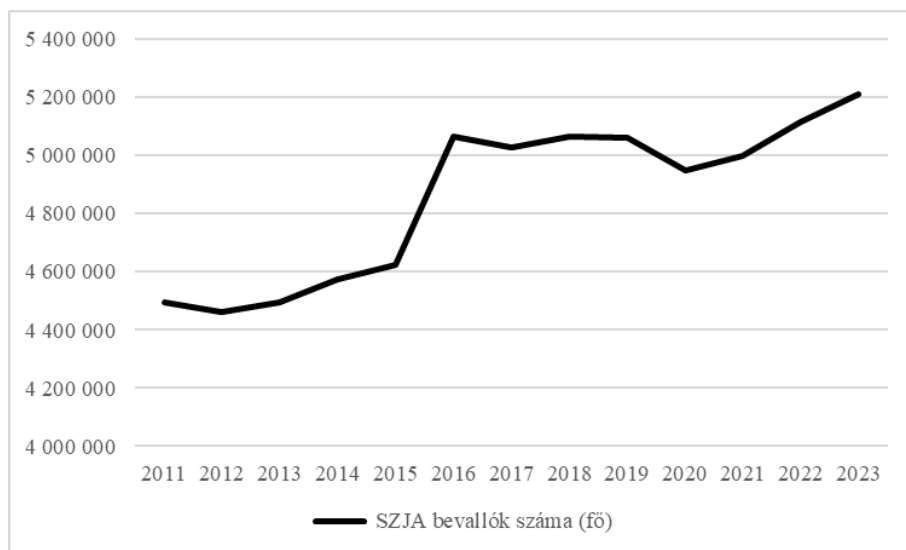
5. táblázat: az SZJA adósávok alakulása 2011-től

2011-2015
Adó mértéke
16%

2016-
Adó mértéke
15%

Forrás: nav.gov.hu-1, 2022

A korábbi, bonyolult adókedvezmény-rendszert felváltotta a családi kedvezményekre épülő rendszer. A munkaerőpiacon jelentős javulás történt, a munkanélküliségi ráta négy százalékra csökkent, ami növelte az adófizetők számát (Lakatos, 2020).

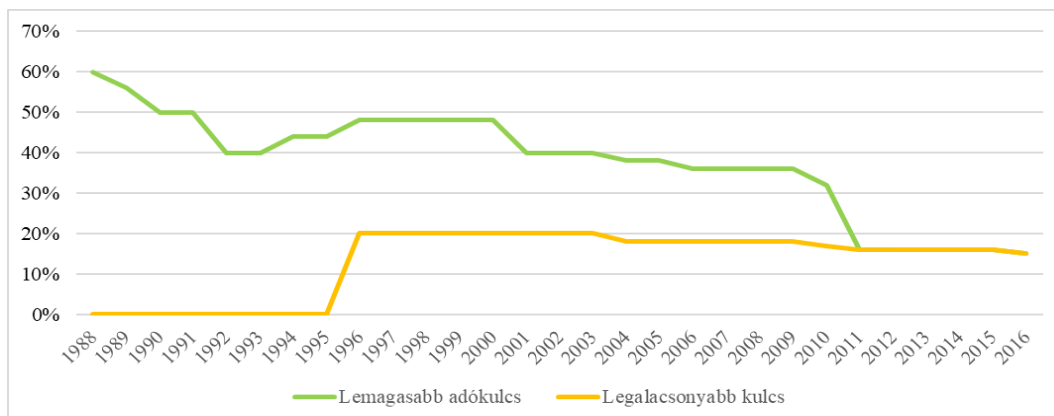
Forrás: saját szerkesztés a NAV évkönyv (2011), NAV évkönyv (2012), NAV évkönyv (2013), NAV évkönyv (2014), NAV évkönyv (2015), NAV évkönyv (2016), NAV évkönyv (2017), NAV évkönyv (2018), NAV évkönyv (2019), NAV évkönyv (2020), NAV évkönyv (2021), NAV évkönyv (2022) alapján

2. ábra: az SZJA alanyok számának alakulása 2011 és 2023 között

Az egykulcsos adórendszer kritikusai szerint a rendszer nem kedvezett az alacsonyabb jövedelmű rétegeknek, mivel azonos adókulcsot alkalmazott minden jövedelemre, így kevésbé támogatta a jövedelmi újraelosztást, mint a korábbi progresszív adózás. Ennek ellenére a kormány úgy érvelt, hogy az adórendszer átláthatósága és egyszerűsége hosszú távon pozitív hatást gyakorol majd a gazdasági növekedésre. Az egykulcsos adó mellett a családi adókedvezmények rendszere is megváltozott: szélesebb körben elérhetővé váltak a kedvezmények, különösen a többgyermekes családok számára, ami némileg enyhítette a társadalmi egyenlőtlenségeket (Szabóné, 2021).

Az egykulcsos adórendszer bevezetésével párhuzamosan a magyar gazdaságban további adópolitikai lépésekre is sor került. A cél a gazdaság dinamizálása, a beruházások ösztönzése és a foglalkoztatás bővítése volt. A változtatások egyik eleme az adójóváírás intézményének eltörlése volt 2012-ben, amely korábban a kisebb jövedelmű rétegek számára nyújtott könnyítést. Ugyanakkor a családi adókedvezmények mértéke nőtt, és szélesebb rétegek számára váltak hozzáférhetővé. Ez a társadalompolitikai eszköz a családok támogatását helyezte előtérbe, különösen a többgyermekesek számára biztosított jelentős adóelőnyök révén,

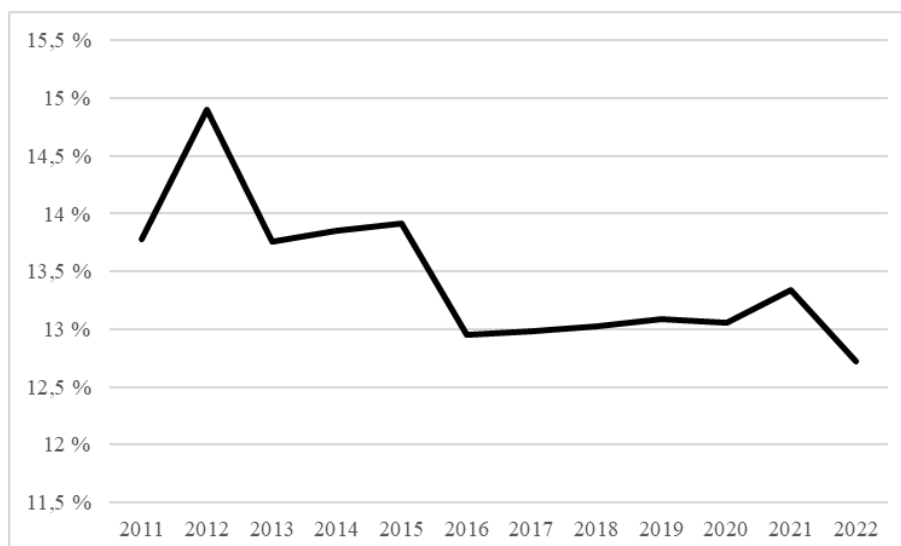
melyek mérsékeltek a rendszer jövedelmi egyenlőtlenségekre gyakorolt hatását (Szabóné, 2021).

Forrás: saját szerkesztés a 1987. évi VI. törvény, a 1988. évi XIX. törvény, a 1989. évi XLV. törvény hatályos állapotai, a 1995. évi CXVII. törvény hatályos állapotai alapján

3. ábra: a legmagasabb és a legalacsonyabb SZJA kulcsok 1988 és 2016 között

A 2011-től bevezetett egykulcsos adórendszer Magyarországon hosszú távú hatásokat váltott ki a munkaerőpiacon is. Az egyszerűsített adórendszer ösztönző hatást gyakorolt a foglalkoztatásra, mivel csökkentette az elvégzett munkára rakódó adóterheket, ezáltal növelte a legális munkavállalást. A munkanélküliségi ráta fokozatos csökkenése és a foglalkoztatási mutatók javulása pozitív eredményként könyvelhető el, azonban a társadalmi méltányosság kérdése továbbra is megosztotta a közvéleményt. Az egykulcsos adó továbbra is jelentős szerepet játszik a magyar gazdaság stabilitásában és a munkaerőpiac élénkítésében.

Forrás: saját szerkesztés a NAV évkönyv (2011), NAV évkönyv (2012), NAV évkönyv (2013), NAV évkönyv (2014), NAV évkönyv (2015), NAV évkönyv (2016), NAV évkönyv (2017), NAV évkönyv (2018), NAV évkönyv (2019), NAV évkönyv (2020), NAV évkönyv (2021), NAV évkönyv (2022) alapján

4. ábra: az egy főre jutó adóterhelés 2011 és 2022 között

2.6. ÖSSZEGZÉS

Az SZJA 1988-as bevezetése óta a közkiadások fedezése leginkább az alkalmazottak és az egyéni vállalkozók által fizetett adókból valósult meg, akik jelentős adóterheket viseltek. Bár az 1988-as adóreform fontos előrelépést jelentett a magyar adórendszer modernizálásában, különösen az egyszerűsítés és átláthatóság terén, a gazdasági nehézségeket nem sikerült megoldania.

Az 1990-es évek közepén bevezetett Bokros-csomag jelentős adópolitikai változásokat hozott, amely különösen az adósávok és adókulcsok módosítását célozta. Bár a csomag segített helyreállítani a költségvetési egyensúlyt és javította az ország hitelképességét, komoly terheket is rakott egyúttal a lakosságra, különösen a nyugdíjasokra és a gyermekes családokra. A reformok révén szigorodott a jövedelemadó-rendszer, nőtt a vállalkozók adóterhe, miközben a lakosságra háruló adók is emelkedtek. Noha a gazdasági stabilitás javult, a társadalmi egyenlőtlenségek mégis felerősödtek.

A rendszerváltást közvetlenül megelőző és azt követő években az adórendszer csak kisebb módosításokon esett át, ám 1994-re a gazdasági átalakulás eredményeként az államadósság és az államháztartás hiánya kezelhetetlenné vált. A magánvállalkozások piacra lépésének akadályai eltűntek, ami a vállalkozások számának növekedését hozta magával, de ez egyben a munkavállalók számának csökkenését is okozta. Ebben az időszakban, habár az adórendszer megpróbálta követni az infláció ütemét, nem tudta teljesen ellensúlyozni annak hatásait, és a gyenge ellenőrzés miatt több vállalkozónak lehetősége nyílt a jövedelmeit csökkenteni.

Az új adórendszer hatásai ellentmondásosak voltak hosszú távon. Miközben a költségvetési bevételek emelkedtek, a lakosság egy részének az adóterhek növekedése nehézségeket okozott. Az 1988-ban bevezetett személyi jövedelemadó célja az igazságosabb közteherviselés és az adóalap szélesítése volt, azonban az infláció és az adótáblák rugalmatlansága miatt az alacsonyabb jövedelműekre is jelentős adóterhek nehezedtek. Az adópolitika ugyan a vállalkozások terheinek csökkentésére és a termelés ösztönzésére irányult, a társadalmi különbségek mégis tovább növekedtek, és a reálbérek csökkenése rontotta a lakosság életszínvonalát. A jelenlegi rendszer jellemzőit a következő fejezetben ismertetem.

3. A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ MAGYARORSZÁGON NAPJAINKBAN

2023-ban a lakosság személyi jövedelemadó befizetése elérte a négymilliárd forintot, ami a lakosság adóinak 92%-át, az összes adóbevételnek (18,186 milliárd Ft) pedig a 22,32%-át tette ki. A magyar állam összes központi bevétele 39.758,6 milliárd Ft volt, ennek közel egytizede az SZJA bevételek voltak a koltsegvetes.k-monitor.hu adatai szerint. Az adatok alapján kijelenthető, hogy az állam egyik komoly bevételi forrása a lakosság jövedelmének adóztatása.

Forrás: koltsegvetes.k-monitor.hu, 2024

5. ábra: a lakosság adóinak megoszlása 2023-ban

Ahogy a történeti áttekintés során is láthattuk, a magyar kormány 2011-ben vezette be az egykulcsos, 16%-os személyi jövedelemadó rendszert, amelyet később, 2015-ben 15%-ra csökkentett. Ez a rendszer radikális változást hozott a korábbi, progresszív adórendszerhez képest, ahol a magasabb jövedelmek magasabb adókulccsal adóztak. Ezzel Magyarország a kelet-európai régió azon kevés országa közé tartozik, amelyek az egykulcsos adórendszert alkalmazzák, habár több ország, mint például Románia és Bulgária is hasonló rendszert vezetett

be. Az egykulcsos adórendszer nemzetközi összehasonlítása során megfigyelhető, hogy a régióban számos ország, például Csehország és Szlovákia, visszatért a többkulcsos, progresszív adórendszerhez a 2010-es évek végére, míg Magyarország továbbra is fenntartotta az egykulcsos modellt. Ennek oka részben az, hogy az egykulcsos rendszer bevezetése elmaradt a gazdasági növekedésre vonatkozó várakozásoktól, ugyanakkor jelentős mértékben hozzájárult a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedéséhez, különösen azokban az országokban, ahol az alacsony vagy hiányzó adókedvezmények miatt nem sikerült csökkenteni az egyenlőtlenségeket (Krekó, et al., 2023).

3.1. A SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ JELLEMZŐI

Napjainkban a személyi jövedelemadó jellemzői Magyarországon a következők (Burján et al., 2023):

- Közvetlen adó, az adóterhet az adóalany viseli, jogszerűen nem hárítható át.
- Átfogó szabályozási eszköz, mert általános szabályként kiterjed az összes bevételt szerző magánszemélyre (kivételekkel).
- Általános jellegű, hiszen a magánszemély összes jövedelme adóköteles (kivételekkel), forrástól, jogcímtől és megjelenési formától függetlenül.
- Személyi jellegű, az adó alanya az egyén. Az adófizetési kötelezettség megállapításához a szabályozás figyelembe veszi az egyén családi körülményeit, azonban az adó alanya nem a család.
- Adómértéke lineáris, egykulcsos adó, jelenlegi mértéke 15%.
- Preferenciákat alkalmaz, társadalmi és gazdasági megfontolásoknak köszönhetően a magánszemély számára bevételnek nem számító tételek, adómentességek, illetve adóalap- és adókedvezmények érhetőek el.
- Adóalanya a természetes személy.
- A belföldi illetőségű magánszemély adókötelezettsége teljes körű, a belföldi és külföldi jövedelmére egyaránt kiterjed.

3.2. AZ SZJA ADÓELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSE

A magyar személyi jövedelemadó rendszerének fejlődése az adóelmélet különböző megközelítéseit tükrözi, beleértve a progresszív és lineáris adózás közötti váltást is. Az 1988-ban bevezetett progresszív adórendszer a jövedelmeket két fő kategóriába sorolta: az összevonás alá eső és a külön adózó jövedelmekre. A progresszív adózás célja a jövedelmek igazságos újraelosztása volt, ahol a magasabb jövedelmek nagyobb arányban adóztak, míg a

külön adózó jövedelmek lineáris, forrásadóval voltak terhelve. Ez a rendszer arra törekedett, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése és az állami bevételek növelése révén egyensúlyba hozza a gazdasági és szociális célokat (Lakatos, 2020). Az új adórendszer alapvető elméleti megközelítései közé tartozott továbbá az áldozatelmélet, amely a jövedelmek fokozottabb adóztatását tartotta indokoltnak a magasabb keresetű rétegek esetében, figyelembe véve a határhaszon-elmélet elveit. Ennek értelmében a magasabb jövedelemmel rendelkezők számára a többletjövedelem határhaszna alacsonyabb, így nagyobb adóterhelés elviselésére képesek anélkül, hogy életszínvonaluk jelentősen csökkenne (Botos, 2008).

Az egykulcsos adórendszer bevezetése azonban jelentősen eltér az áldozatelméleti megközelítéstől, mivel egyetlen, egységes adókulcsot alkalmaz minden jövedelemsávra. Az egykulcsos adózás elméleti alapja az volt, hogy egy átláthatóbb és egyszerűbb adórendszer hozzájárulhat a gazdasági növekedéshez, ugyanakkor számos kritikát kapott a társadalmi igazságosság szempontjából. Mivel minden jövedelemre ugyanaz az adókulcs vonatkozik, a rendszer kevésbé szolgálja a jövedelmek igazságosabb újraelosztását, mint a korábbi progresszív adórendszer. Azonban az új rendszer figyelembe veszi a társadalmi igazságosság elvét is, ilyenek például a gyermekek után járó adókedvezmények, amelyek támogatják a családokat és hozzájárulnak a társadalmi egyenlőtlenségek mérsékléséhez (Balázs, 2013).

3.3. A JOGALKOTÓ SZÁNDÉKA AZ EGYKULCSOS SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓVAL

A személyi jövedelemadó bevezetésével a jogalkotó alapvető célja a költségvetési bevételek stabilizálása, valamint a jövedelemkülönbségek mérséklése volt. Az SZJA rendszer kialakításakor figyelembe vették a korábbi adóviták tapasztalatait, és a marginális adóteher csökkentését tűzték ki célul, amely az inflációs nyomás mérséklése mellett a költségvetés egyensúlyban tartását is elősegítette. A reformok során eleinte a progresszív adózás bevezetésével próbálták biztosítani, hogy a magasabb jövedelműek nagyobb arányban járuljanak hozzá a közteherviseléshez, míg az alacsonyabb jövedelműek kisebb terhet viseljenek (Balázs, 2013).

3.4. AZ ÖSSZEVONT ADÓALAP ÉS AZ ADÓALAP-KEDVEZMÉNYEK

Általános esetben a bruttó jövedelem a személyi jövedelemadó alapja, amelyből meghatározott kedvezmények és levonások érvényesíthetők. 2024-ben továbbra is érvényesek a családi adókedvezmények, amelyek jelentős adócsökkentést biztosíthatnak a gyermekes családok

számára. Az adóalap-kedvezmények célja a családok támogatása és a gyermekvállalás ösztönzése hosszútávon (Burján et al., 2023).

Az összevont adóalap és az adóalap-kedvezmények rendszere Magyarországon lehetőséget biztosít a magánszemélyek számára, hogy különböző kedvezményeket érvényesítsenek fizetendő adójuk csökkentésének érdekében. Az adóalap-csökkentő kedvezmények bevezetése révén az állam elsősorban a családokat és a fiatalokat kívánja támogatni, különös tekintettel a gyermekvállalás ösztönzésére és a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésére, hiszen – a későbbiekben bővebben lesz róla szó –, Magyarország előregedő társadalommal rendelkezik, melynek ellensúlyozására törekszik a kormány. A négy vagy több gyermeket nevelő anyák számára biztosított kedvezmény, valamint a 25 év alatti fiatalok és a 30 év alatti anyák számára nyújtott adókedvezmények kiemelt szerepet játszanak abban, hogy az érintett csoportok anyagi helyzetét javítsák, és hosszú távon növeljék a gyermekvállalási kedvet. Ezen intézkedések révén az állam célja, hogy csökkentse az adóterheket a családok és a fiatalok számára, ezáltal növelve a rendelkezésre álló jövedelmet és támogatva a társadalmi mobilitást.

Az adókedvezmények ugyanakkor nem csupán a pénzügyi támogatást célozzák meg, hanem a munkaerőpiac élénkítésére és a fiatalok munkaerőpiacon való megtartására is irányulnak. A 25 év alatti fiatalok számára biztosított kedvezmény, illetve a családi járulékkedvezmény olyan eszközök, amelyek nem csak az aktuális adóterheket mérséklik, hanem hozzájárulnak a fiatalok hosszabb távú pénzügyi stabilitásához is. Ezáltal a személyi jövedelemadó rendszerének változtatásai elősegítik, hogy a családok és fiatalok pénzügyi terhei mérséklődjenek, ugyanakkor a társadalom különböző csoportjai számára is igazságosabb köztelherviselést biztosítanak, így hozzájárulva a hosszú távú társadalmi és gazdasági stabilitáshoz.

Az Sza tv. 29. § szerint „az összevont adóalap az adóévben adókötelezettség alá eső valamennyi önálló, nem önálló tevékenységből származó, valamint egyéb bevételből megállapított jövedelem, továbbá átalányadózás esetén az egyéni vállalkozói, a mezőgazdasági őstermelői bevételből az átalányban megállapított jövedelem”. Az összevont adóalap összege csökkenthető a magánszemély által igénybe vehető adóalap-kedvezményekkel. 2023-tól kezdődően hatféle adóalap-csökkentő és egy járulék-csökkentő jogcím létezik a személyi jövedelemadó rendszerében, amelyek az alábbi sorrendben érvényesíthetők:

3.4.1. A négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye (NÉTAK)

A négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye az összevont adóalapba tartozó jövedelmekre érvényesíthető, és minden más adókedvezményt megelőzve alkalmazható. A jogosult anyák összegkorlát nélkül vehetik igénybe az elérhető SZJA-kedvezményt az adott hónapban megszerzett jövedelmükre. Az a nő jogosult a kedvezményre, aki négy vagy több gyermeket nevel, és családi pótlékra jogosult a gyermekek után, vagy legalább 12 éven keresztül jogosult volt rá. A jogosultság a hónap első napján kezdődik, amikor az anya először válik jogosulttá, és annak a hónapnak az utolsó napjáig tart, amikor utoljára tekinthető NÉTAK-os anyának. A kedvezmény alapja a bér- és egyéb nem önálló tevékenységből, valamint az önálló tevékenységből származó jövedelmek. Más jövedelmekre, mint például bérbeadásból származó bevételekre, a kedvezmény nem alkalmazható (nav-gov-hu-2, 2024; Szja tv. 29/D. §).

3.4.2. A 25 év alatti fiatalok kedvezménye

A 25 év alatti fiatalok kedvezményét 2022. január 1-től vezették be. Célja, hogy a 25. életévüket be nem töltött fiatalok havonta csökkenthessék az összevont adóalapjukat a meghatározott kedvezmény összegéig. Ez a kedvezmény a jogosultsági hónapokban szerzett jövedelmekre érvényesíthető, beleértve a bérből, nem önálló tevékenységből származó jövedelmeket és az önálló tevékenységből származó jövedelmeket. A kedvezmény havi maximális összege a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett bruttó átlagkereset, amely 2024-ben 576.601 Ft, ami havi szinten 86.490 Ft adómegetakarítást eredményez. Az adóév során igénybe vehető maximális kedvezmény az adott év havi összegének és a jogosultsági hónapok számának szorzataként alakul, ami így teljes évre vonatkozóan legfeljebb 6.919.212 Ft adóalap-kedvezményt jelent, amely adóban kifejezve 1.037.882 Ft-ot eredményez. A kedvezményt év közben a munkáltató vagy kifizető automatikusan figyelembe veszi (nav-gov-hu-2, 2024; Szja tv. 29/F. §).

3.4.3. A 30 év alatti anyák kedvezménye

A 2023. január 1-től bevezetett kedvezményre azok a 30 év alatti anyák jogosultak, akiknek a családi kedvezményre való jogosultsága 2022. december 31. után keletkezett. A kedvezmény havi összege legfeljebb – hasonlóan a 25 év alatti fiatalok adókedvezményéhez – a Központi Statisztikai Hivatal által megállapított bruttó átlagkereset lehet, ami 2024-ben 576.601 Ft, ami így havonta 86.490 Ft adómegetakarítást eredményez. A teljes adóévre vonatkozóan a kedvezmény összege a jogosultsági hónapok számának és az éves átlagkereset szorzatának megfelelően legfeljebb 6.919.212 Ft, ami összesen 1.037.882 Ft adómegetakarítást jelent. A

kedvezmény a jogosultsági hónapokban szerzett jövedelmekre érvényesíthető, beleértve a bérből és más nem önálló tevékenységből, valamint az önálló tevékenységből származó jövedelmeket is. Jogosultsági hónapok azok a hónapok, amikor az anya családi kedvezményre jogosult, de legkorábban a 25. életév betöltését követő hónap (nav-gov-hu-2, 2024; Szja tv. 29/E. §).

3.4.4. A személyi kedvezmény

A kedvezmény összege jogosultsági hónaponként a minimálbér egyharmadának megfelelő összeg, amely 2024-ben havi 88.900 Ft, így, amennyiben a jogosultság egész évben fennáll, a teljes évre 1.066.800 Ft-tal csökkenthető az összevont adóalap, ami 160.020 Ft adómegetakarítást jelent éves szinten. Súlyosan fogyatékos személynek az minősül, aki a 335/2009. (XII. 29.) Korm. rendeletben felsorolt betegségek valamelyikében szenved, illetve rokkantsági járadékban vagy fogyatékosági támogatásban részesül. A kedvezmény a fogyatékosági állapottal érintett hónapokra vehető igénybe, kezdő napját orvosi igazolás határozza meg (nav-gov-hu-2, 2024; Szja tv. 29/G. §).

3.4.5. Az első házasság kedvezménye

A kedvezmény érvényesítésére a házaspár akkor jogosult, ha legalább egyiküknek ez az első házassága. A kedvezmény igénybevétele nincs életkorhoz kötve, a házastársak és bejegyzett élettársak egyaránt érvényesíthetik a kedvezményt. A kedvezmény összege jogosultsági hónaponként 33.335 Ft, ami havonta ötezer forint adómegetakarítást jelent. A jogosultság a házasságkötést követő legfeljebb 24 hónapra vonatkozik, feltéve, hogy a házassági életközösség fennáll (nav-gov-hu-2, 2024; Szja tv. 29/C. §).

3.4.6. A családi kedvezmény

Családi kedvezményre jogosultak azok a magánszemélyek, akik a 1998. évi LXXXIV. törvény (továbbiakban: Cst.) szerint gyermek után családi pótlékra jogosultak. Emellett a várandósság 91. napjától a kismama és közös háztartásban élő házastársa, továbbá a családi pótlékra saját jogán jogosult gyermek vagy annak közös háztartásban élő hozzátartozói közül egy személy is jogosult lehet a kedvezmény igénybevételére. A kedvezményezett eltartottak körébe tartoznak azok, akik után a magánszemély a Cst. szerint családi pótlékra jogosult, továbbá a magzat a várandósság időszakában a fogantatás 91. napjától a megszületéséig, valamint a családi pótlékra saját jogán jogosult gyermek és a rokkantsági járadékban részesülő magánszemély (nav-gov-hu-2, 2024; Szja tv. 29/A.–29/B. §).

Az eltartottak kategóriájába tartoznak a kedvezményezett eltartottak, valamint azok, akik a Cst. szerint a családi pótlék összegének megállapítása szempontjából figyelembe vehetők, még akkor is, ha utánuk nem állapítanak meg családi pótlékot. Ide tartoznak a köznevelési intézmény tanulói és a felsőoktatási intézmény hallgatói, amennyiben nem rendelkeznek rendszeres jövedelemmel. Jogosultsági hónapnak tekinthető minden olyan hónap, amelyben a családi pótlékra való jogosultság fennáll, a rokkantsági járadékot folyósítják, vagy a várandósság eléri a 91. napot. A kedvezményezett eltartottak után érvényesíthető családi kedvezmény havi összege az eltartottak számától függően változik: egy eltartott esetén 66.670 Ft, két eltartott esetén 133.330 Ft, három vagy több eltartott esetén 220.000 Ft. Tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermek esetében a kedvezmény összege további 66.670 Ft-tal növelhető (nav-gov-hu-2, 2024; Szja tv. 29/A.–29/B. §).

3.4.7. Családi járulékkedvezmény

A családi járulékkedvezmény egy olyan adókedvezmény, amely lehetővé teszi, hogy ha a jogosult által igénybe vehető családi kedvezmény összege meghaladja az összevont adóalapba tartozó jövedelmet, akkor az adóalap feletti rész 15 százalékát családi járulékkedvezményként lehessen érvényesíteni. A kedvezmény igénybevételéhez két feltétel szükséges: először is, a magánszemélynek jogosultnak kell lennie az Szja tv. szerinti családi kedvezményre, másodszor pedig rendelkeznie kell a Tbj. szerinti biztosítottsággal. Fontos, hogy a családi járulékkedvezményt csak azok a magánszemélyek vehetik igénybe, akik biztosítotti státuszban vannak. A kedvezmény csökkentheti a biztosított által fizetendő 18,5 százalékos társadalombiztosítási járulékot vagy a 10 százalékos nyugdíjjárulékot. Ugyanakkor, ha a biztosított jövedelme az alsó járulékképzési határ alatt van, akkor a családi járulékkedvezményt nem lehet alkalmazni az alsó határ és a ténylegesen kifizetett jövedelem közötti különbség után fizetendő társadalombiztosítási járulékra. A családi járulékkedvezmény igénybevétele nem befolyásolja a biztosított társadalombiztosítási ellátásokra való jogosultságát és azok összegét (nav-gov-hu-2, 2024; Tbj. 34.–36. és 79.–81. §).

6. táblázat: az SZJA-kedvezmények és a családi járulékkedvezmény

Érvényesítés sorrendje	Adókedvezmény neve	Jelenlegi jogszabály	Bevezetés éve	Módosítások éve	Kedvezmény mértéke (2024)	Korábbi kedvezmény mértéke	Cél
1.	A négy vagy több gyermeket nevelő anyák kedvezménye	Szja tv. 29/D. §	2020	-	Összevont adóalapot terhelő személyi és jövedelemadó mentesség összeghatártól függetlenül	-	Nők munkavállalásának ösztönzése
2.	25 év alatti fiatalok kedvezménye	Szja tv. 29/F. §	2022	-	Összevont adóalapot terhelő személyi és jövedelemadó mentesség kedvezményének összege havonta legfeljebb a KSH által közzétett bruttó átlagkereset, 2024-ben évi 6.919.212 Ft összeghatárig (adóban kifejezve 1.037.882 Ft)	-	Fiatalok munkavállalásának támogatása
3.	30 év alatti anyák kedvezménye	Szja tv. 29/G. §.	2023	-	Összevont adóalapot terhelő személyi és jövedelemadó mentesség kedvezményének összege havonta legfeljebb a KSH által közzétett bruttó átlagkereset, 2024-ben évi 6.919.212 Ft összeghatárig (adóban kifejezve 1.037.882 Ft)	-	Fiatal anyák munkavállalásának támogatása
4.	Személyi kedvezmény	Szja tv. 29/E. §.	1995	2019, 2021	Összevont adóalapot terhelő személyi és jövedelemadó kedvezmény, összege jogosultsági hónaponként a minimálbér egyharmadának száz forintra kerekített összege, éves szinten 2024-ben 1.066.800 Ft (adóban kifejezve 160.020 Ft)	2019: bruttó havi minimálbér 5%-a, évi 89.400 Ft 2020-ig adókedvezmény 2021-től adóalap-kedvezmény	Betegséggel élők támogatása
5.	Az első házások kedvezménye	Szja tv. 29/C. §.	2015	2016	Összevont adóalapot terhelő személyi és jövedelemadó kedvezmény, éves szinten 400.020 Ft (adóban kifejezve 60.000 Ft)	2015: havi 31.250 Ft 2016-től havi 33.335 Ft	Házasság ösztönzése
6.	Családi kedvezmény	Szja tv. 29/A.–29/B. §	1999	2011, 2014, 2019	Összevont adóalapot terhelő személyi és jövedelemadó kedvezmény kedvezményezett eltartottanként havonta: - 1 eltartott esetén 66.670 Ft (adóban kifejezve: 10.000 Ft) - 2 eltartott esetén 133.330 Ft (adóban kifejezve: 20.000 Ft) - 3 (és minden további) eltartott esetén 220.000 Ft (adóban kifejezve 33.000 Ft)	2011: - 1 és 2 eltartott esetén 62.500 Ft - 3 (és minden további) eltartott esetén 206.250 Ft 2014: - 1 eltartott esetén 62.500 Ft - 2 eltartott esetén 125.000 Ft - 3 (és minden további) eltartott esetén 206.250 Ft)	Családok támogatása
7.*	Családi járulékkedvezmény	Tbj. 34.–36. és 79.–81. §	2014	-	Amennyiben a járó családi kedvezmény összege több, mint az összevont adóalapba tartozó jövedelmének összege, a meghaladó rész 15%-át családi járulékkedvezmény címen lehet érvényesíteni a fizetendő társadalombiztosítási járulékból	-	Családok terheinek csökkentése

Forrás: saját szerkesztés a nav-gov-hu-2, 2024; Szja tv. 29/A.–29/G. § és Tbj. 34.–36. és 79.–81. § alapján

3.5. JELENTŐSEBB PÉNZBELI CSALÁDTÁMOGATÁSOK MAGYARORSZÁGON NAPJAINKBAN

3.5.1. Anyasági támogatás

Anyasági támogatásra jogosult az a nő, aki várandóssága alatt legalább négy alkalommal várandósgondozáson vett részt, továbbá az örökbefogadó szülő, a gyám, illetve a vér szerinti apa is jogosult lehet, egyes meghatározott feltételek teljesülése esetén. Az anyasági támogatás egyszeri ellátás, amelynek összege gyermekenként 64.125 Ft, ikergyermekek esetén 85.500 Ft. A kérelmet a gyermek születését követő hat hónapon belül lehet benyújtani (allamkincstar.gov.hu-1, 2024).

3.5.2. Csecsemőgondozási díj (CSED)

A csecsemőgondozási díj (CSED) általános esetben annak a nőnek jár, aki a gyermeke születését megelőző két éven belül 365 napon át biztosított volt. Jogosult lehet még az örökbefogadó nő, a családbafogadó gyám, valamint a vér szerinti apa is. A CSED összege 2021. július 1-jétől az igénylő jövedelme alapján megállapított naptári napi alap 100%-a, amelyből csak 15% személyi jövedelemadó-előleget vonnak, és érvényesíthető belőle a családi kedvezmény. A díj a szülési szabadság időtartamára, azaz 168 napra jár, és a szülés várható időpontját megelőző 28 nappal korábban vehető leghamarabb igénybe. A CSED mellett nem lehet dolgozni, kivéve nevelőszülői foglalkoztatási jogviszonyban (allamkincstar.gov.hu-2, 2024).

3.5.3. Gyermekgondozási díj (GYED)

Ez egy egészségbiztosítási pénzbeli ellátás, amely a gyermekvállalás támogatására szolgál, és három fő jogviszony alapján állapítható meg: biztosított jogviszony, nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony, illetve felsőoktatási hallgatói jogviszony. Az általános szabályok szerint GYED-re jogosult a gyermeket saját háztartásban nevelő biztosított szülő, aki a gyermek születését megelőző két évben legalább 365 napon biztosított volt, valamint az, akinek a csecsemőgondozási díj jogosultsága alatt megszűnt a biztosított jogviszonya, de előzőleg rendelkezett a szükséges biztosítási idővel. A GYED a CSED-et követően, a gyermek kétéves koráig (ikrek esetén hároméves koráig) jár, és az összege a szülő jövedelme alapján megállapított naptári napi alap 70%-a, de legfeljebb a mindenkori minimálbér kétszeresének 70%-a lehet, ami 2024-ben bruttó 373.520 Ft. A bruttó összegből 10% nyugdíjjárulék és 15% személyi jövedelemadó-előleg kerül levonásra, de a családi kedvezmény érvényesíthető belőle.

A GYED mellett a szülő korlátlan időtartamban dolgozhat bármilyen jogviszonyban (allamkincstar.gov.hu-3, 2024).

3.5.4. Gyermekgondozási segély (GYES)

GYES-re jogosult lehet a gyermeket saját háztartásban nevelő szülő, gyám, vagy a nagyszülő, amennyiben a gyermek már betöltötte az első életévét. A gyermek születésétől, illetve nagyszülő esetén a gyermek egy éves korától a gyermek harmadik életévének betöltéséig, ikergyermek esetén a tankötelessé válás évének végéig, és tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermek esetén a tizedik életév betöltéséig jár. Havi összege 28.500 Ft, ikergyermek esetén többszöröződik, és a havi összegből 10% nyugdíjjárulékot vonnak le. A GYES mellett a szülő a gyermek fél éves korától korlátlan időtartamban dolgozhat, míg a nagyszülő a gyermek hároméves kora után heti 30 órát meg nem haladó munkát végezhet (allamkincstar.gov.hu-4, 2024).

3.5.5. Gyermeknevelési támogatás (GYET)

A gyermeknevelési támogatást az a szülő vagy gyám igényelheti, aki saját háztartásában három vagy több kiskorú gyermeket nevel. A GYET a legfiatalabb gyermek harmadik életévének betöltésétől a nyolcadik életévének betöltéséig jár, és havi összege 28.500 Ft, amelyből 10% nyugdíjjárulékot vonnak le. A GYET mellett a jogosult heti 30 órát meg nem haladó időtartamban dolgozhat (allamkincstar.gov.hu-5, 2024).

3.5.6. Családi pótlék

A családi pótlék a gyermek születésétől kezdődően jár, amíg a gyermek köznevelési vagy szakképző intézményben tanulmányokat folytat, de legfeljebb a 20. életévét betöltő tanév végéig, sajátos nevelési igényű gyermek esetén a 23. életév betöltéséig. Jogosult lehet rá a gyermeket saját háztartásban nevelt szülője, nevelőszülője vagy gyámja. A családi pótlék nem tartósan beteg vagy súlyosan fogyatékos gyermekek esetén kettő szülő esetén egy gyermek után 12.200 Ft, kettő gyermek után 13.300 Ft/gyermek, három gyermek után 16.000 Ft/gyermek. Egy szülő esetén ezek az összegek rendre 13.700 Ft, 14.800 Ft/gyermek és 17.000 Ft/gyermek (allamkincstar.gov.hu-6, 2024).

A családi pótlék összege 2008 óta változatlan összegű. Ez felvet néhány kérdést, hiszen a gazdaságban és a társadalomban jelentős változások mentek keresztül 2008 óta. Egyes szakértők szerint hatékonyabb lenne a gyermekszámmal növekvő nyugdíjak bevezetése, mint a jelenlegi családi pótlék rendszer. A különböző elemzések azt mutatják, hogy egyes családoknál a családi pótlék elhagyható lenne, míg más családoknál nélkülözhetetlen a

jelenléte, a gyermekek és a felnőttek fogyasztási szükségleteitől függően. Szakértők szerint a végső cél egy olyan semleges rendszer kialakítása lenne, amely figyelembe veszi mind a gyermektelenek, mind a gyermekes családok eltérő terheit (Simonovits, 2020).

7. táblázat: a magyar főbb pénzbeli családtámogatások 2024-ben

Támogatás neve	Bevezetés éve	Jogszabály	Juttatás összege (2024)	Időtartam	Kedvezmény célja
<i>Anyasági támogatás</i>	1950	1998. évi LXXXIV. tv.	- 64.125 Ft (első gyermek) - 85.500 Ft (többi gyermek)	Egyszeri támogatás a gyermek születésekor	Gyermek születése utáni egyszeri anyagi támogatás
<i>Csecsemőgondozási díj (CSED)</i>	2015	1997. évi LXXXIII. tv.	A szülő jövedelme alapján megállapított naptári napi alap 100%-a	A szülést követő 168 napon keresztül	Gyermek születése utáni anyagi támogatás
<i>Gyermekgondozási díj (GYED)</i>	1985	1997. évi LXXXIII. tv.	A szülő jövedelme alapján megállapított naptári napi alap 70%-a, de legfeljebb havonta a mindenkori minimálbér kétszeresének 70%-a, 2024. évben bruttó 373.520 Ft	2 éves korig, ikrek esetén 3 éves korig	Gyermeknevelés támogatása
<i>Gyermekgondozási segély (GYES)</i>	1967	1998. évi LXXXIV. tv.	28.500 Ft / hó	3 éves korig, ikrek esetén 6 éves korig	Gyermeknevelés támogatása
<i>Gyermeknevelési támogatás (GYET)</i>	1993	1998. évi LXXXIV. tv.	28.500 Ft / hó	3 vagy több gyermek esetén, a legkisebb 3 és 8 év között	Nagycsaládosok támogatása
<i>Családi pótlék</i>	1946	1998. évi LXXXIV. tv.	- 1 egy gyermek: 12.200 Ft / hó - 2 gyermek: 13.300 Ft / hó / gyermek	Minden gyermek után, 20 éves korig, amennyiben tanul	Gyermeknevelés költségeinek támogatása

Forrás: saját szerkesztés az államkincstar.gov.hu-1 – 6, 2024 alapján

3.6. A MAGYAR SZJA RENDSZER ELŐNYEI ÉS HÁTRÁNYAI 2024-BEN

3.6.1. Előnyei

A magyar személyi jövedelemadó rendszer az utóbbi évtizedben az egykulcsos adó bevezetéséről ismert, amely több szempontból is előnyös. Az egyik legfontosabb előnye az egyszerűség lenne (ami a jelen időszakban véleményem szerint már egyáltalán nem egyszerű), amely a jogalkotók egyik kiemelt célja volt. Az egykulcsos, 15%-os adókulcs egyszerűsítene az adórendszert, ami csökkentené az adminisztrációs költségeket mind az adózók, mind az adóhatóság számára. Ezzel a rendszer átláthatóbbá és kiszámíthatóbbá vált a progresszív rendszerhez képest, ami különösen fontos a gazdasági szereplők, például a vállalkozók számára. Az egykulcsos SZJA másik előnye a gazdasági ösztönzők erősítése. A korábbi, progresszív adórendszerrel szemben az egykulcsos modell csökkenti a marginális adókulcsokat, ami ösztönzi a magas jövedelműek munkaerő-kínálatát és a befektetéseket. Ez elméletileg növeli a gazdasági aktivitást és hozzájárul a gazdasági növekedéshez (Krekó, et al., 2023).

A rendszer bevezetése után a jogalkotók arra számítottak, hogy az alacsonyabb adókulcsok ösztönzik majd a munkaerőpiacot, és javítják Magyarország versenyképességét a

nemzetközi szintén. Ezen túlmenően a családi adókedvezmények bevezetése és kiterjesztése szintén pozitív társadalmi hatással járt, mivel a gyermekvállalás támogatásával hozzájárult a családok anyagi helyzetének javításához. A magasabb jövedelmű, többgyermekes családok számára pénzügyi előnyöket biztosít, ami akár ösztönözhetné is a gyermekvállalást és javíthatná a demográfiai mutatókat (Krekó, et al., 2023).

3.6.2. Hátrányai

Bár a magyar SZJA rendszernek vannak előnyei, számos hátrány is társul az egykulcsos adó bevezetéséhez. Az egyik legjelentősebb probléma a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedése. Az egykulcsos adó ugyanis az alacsony és magas jövedelműek számára egyaránt azonos adókulcsot ír elő, ami kedvezőtlenül érinti az alacsonyabb jövedelműeket, mivel az adóteher a jövedelem nagyobb részét veszi el tőlük. Ezzel szemben a magasabb jövedelműek arányosan kisebb részt adóznak, ami növeli a jövedelmi különbségeket és társadalmi feszültségeket generál. A rendszer másik hátránya, hogy a családi adókedvezmények elsősorban a magas jövedelmű, többgyermekes családokat részesítik előnyben, míg a gyermek nélküli, alacsony jövedelmű adófizetők hátrányos helyzetbe kerülnek. Ez a helyzet tovább mélyíti a jövedelmi egyenlőtlenségeket, és hozzájárul a társadalmi polarizációhoz. Ráadásul, mivel az alacsony jövedelműek nem tudják teljes mértékben kihasználni a családi adókedvezményeket, ők a legnagyobb vesztesei az adórendszer változásainak (Krekó, et al., 2023).

3.7. ÖSSZEGZÉS

A magyar SZJA rendszer 2024-ben számos előnnyel rendelkezhetne, mint az egyszerűség, átláthatóság, munkaerő-piaci ösztönzők és a befektetések vonzása, azonban ez nem mindig valósul meg. Ugyanakkor hátrányai közé tartozik a progresszivitás hiánya, a költségvetési bevételekkel kapcsolatos kockázatok és a szociális hatások kedvezőtlen alakulása. Az egykulcsos adórendszer tehát támogatja a gazdasági növekedést és a versenyképességet, de kevésbé járul hozzá a társadalmi egyenlőtlenségek mérsékléséhez és a szociális igazságossághoz.

Végül, bár az egykulcsos adó ösztönözheti a gazdasági növekedést, a gyakorlatban nem mindig hozza meg a várt eredményeket. Az alacsonyabb adókulcsok nem feltétlenül vezetnek a gazdasági aktivitás növekedéséhez, különösen akkor, ha a rendszer nem elég rugalmas a különböző társadalmi csoportok igényeihez igazodva. Ezenkívül a reformok nem tudják teljes mértékben elérni a kívánt foglalkoztatási szintet az alacsony jövedelműek körében, ami a gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek fennmaradásához vezetett.

4. SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓ A V4 ORSZÁGOKBAN

A következő fejezetekben a további három V4 ország személyi jövedelemadó rendszerét szeretném megvizsgálni közelebbről. Ismertetni szeretném általánosságban az országok SZJA rendszereit, adókedvezményeit és a jelentősebb pénzbeli családtámogatásaikat. Ezek a leírások szolgáltak alapul a dolgozat kutatási részéhez, amelynek egyik fontos lépcsőfoka a minimálbérekből és az átlagfizetésekből érvényesíthető gyermekekhez köthető adókedvezmények kiszámítása országonként.

A devizákat a könnyebb összehasonlíthatóság kedvéért minden esetben átszámoltam forintra, mely során a Magyar Nemzeti Bank hivatalos árfolyamát használtam a 2023. december 31-i árfolyamokon. A következő árfolyamokkal dolgoztam: CZK (cseh korona) = 15,48 Ft; PLN (lengyel zlotyi) = 88,04 Ft; és EUR (euró, Szlovákia esetében) = 382,78 Ft.

4.1. SZLOVÁKIA

4.1.1. Általánosságban a szlovák személyi jövedelemadóról

Szlovákiában a progresszív adórendszer két adókulcsot alkalmaz a személyi jövedelemadó esetén: 19%-ot és 25%-ot. A magánszemélyek megszerzett jövedelmére (kivéve a vállalkozási tevékenységből, tőke- és osztalékjövedelemből származó jövedelmet) a létminimum 176,8-szorosaig¹ 19%-os adó vonatkozik, efelett pedig 25% (podpora.financasprava.sk, 2024).

A szlovák adórendszer erősen fókuszál a közvetlen pénzbeli támogatásokra és a gyermekek után járó kedvezményekre, ami jelentősen hozzájárul a családok jólétéhez (Viték, 2011).

A szlovák személyi jövedelemadó progresszív, így hozzájárul a társadalmi igazságosság elősegítéséhez és az állami bevételek biztosításához. Az ország demográfiai helyzete (mely később bemutatásra kerül), különösen a csökkenő születési ráta és az öregedő népesség, komoly kihívásokat jelent a munkaerőpiac és a nyugdíjrendszer számára, ezért a bevándorlás ösztönzése és az idősebb munkavállalók foglalkoztatása elengedhetetlen. A progresszivitás fontos szerepet játszik a gazdasági egyenlőtlenségek csökkentésében, mivel a magasabb jövedelműek nagyobb arányban járulnak hozzá az állami kiadásokhoz, ami hosszú távon javítja az életminőséget és támogatja a gazdasági növekedést (Pokrepa, 2023).

¹ 2024-ben 47.537,98 EUR (18.196.588 Ft)

Az alábbiakban a szlovák személyi jövedelemadó rendszerének adókedvezményeit és a főbb családtámogatásokat ismertetem röviden. Az alfejezet végén egy összefoglaló táblával szeretném összegezni a szlovák pénzügyi családtámogatásokat.

4.1.2. Személyi adókedvezmény

A személyi adókedvezmény összege Szlovákiában 2024-ben 5.646,48 EUR (2.161.360 Ft) (a szlovák létminimum² 21-szerese), amely akkor érvényesíthető, ha az éves nettó jövedelem nem haladja meg a 24.952,06 EUR-t (9.551.150 Ft). Amennyiben az éves nettó jövedelem meghaladja ezt az összeget, a személyi adókedvezmény 11.884,5 EUR (4.549.149 Ft) (a létminimum 44,2-szerese) lesz, amelyből le kell vonni az éves nettó jövedelem egynegyedét. Abban az esetben, ha az éves nettó jövedelem meghaladja a 47.537,98 EUR-t (18.196.588 Ft) (azaz az éves nettó jövedelem negyede meghaladja a 11.884,5 EUR-t), a személyi adóalapkedvezmény nem igényelhető (accace.com-1, 2024). Tehát a személyi kedvezmény jövedelmi sávok szerint vehető igénybe Szlovákiában.

4.1.3. Az eltartott házastársak után járó adókedvezmény

2024-ben legfeljebb 5.162,50 EUR (1.976.102 Ft) összegű támogatást igényelhet az a belföldi illetőségű adóalany, akinek házastársa nem rendelkezik adóköteles jövedelemmel, amennyiben az adóalany éves nettó jövedelme nem haladja meg a 47.537,98 EUR-t (18.196.588 Ft). Amennyiben a házastárs kevesebbet keres, mint 5.162,50 EUR, ezt a kedvezményt az 5.162,50 EUR és a házastárs tényleges jövedelme közötti különbségként kell kiszámítani. Ha az adófizető éves nettó jövedelme meghaladja a 47.537,98 EUR-t, a juttatás fokozatosan nullára csökken, így azok, akiknek az éves nettó jövedelme meghaladja a 68.187,96 EUR-t (26.100.987 Ft), nem jogosultak a juttatásra (accace.com-1, 2024). Úgy, mint az előző kedvezménynél, itt is megfigyelhető, hogy a kedvezmény mértéke a jövedelem összegétől függ. A szlovák kormány célja az alacsonyabb jövedelemmel rendelkező társadalmi rétegek felzárkóztatása és támogatása.

4.1.4. Gyermekek után járó adókedvezmény

Az adóköteles munka- vagy vállalkozói jövedelemmel rendelkező belföldi illetőségű adóalanyok jogosultak adókedvezményre minden olyan eltartott gyermek után, akik velük közös háztartásban élnek. 2022. július 1-jétől eltörölték a jövedelem minimális összegére

² 2024 január 1-től 268,88 EUR (102.922 Ft)

vonatkozó feltételt, így a gyermekek után járó adójóváírások összegét 2024-től az alábbiak szerint állapítják meg:

- havi 140 EUR (53.589 Ft) igényelhető a 18 évesnél fiatalabb gyermekek után,
- míg a 18 évesnél idősebb gyermekek után havi 50 EUR (19.139 Ft) vehető igénybe,
- amennyiben a 18 évesnél fiatalabb gyermek számára külön étkezési támogatást biztosítanak, az adókedvezmény nem érvényesíthető.

Emellett bevezették az adókedvezmény maximális határát is, amely az egy háztartásban élő gyermekek számától függ. 2024-ben ez az összeg az adóalap százalékában a következőképpen alakul:

- egy gyermek esetén 20%,
- két gyermek esetén 27%,
- három gyermek esetén 34%,
- négy gyermek esetén 41%,
- öt gyermek esetén 48%,
- míg hat vagy több gyermek esetén 55%.

Abban az esetben, ha az igénybe vehető SZJA-kedvezmény összege meghaladja az SZJA kötelezettséget, az adófizetők a maximum igénybevehető kedvezmény és a kötelezettség különbségét adóbónuszként kapják meg (taxsummaries.pwc.com-1, 2024; accace.com-1, 2024).

8. táblázat: a szlovák SZJA-kedvezmények

	Kedvezmény neve	Kedvezmény mértéke		Kiegészítés		Célja
1.	Személyi adókedvezmény	Összesített éves nettó jövedelem összege	Kedvezmény összege (évente)	-		Alacsony és közepes jövedelműek támogatása
		≤ 24.952,06 EUR (9.551.150 Ft)	5.646,48 EUR (2.161.360 Ft)			
		≥ 24.952,06 EUR (9.551.150 Ft) és ≤ 47.537,98 EUR (18.196.588 Ft)	11.884,5 EUR (4.549.149 Ft) mínusz összesített éves nettó jövedelem negyede			
		≥ 47.537,98 EUR (18.196.588 Ft)	0 EUR			
2.	Az eltartott házastársak után járó adókedvezmény	Összesített éves nettó jövedelem összege	Kedvezmény összege (évente)	Csak az aktív jövedelmek (munkaviszonyból, üzleti tevékenységből és egyéb önálló jövedelemszerző tevékenységből származó jövedelem) tekintetében igényelhető.		A családok anyagi terheinek csökkentése és pénzügyi támogatása
		Házastárs jövedelme: 0 EUR és Adóalany jövedelme: ≤ 47.537,98 EUR (18.196.588 Ft)	5.162,5 EUR (1.976.102 Ft)			
		Házastárs jövedelme: ≤ 5.162,5 EUR (1.976.102 Ft)	5.162,5 EUR (1.976.102 Ft) mínusz házastárs jövedelme			
		Adóalany jövedelme: ≥ 68.187,96 EUR (26.100.987 Ft)	0 EUR			
3.	Gyermekek után járó adókedvezmény			Az adóvisszatérítés maximális összege 2024-ben:		Gyermekes családok pénzügyi támogatása
		Gyermek életkora	Kedvezmény összege (havonta)	Eltartott gyermekek száma	Az adójóváírás maximális összege (a jövedelem adóalapjának %-a)	
		≤ 18 év	140 EUR (53.589 Ft)	1	20	
		≥ 18 év	50 EUR (19.139 Ft)	2	27	
		≤ 18 év és kapott étkezési támogatás	0 EUR	3	34	
				4	41	
				5	48	
				6 és több	55	

Forrás: saját szerkesztés az accace.com-1, 2024 és taxsummaries.pwc.com-1, 2024 alapján

4.1.5. Főbb szlovák pénzbeli családtámogatások

A szlovák szociális támogatási rendszer számos juttatást biztosít a családok és gyermekek támogatására, amelyek különféle feltételek teljesülése esetén igényelhetők. A következőkben a legfontosabbakat, a legjellemzőbbeket és a többi V4 országgal legjobban összehasonlítható kedvezményeket szeretném bemutatni.

A terhességi ellátás (*Tehotenská*) azoknak a nőknek jár, akik a terhességük kezdetét megelőző két évben legalább 270 napos folyamatos biztosított jogviszonnyal rendelkeznek. Az ellátás mértéke az igénylő jövedelme alapján megállapított naptári napi alap 15%-a, amelyet a terhesség 13. hetétől a szülésig folyósítanak (ec.europa.eu-1, 2024).

A születési támogatás (*Príspevok pri narodení dieťaťa*) egy egyszeri juttatás, amely összege 829,86 EUR (317.654 Ft) az első három gyermek születése esetén egyenként, míg a negyedik vagy további gyermekek esetében 151,37 EUR (57.941 Ft) gyermekenként. Több gyermek egyszerre születése esetén a támogatás gyermekenként 75,69 EUR-val (28.973 Ft) növekszik (employment.gov.sk-1, 2024).

Az anyasági ellátás (*Materská*) olyan járulékalapú juttatás, amelyet a szülés előtti két évben legalább 270 napig fennálló biztosított jogviszony alapján lehet igényelni. Az ellátás mértéke az igénylő jövedelme alapján megállapított naptári napi alap 75%-a, és a támogatás 34 hétig jár, beleértve a szülési szabadság időszakát is (ec.europa.eu-1, 2024; podnikajte.sk-1, 2024).

A szülői támogatás (*Rodičovský príspevok*) a gyermek hároméves koráig, tartós betegség esetén pedig hatéves koráig igényelhető, meghatározott feltételek teljesülése esetén. A támogatás alapösszege havi 345,20 EUR (132.136 Ft), de ha az igénylő korábban anyasági támogatásban részesült, az összeg havi 473,30 EUR-ra (181.170 Ft) emelkedik. Több gyermek születése esetén az összeg gyermekenként 25%-kal növelhető (employment.gov.sk-2, 2024).

A gyermekgondozási támogatás (*Príspevok na starostlivosť o dieťa*) szintén anyagi segítséget nyújt a gyermek hároméves, illetve tartós betegség esetén hatéves koráig, amennyiben a szülők dolgoznak vagy nappali oktatáson vesznek részt. Ennek összege havi legfeljebb 280 EUR (107.178 Ft) (employment.gov.sk-3, 2024).

Több egyidejűleg született gyermek után járó juttatás (*Príspevok na viac súčasne narodených detí*) is igényelhető évente egyszer, amely 110,36 EUR (42.244 Ft) összeg gyermekenként. Egészen a legidősebb jogosult gyermek 15 éves koráig vehető igénybe. (employment.gov.sk-4, 2024).

Végül, a gyermekkedvezmény (*Prídavok na dieta*) és annak kiegészítése (*Príplatok k přídavku na dieta*) állami szociális juttatásként biztosít támogatást a 25 év alatti eltartott gyermekek neveléséhez és iskolai szükségleteinek fedezéséhez. A havi támogatás mértéke 60 EUR (22.967 Ft) gyermekenként, amely további 110 EUR (42.106 Ft) összeggel növelhető az első osztályba lépéskor. Azok a szülők vagy gondozók, akik nem jogosultak gyermekek után járó adókedvezményre, a támogatás kiegészítését havi 30 EUR (11.483 Ft) összegben igényelhetik (employment.gov.sk-5, 2024; employment.gov.sk-6, 2024).

4.2. CSEHORSZÁG

4.2.1. Általánosságban a cseh személyi jövedelemadóról

Csehországban is progresszív személyi jövedelemadó van hatályban, hasonlóan Szlovákiához: a 15%-os adókulcsot az éves 1.582.812 CZK (24.501.930 Ft) (a minimálbér 36-szorosa) összegű munkaviszonyból származó jövedelemig kell alkalmazni, az ezt meghaladó jövedelemre pedig 23%-os adókulcsot kell használni 2024-től (bdo.cz, 2024).

A családok számára számos adókedvezmény és pénzbeli támogatás érhető el, ilyen például gyermekek után járó adókedvezmény vagy a szülői támogatás. A cseh adórendszer hasonló a lengyelhez, de nagyobb hangsúlyt helyez az adókedvezményekre, különösen a közepes jövedelmű családok támogatása érdekében. A cseh személyi jövedelemadó rendszer 1993 óta folyamatosan változó progresszivitást mutat, amelynek során az adóprogresszió értékelésekor a jövedelemsávokat az átlagbér többszörösében határozták meg, különös tekintettel a minimálbér körüli jövedelmekre. Az adófizetés során a társadalombiztosítási hozzájárulásokat és az adóterheket együtt kezelik, ami a jövedelemadó tényleges terhelésének változását eredményezi. A rendszer egyik kulcsfontosságú eleme a társadalombiztosítási hozzájárulások bruttó bérből történő levonása, ahol a maximális hozzájárulási alap elérése után a bruttó bér képezi az adóalapot a szuperbruttó bér helyett (Krajňák, 2023).

4.2.2. Személyi adókedvezmény

2024-ben 30.840 CZK (477.403 Ft) összegű éves személyi adókedvezményt vehetnek igénybe a cseh adófizetők, aminek igénybevétele nincsen feltételhez kötve (taxsummaries.pwc.com-2, 2024).

4.2.3. Az eltartott házastársak után járó adókedvezmény

Legfeljebb 24.840 CZK (384.523 Ft) összegű adókedvezményt igényelhet az a belföldi illetőségű adóalany évente, akinek a házastársa éves adóköteles éves jövedelme nem haladja

meg a 68.000 CZK-t (1.052.640 Ft), amennyiben az egy (vagy több) legfeljebb hároméves gyermekről gondoskodik. Az eltartott házastársak adókedvezménye megduplázódik a házastárs fogyatékosága esetén (accace.com-2, 2024). Csehország és Szlovákia között ezen a ponton hasonlóságot lehet felfedezni, hiszen ez a kedvezmény hasonló elven működik, mint a szlovákiai házastársakat érintő kedvezmény.

4.2.4. Fogyatékkal élők adókedvezménye

A fogyatékosággal élő adófizetők a fogyatékoság mértékétől függően évi 2.520 CZK (39.010 Ft) és 16.140 CZK (249.847 Ft) közötti adókedvezményt vehetnek igénybe (taxsummaries.pwc.com-2, 2024). Ez a kedvezmény Magyarországon is elérhető, azonban van egy fontos különbség közöttük: míg Magyarországon ez személyi jövedelem adóalap-kedvezmény, Csehországban adókedvezmény.

4.2.5. Gyermek után járó adókedvezmény

A belföldi illetőségű adóalanyok adókedvezményre jogosultak a velük egy háztartásban élő gyermekek után. Az összeg a gyermekek számától függ, és összeadódik. Az éves adókedvezmény 15.204 CZK (235.358 Ft) az első gyermek után, 22.320 CZK (345.514 Ft) a második gyermek után és 27.840 CZK (430.963 Ft) minden további gyermek után. Az összeg megduplázódik, amennyiben a gyermek súlyos fogyatékosággal él. Abban az esetben, ha az igénybe vehető SZJA-kedvezmény összege meghaladja az SZJA kötelezettséget, az adófizetők az igénybevehető kedvezmény és a kötelezettség különbségét adóbónuszként kapják meg (taxsummaries.pwc.com-2, 2024).

9. táblázat: a cseh SZJA-kedvezmények

	Kedvezmény neve	Kedvezmény mértéke / év	Kiegészítés	Célja
1.	<i>Személyi adókedvezmény</i>	30.840 CZK (477.403 Ft)	Nincs feltételhez kötve.	Az adófizetők jövedelemadó terhének csökkentése.
2.	<i>Az eltartott házastársak után járó kedvezmény</i>	maximum 24.840 CZK (384.523 Ft)	A házastárs éves adóköteles jövedelme legfeljebb 68.000 CZK (1.052.640 Ft), és egy legfeljebb 3 éves gyermekről gondoskodik.	Az eltartott házastársak pénzügyi támogatása.
3.	<i>Gyermekek után járó adókedvezmény</i>	- 1 eltartott gyermek után 15.204 CZK (235.358 Ft) - 2 eltartott gyermek után 22.320 CZK (345.513 Ft) - 3 és minden további eltartott gyermek után 27.840 CZK (430.963 Ft)	-	A gyermekes családok anyagi támogatása.
4.	<i>Fogyatékosági adókedvezmény</i>	2.520 CZK – 16.140 CZK (39.010 - 249.847 Ft)	A fogyatékoság mértékétől függően.	A fogyatékkal élő személyek pénzügyi terheinek enyhítése.

Forrás: saját szerkesztés a taxsummaries.pwc.com-2, 2024 alapján

4.2.6. Főbb cseh pénzbeli családtámogatások

A cseh szociális támogatási rendszer célja, hogy átfogó segítséget nyújtson a családok és egyének számára különböző élethelyzetekben, különösen akkor, ha az alacsony jövedelmük miatt nehézségekkel küzdenek. A rendszer figyelembe veszi a különböző élethelyzeteket, például a gyermekvállalást, a lakhatást vagy a gyermeknevelés időszakát, és ezekre testreszabott támogatást kínál. Ez azt mutatja, hogy a cseh állam célzottan próbálja meg csökkenteni a társadalmi egyenlőtlenségeket, és olyan feltételeket biztosít, amelyekkel a rászorulóknak esélyt kapnak egy stabilabb életvitel kialakítására.

Az alacsony jövedelmű családok jogosultak a születési támogatásra (*Porodné*), amely egyszeri kifizetést nyújt az első és második gyermek születése után. Ez a támogatás segít a születéshez kapcsolódó költségek fedezésében, és az összege az első gyermek esetében 13.000 CZK (201.240 Ft), a második gyermek esetében pedig 10.000 CZK (154.800 Ft). Az igénylés feltétele, hogy a család jövedelme a gyermek születését megelőző naptári negyedévben ne haladja meg a létminimum 2,7-szeresét³ (mpsv.cz-1, 2024).

Ezzel párhuzamosan, az anyasági támogatás (*Peněžita pomoc v mateřství*) pénzbeli juttatást biztosít a szülés előtti és utáni időszakra. Az anyasági támogatás igényelhető a szülés előtt 6-8 héttel, és legfeljebb 22-37 hétig terjedhet. A támogatás mértéke a csökkentett napi alap 70%-a, maximálisan havi 42.660 CZK (660.377 Ft), és az igényléséhez legalább 270 napos biztosított jogviszony szükséges a szülést megelőző két évben (icpraha.com, 2024).

A szülői támogatás (*Rodičovský příspěvek*) a gyermek teljes napi gondozását végző szülők számára nyújt pénzügyi segítséget, amelynek összege a gyermek születési időpontjától és a szülők által választott havi összegtől függ. 2024. január 1. előtt született gyermekek esetében a teljes felhasználható támogatási összeg legfeljebb 300.000 CZK (4.644.000 Ft), több gyermek esetén 450.000 CZK (6.966.000 Ft), míg 2024. január 1. után született gyermekek esetében a támogatás összege legfeljebb 350.000 CZK (5.418.000 Ft), illetve több gyermek esetén 525.000 CZK (8.127.000 Ft). A támogatás legfeljebb négy évig folyósítható, és a szülők szabadon választhatják meg a havi támogatás összegét, amely a napi alap 70%-a és 13.000 CZK (201.240 Ft) között mozog, több gyermek esetén a maximális összeg 19.500 CZK (301.860 Ft) (mpsv.cz-2, 2024).

Ezekon kívül a cseh rendszer több más támogatási formát is kínál, például a gyermektámogatást (*Přídavek na dítě*), amely alacsony jövedelmű családok gyermekei számára

³ 2024-ben egy személyre ez az összeg 4.860 CZK (75. 233 Ft) (mesecz.cz, 2024)

elérhető. A támogatás összege a gyermek életkorától és a család jövedelmétől függ: 26 éves korig vehető igénybe, és attól függően, hogy alap- vagy megnövelt összegű támogatást tudnak a családok igénybe venni, 830-1.580 CZK (12.848 – 24.458 Ft) összeghez juthatnak havonta (mpsv.cz-3, 2024).

A lakhatási támogatás (*Příspěvek na bydlení*) azon családoknak és egyéneknek nyújt pénzügyi segítséget, akiknek a lakhatási költségei meghaladják nettó jövedelmük 30%-át. A támogatás mértéke a lakhatási költségek és a jövedelem közötti különbség 30%-án alapul, és hat havonta folyósítják, a költségek és a jövedelem igazolásának ellenében (mpsv.cz-4, 2024).

4.3. LENGYELORSZÁG

4.3.1. Általánosságban a lengyel személyi jövedelemadóról

A 2024-ben megszerzett személyi jövedelmekre vonatkozó adókulcsok a következőképpen alakulnak Lengyelországban: az éves adóköteles bevétel 120.000 PLN-ig (10.564.800 Ft) 12%-os adókulccsal adózik, míg az ezt meghaladó éves adóköteles jövedelemre 10.800 PLN (950.832 Ft) alapadó plusz 32%-os adókulcs vonatkozik (accace.com-3, 2024).

4.3.2. Személyi adókedvezmény

Az adófizetők évente 3.600 PLN-val (316.944 Ft) csökkenthetik a fizetendő személyi adójukat, teljesítendő feltételek nélkül. Így az adómentes adóalap 30.000 PLN-ra (2.641.200 Ft) emelkedik, amennyiben az adófizető éves jövedelme nem haladja meg a 120.000 PLN-t (10.564.800 Ft). Ha az éves kereseti összeg 30.000 PLN, vagy az alatt van, akkor nem kell személyi jövedelemadót fizetni. Továbbá, a 26 év alatti alkalmazottak évi 85.528 PLN (7.529.885 Ft) összegig mentesülnek a jövedelemadó alól (boundlesshq.com-2, 2024). Ez a kedvezmény hasonló a cseh személyi adókedvezményéhez, melynek igénybevételéhez nem szükséges egyéb feltételeknek megfelelni. Ez „mindenkinek jár”.

4.3.3. Gyermek után járó adókedvezmény

Az adóalany évente legfeljebb 1.112,04 PLN (97.904 Ft) adókedvezményt érvényesíthet egy olyan gyermek neveléséért, aki megfelel a támogatás feltételeinek, feltéve, hogy az adófizető jövedelme a társadalombiztosítási járulékok levonása után nem haladja meg a 112.000 PLN-t (9.860.480 Ft). A kedvezmény érvényesíthető 18 év alatti gyermekekre, valamint a 25 év alatti, tanulói jogviszonnyal rendelkező fiatalokra. A kedvezmény összege a gyermekek számától függően változik és a végén összeadódik:

- évente legfeljebb 1.112,04 PLN (97.904 Ft) az első és második gyermek után,

- évente legfeljebb 2.000,04 PLN (176.084 Ft) a harmadik gyermek után,
- és évente legfeljebb 2.700,00 PLN (237.708 Ft) a negyedik és további gyermekek után.

Amennyiben az érvényesíthető gyermekkedvezmény magasabb, mint az SZJA kötelezettség, az adófizetők a korlát (szociális és egészségbiztosítási járulékok összege) figyelembevételével adóbónuszt vehetnek igénybe (accace.com-3, 2024; taxsummaries.com-3, 2024; pitax.pl, 2024).

10. táblázat: a lengyel SZJA-kedvezmények

Kedvezmény neve		Kedvezmény mértéke	Kiegészítés	Célja
1.a	Személyi adókedvezmény	3.600 PLN (316.944 Ft)	Amennyiben az éves jövedelem nem haladja meg a 120.000 PLN-t (10.564.800 Ft)	Alacsonyabb jövedelműek anyagi terheinek csökkentése
1.b		adómentesség	A 26 év alatti alkalmazottak évi 85.528 PLN (7.529.885 Ft) összegig SZJA mentesek	A fiatalok munkavállalásának ösztönzése
2.	Gyermekek után járó adókedvezmény	- 1 eltartott gyermek után évente 1.112,04 PLN (97.904 Ft) - 2 eltartott gyermek után évente 1.112,04 PLN (97.904 Ft) - 3 eltartott gyermek után évente 2.000,04 PLN (176.084 Ft) - 4 vagy több eltartott gyermek után évente 2.700,00 PLN (237.708 Ft)	18 év alatti gyermek és a 25 év alatti, tanulói jogviszonnyal rendelkező fiatalok esetén. A gyermekek után kapott összegek összeadódnak.	Gyermekek családot pénzügyi támogatása

Forrás: saját szerkesztés az accace.com-3, 2024; taxsummaries.com-3, 2024 és boundlesshq.com-2, 2024 alapján

4.3.4. Főbb lengyel pénzügyi családtámogatások

Lengyelországban számos pénzügyi családtámogatás érhető el. Ezek közül a legjelentősebbeket szeretném a következőkben bemutatni.

A születési támogatás (*Becikowe*) egy egyszeri kifizetés, amely a gyermek születése után igényelhető, feltéve, hogy a család havi nettó jövedelme nem haladja meg az 1.922 PLN-t (168.213 Ft) (gov.pl-1, 2024). Amennyiben a gyermek súlyos, visszafordíthatatlan fogyatékossgal született, vagy életveszélyes gyógyíthatatlan betegségben szenved, akkor egyszeri 4.000 PLN (352.160 Ft) támogatásra jogosult (gov.pl-2, 2024).

A gyermekgondozási támogatás (*Dofinansowanie pobytu w żłobku*) szülési szabadság alatt havi 400 PLN (35.216 Ft), amelyet a szülő legfeljebb 72 hónapig kaphat (gov.pl-3, 2024).

A „Family 800 plus” program keretében havi 800 PLN (70.432 Ft) támogatás jár minden gyermek után, amíg az be nem tölti a 18. életévét (gov.pl-4, 2024).

Emellett a „*Good Start*” programban 300 PLN (26.412 Ft) támogatás érhető el azok számára, akik gyermekük iskolakezdéséhez kérnek támogatást, feltéve, hogy a gyermek 20 év alatti, vagy 24 év alatti, amennyiben fogyatékosági igazolással rendelkezik. Az igénylők lehetnek szülők, törvényes vagy tényleges gyámok, valamint önálló fiatalok is (gov.pl-5, 2024).

4.4. A VISEGRÁDI ORSZÁGOK ÖSSZEHAJONLÍTÁSÁNAK ÖSSZEGZÉSE

Fontosnak tartom kiemelni, hogy mind a négy ország számos családtámogató kedvezménnyel rendelkezik mind az adókedvezmények, mind a pénzbeli támogatások esetén, de a kutatásom célja érdekében, csak a legfontosabbakat gyűjtöttem össze, hiszen még több támogatás leírása és részletezése hatalmas terjedelmű lenne. Céloom a legjobban összehasonlítható kedvezmények összegyűjtése volt, és amint kiderült, nagy vonalakban mind a négy ország hasonló kedvezményeket alkalmaz, csak a részletek térnek el.

A V4 országok családtámogatási rendszerei különböző megközelítéseket alkalmaznak a családok pénzügyi támogatására, ami a történelmi, társadalmi és gazdasági kontextusokból ered. Magyarország erősen fókuszál a pénzbeli juttatásokra és az adóalap-kedvezményekre, különösen a többgyermekes családok esetében. Az adórendszeri kedvezmények jelentősége itt a legnagyobb a V4 országok között, ezzel támogatva a nagycsaládosokat, ami a gyermekvállalás ösztönzésére irányul.

Elmondható, hogy míg Magyarország erősen épít az adóalap-kedvezményekre a családok támogatása érdekében, addig Lengyelország és Szlovákia inkább a közvetlen pénzbeli juttatásokra fókuszál. Csehország pedig egy kiegyensúlyozottabb megközelítést alkalmaz, amely a szolgáltatások és a pénzbeli támogatások kombinációjára épít. Az egyes országok eltérő stratégiái jól tükrözik a családpolitikai prioritások különbségeit, amelyek a gyermekvállalás ösztönzésére és a gyermeknevelés költségeinek csökkentésére irányulnak.

A következőkben a *11. számú táblázattal* szeretném összefoglalni a V4 országok családokat érintő SZJA-kedvezményeit, illetve a vizsgált országok legjobban összehasonlítható pénzbeli családtámogatásait.

11. táblázat: a V4 országok összehasonlítása az SZJA-kedvezmények és a pénzbeli családtámogatások szerint

Ország	SZJA kedvezmény típusa gyermekvállalás esetén	SZJA kedvezmény mértéke gyermekvállalás esetén (havonta)	Főbb családtámogatások (1 gyermek esetén)
Magyarország	adóalap-kedvezmény	Családi kedvezmény: - 1 eltartott gyermek esetén 66.670 Ft - 2 eltartott gyermek esetén 133.330 Ft - 3 és minden további eltartott gyermek esetén 266.600 Ft Családi járulékkedvezmény: - amennyiben a jogosult által igénybe vehető családi kedvezmény összege meghaladja az összevont adóalapba tartozó jövedelmet, akkor az adóalap feletti rész 15 százalékát járulékkedvezményként lehet érvényesíteni Egyéb gyermekvállalást ösztönző adóalap kedvezmények	- Anyasági támogatás: egyszeri 64.125 Ft - CSED: a szülő jövedelmétől függ - GYED: a szülő jövedelmétől függ - GYET: 28.500 Ft / hó - Családi pótlék: 12.200 Ft / hó
Szlovákia	adókedvezmény	Gyermek kedvezmény: - az eltartott gyermek 18 év alatti: 140 EUR (53.589 Ft) - az eltartott gyermek 18 év feletti: 50 EUR (19.139 Ft) Adóbónusz: - amennyiben az igénybe vehető SZJA kedvezmény összege meghaladja az SZJA kötelezettséget, az adófizetők a maximum igénybevehető kedvezmény (gyermekszámtól függően 20-55%) és a kötelezettség különbségét adóbónuszként kapják meg	- Anyasági ellátás: a szülő jövedelmétől függ - Szülői támogatás: havi 345,2 EUR (132.136 Ft) - Gyermekgondozási támogatás: havi 280 EUR (107.178 Ft)
Csehország	adókedvezmény	Gyermek kedvezmény: - 1 eltartott gyermek után 15.204 CZK (235.358 Ft) - 2 eltartott gyermek után 22.320 CZK (345.513 Ft) - 3 és minden további gyermek után 27.840 CZK (430.963 Ft) Adóbónusz: - amennyiben az igénybe vehető SZJA kedvezmény összege meghaladja az SZJA kötelezettséget, az adófizetők az igénybevehető kedvezmény és a kötelezettség különbségét adóbónuszként kapják meg	- Anyasági támogatás: a szülő jövedelmétől függ - Szülői támogatás: 13.000 - 19.500 CZK (201.240 - 301.860 Ft)
Lengyelország	adókedvezmény	Gyermekek kedvezmény: - 1 eltartott gyermek után <i>évente</i> 1.112,04 PLN (97.904 Ft) - 2 eltartott gyermek után <i>évente</i> 1.112,04 PLN (97.904 Ft) - 3 eltartott gyermek után <i>évente</i> 2.000,04 PLN (176.084 Ft) - 4 vagy több eltartott gyermek után <i>évente</i> 2.700,00 PLN (237.708 Ft) Adóbónusz: - amennyiben az érvényesíthető gyermekek kedvezmény magasabb, mint az SZJA kötelezettség, az adófizetők a korlát figyelembevételével adóbónuszt vehetnek igénybe	- Gyermekgondozási támogatás: 400 PLN (35.216 Ft) - Family 800 Plus: 800 PLN (70.432 Ft)

Forrás: saját szerkesztés az *accace.com-1*, 2024; *accace.com-3*, 2024; *allamkincstar.gov.hu-1* – 6, 2024; *ec.europa.eu-1*, 2024; *employment.gov.sk-2* – 3, 2024; *gov.pl-3* – 4, 2024; *icpraha.com*, 2024; *mpsv.cz-2*, 2024; *nav-gov-hu-2*, 2024; *pitax.pl*, 2024; *podnikajte.sk-1*, 2024; *Szja tv. 29/A.–29/B. §*; *taxsummaries.pwc.com-1* – 3; *Tbj. 34.–36. és 79.–81. § alapján*

5. AKUTATÁS

A kutatásomat három különböző kisebb kutatásból építettem fel, melyek árnyalják az összképét az SZJA-kedvezmények hatásának a demográfiára, és ezáltal többféle megközelítésből tudom megvizsgálni az adatokat.

- 1) Először megvizsgáltam a személyi jövedelemadó kedvezmények hatását a demográfiai és gazdasági tényezőkre a V4 országokban korrelációs elemzés segítségével, mely során a kutatási kérdésem és a hipotézisem az alábbiak voltak:

Kutatási kérdés 1: *Kimutathatók-e szignifikáns kapcsolatok a személyi jövedelemadó családokat érintő kedvezményei és a gyermekvállalási hajlandóság között a V4 országokban?*

Hipotézis 1: *A személyi jövedelemadó kedvezmények nem befolyásolják a gyermekvállalási hajlandóságot ezekben az országokban.*

- 2) A második körben megvizsgáltam az Európai Unió országok, illetve a V4 országok demográfiai folyamatait az EUROSTAT weboldalon található statisztikai adatok alapján, mely során a kutatási kérdésem és a hipotézisem az alábbiak voltak:

Kutatási kérdés 2: *Milyen trendek figyelhetők meg a demográfiai változásokban a V4 országokban és az Európai Unióban?*

Hipotézis 2: *Európában előregedő társadalmi struktúra figyelhető meg, ahol a 65 év felettiek aránya folyamatosan növekszik, miközben a dolgozó korú lakosság csökken.*

- 3) Harmadik esetben pedig elvégeztem egy rövid klaszteranalízist az EU-s országokat illetően, hogy hogyan lehetne őket csoportosítani. A kutatási kérdésem és a hipotézisem erre vonatkozóan az alábbiak voltak:

Kutatási kérdés 3: *Az Európai Unió országok demográfiai és családtámogatási rendszereinek karakterisztikáinak a feltárása.*

Hipotézis 3: *Az EU-s országok csoportokba rendezhetők.*

A kutatások eredményeinek összegzésekor igyekeztem a saját kapott eredményeimet, korábbi szakirodalmak és más kutatások eredményeivel összevetni. Fontos azonban kiemelni, hogy az országok lakosságszámában jelentős eltérések vannak 2024-ben (Csehország: 10,9 millió fő, Magyarország: 9,6 millió fő, Lengyelország: 36,6 millió fő, Szlovákia: 5,4 millió fő), így a nyers számadatok nem mindig kedveznek az összehasonlíthatóságnak, így ahol tudtam, arányosítottam (általában a lakosság számához) az adatokat (ec.europa.eu/eurostat-6, 2024).

5.1. AZ SZJA ADÓKEDVEZMÉNYEK HATÁSA KÜLÖNBÖZŐ ADÓRENDSZERI ÉS DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÓKRA

5.1.1. A kutatás módszere

Az első kutatásom kérdése az volt, hogy *Kimutathatók-e szignifikáns kapcsolatok a személyi jövedelemadó családokat érintő kedvezményei és a gyermekvállalási hajlandóság között a V4 országokban?* Amire a hipotézisem a következő volt: *A személyi jövedelemadó kedvezmények nem befolyásolják a gyermekvállalási hajlandóságot ezekben az országokban.*

A kutatásom során korrelációs elemzést végeztem az SZJA-kedvezmények, valamint a különböző demográfiai és gazdasági tényezők közötti kapcsolatok feltárására. Az elemzés alapját demográfiai mutatók, mint például a gyermekek létszáma a népességben és az egy családra jutó gyermekek átlagos száma adták.

A kutatásomhoz a nyers adatokat az EUROSTAT weboldaláról használtam fel, a teljes vizsgált tartomány és a korrelációs táblázatok a forrásokkal együtt megtalálhatóak a mellékletben.

Azért választottam korrelációs elemzést a kutatásomhoz, mert ez egy egyszerű és hatékony módszer a változók közötti kapcsolatok erősségének és irányának vizsgálatára. Alkalmazásával megérthetjük, hogy a változók hogyan mozognak együtt, például, ha az egyik nő, akkor a másik is növekszik-e (pozitív korreláció) vagy éppen csökken (negatív korreláció). Ez a fajta elemzés nem feltételez ok-okozati kapcsolatot, csupán az összefüggések azonosítására szolgál, ezért széles körben alkalmazzák a társadalomtudományokban, piackutatásban és egészségügyi vizsgálatokban a hipotézisek előzetes tesztelésére vagy előrejelzések készítésére.

Mindezek alapján a kutatásom egyik kiemelt statisztikai fogalma a korreláció. A korreláció a változók közötti kapcsolat szorosságát méri, azaz azt, hogy a változók hogyan változnak egymáshoz képest. Pozitív korreláció esetén a változók együtt növekednek vagy csökkennek, míg negatív korreláció esetén az egyik változó növekedése a másik csökkenésével jár. A korreláció mértéke 0 és ± 1 között mozog, ahol ± 1 tökéletes kapcsolatot jelez.

A szignifikancia szint fogalmát és alkalmazását is szeretném kiemelni. Ez egy statisztikai mérőszám, amely azt mutatja meg, hogy egy megfigyelt eredmény mennyire valószínű, hogy véletlen hatás eredménye. A leggyakrabban használt szignifikancia szint az 5% ($p = 0,05$), ami azt jelenti, hogy ha a nullhipotézis igaz, akkor az adott eredmény 5% eséllyel fordulhat elő

véletlenül. Ha az eredmény szignifikáns, az azt jelenti, hogy a megfigyelt hatás valószínűleg nem csupán a véletlennek köszönhető, ezért a nullhipotézist elutasítjuk.

A kutatásom során a korrelációk értékét (r) és a szignifikancia szinteket (p) vizsgáltam, hogy meghatározzam az adókedvezmények hatását a családok pénzügyi helyzetére különböző gyermeklétszámú családok esetében. A vizsgált mutatók között szerepeltek az egy-, két-, három- és négygyermekes családok érvényesített adókedvezményei, valamint ezek korrelációja a gyermekek átlagos számával és a jövedelmi kategóriákkal.

A kutatásom kiterjedt továbbá a gazdasági tényezők, mint például a munkanélküliség, az infláció és a migráció hatásainak vizsgálatára is. Elemzésembe bevontam a fiatalok munkanélküliségének, a születési aránynak és a családi stabilitásnak a gyermekvállalási hajlandóságra gyakorolt hatását is. Ezek mellett külön figyelmet fordítottam a bevándorlás és kivándorlás hatásaira, valamint azok kapcsolatára a gyermekes háztartások számával.

A kutatásom során az SPSS statisztikai szoftvert használtam az adatok elemzésére, amely lehetővé tette a korrelációk kiszámítását és a szignifikancia tesztek elvégzését, hogy ellenőrizhessem a vizsgált kapcsolatok megbízhatóságát.

5.1.2. A kutatás eredménye

Az *12. számú táblázat* a V4 országok összefoglaló adatait mutatja be, amik további korrelációs elemzések alapjául szolgáltak. A gyermekkedvezmények mértékét egyéni számítások alapján állapítottam meg, a korábban gyűjtött szakirodalom segítségével. A kedvezmények mértékeinek részletes számításai magyarázattal a *4.-7. számú mellékletekben* találhatóak meg.

A *12. számú táblázat* tulajdonképpen egy segédtábla a későbbi kutatásokhoz, azonban érdekesnek tartottam itt is bemutatni azt, hogy az országok saját minimálbérükhöz és átlagfizetésükhöz mérten mekkora anyagi támogatást nyújtanak különböző gyermekszámú családoknak. Jól látszik, hogy elsősorban (mind az átlagfizetés, mind a minimálbér esetén) Szlovákia nyújtja a legnagyobb segítséget a családok számára adókedvezmények formájában, a legkevesebbet pedig Lengyelország. Azonban későbbi eredményekben látható lesz, hogy Lengyelország inkább a pénzbeli családtámogatásokra összpontosított az elmúlt néhány évben.

12. táblázat: a gyermekkedvezmények mértéke országoként, fizetésenként és a gyermekek száma szerint

Ország	Minimálbér	Átlagfizetés	Gyermekek kedvezmény mértéke az átlagfizetéshez mérten 1, 2, 3, 4 vagy több gyermek esetén				Gyermekek kedvezmény mértéke a minimálbérhez mérten 1, 2, 3, 4 vagy több gyermek esetén			
			1	2	3	4	1	2	3	4
Magyarország	266 800 Ft	605 400 Ft	1,65%	6,61%	16,35%	21,80%	3,75%	14,99%	33,50%	33,50%
Csehország	18 900 CZK	43 967 CZK	2,88%	7,11%	12,39%	17,67%	6,70%	16,54%	28,82%	41,10%
Szlovákia	750 EUR	1 430 EUR	9,79%	19,58%	29,37%	35,51%	17,32%	23,38%	29,44%	35,51%
Lengyelország	4 300 PLN	7 155 PLN	1,30%	2,59%	4,92%	8,06%	2,16%	4,31%	8,19%	13,42%

Forrás: 4.-7. számú melléklet

A 13. számú korrelációs táblázat a különböző adókedvezmények és demográfiai jellemzők közötti kapcsolatokat mutatja. Az elemzés során négy fő tényezőt emelek ki: az adókedvezmények érvényesítésének lehetőségét vizsgálom különböző gyermeklétszámokat illetően a 15 éven aluliak arányával, a gyermekek átlagos számával háztartásonként, illetve gyermekes háztartásokkal szemben. Az adókedvezmények hatása különböző jövedelemkategóriákra, a minimálbérből és az átlagfizetésből érvényesíthető adókedvezményekre koncentrál, és ezek hatását mutatja különböző családstruktúrákra.

13. táblázat: az adórendszeri hatások összefüggései

Korreláció		15 éven aluliak aránya	Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023)	Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023)
Minimálbérből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Pearson Correlation	0,615	0,964	-0,635
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000
Minimálbérből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Pearson Correlation	0,357	0,833	-0,354
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000
Minimálbérből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Pearson Correlation	-0,121	0,390	-0,022
	Sig. (2-tailed)	0,230	0,000	0,825
Minimálbérből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Pearson Correlation	0,240	0,561	0,189
	Sig. (2-tailed)	0,016	0,000	0,060
Átlagfizetésből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Pearson Correlation	0,595	0,940	-0,708
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000
Átlagfizetésből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Pearson Correlation	0,481	0,916	-0,692
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	0,000
Átlagfizetésből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Pearson Correlation	0,265	0,811	-0,677
	Sig. (2-tailed)	0,008	0,000	0,000
Átlagfizetésből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Pearson Correlation	0,256	0,807	-0,639
	Sig. (2-tailed)	0,010	0,000	0,000

Forrás: saját szerkesztés (8. számú melléklet)

A következő három pontban (5.1.2.1. – 5.1.2.3) a 13. számú táblázat által eredményül kapott adatokat vizsgálom az adórendszeri hatások összefüggéseinek tükrében.

5.1.2.1. A 15 éven aluliak arányának összefüggései

A 13. számú táblázat első oszlopában a 15 éven aluliak aránya és az adókedvezmények közötti korreláció kapott helyet. A minimálbér esetében az egy gyermekre érvényesíthető adókedvezmények pozitív és szignifikáns korrelációt mutatnak ($r=0,615$, $p=0,043$). Ez azt jelzi, hogy abban a régióban, ahol magasabb a 15 éven aluliak aránya, ott nagyobb mértékben élnek a családok az adókedvezményekkel. A korreláció azért lehet pozitív, mert a nagyobb gyermekszámú régiókban több család veszi igénybe ezeket a támogatásokat, mivel rászorulnak. Az eredmény arra utal, hogy ahol nagyobb a fiatalok aránya, ott a családok is nagyobb számban élnek az adókedvezményekkel, ami lehet az ebből következő pénzügyi szükségletek eredménye.

A kettő gyermek után járó adókedvezmények esetében a korreláció pozitív ($r=0,357$), de nem szignifikáns ($p=0,278$), ami arra utalhat, hogy bár van némi összefüggés a 15 éven aluliak arányával, nem tekinthető erősnek.

A három gyermek után érvényesíthető adókedvezményeknél már negatív korreláció figyelhető meg ($r=-0,121$, $p=0,729$), ami azt jelzi, hogy abban a régióban, ahol magasabb a 15 éven aluliak aránya, ott kisebb eséllyel élnek három gyermek utáni adókedvezménnyel. Négy gyermek esetében a korreláció ismét pozitív ($r=0,240$), de nem szignifikáns ($p=0,497$), ami arra utal, hogy a nagycsaládosok kevésbé képviseltetik magukat a vizsgált csoportban, és az adókedvezmények kevésbé befolyásolják őket.

Az átlagfizetés esetén az egy gyermekre érvényesíthető adókedvezmények korrelációja szintén pozitív és szignifikáns ($r=0,595$, $p=0,054$), míg kettő gyermek esetében szintén pozitív ($r=0,481$) és kevésbé szignifikáns ($p=0,153$). Ez arra utal, hogy az átlagfizetésű családokban, különösen egy gyermek esetében, nagyobb mértékben élnek az adókedvezményekkel, de két gyermek esetén már csökken az adókedvezmények befolyása a család pénzügyi helyzetére vonatkozóan.

Három és négy gyermek esetében a korrelációk alacsonyabbak ($r=0,265$ és $r=0,256$), és egyik sem szignifikáns ($p=0,481$ és $p=0,493$), ami arra utal, hogy az átlagfizetésű háztartások esetében az adókedvezmények hatása kevésbé érezhető a nagyobb gyermeklétszámú családok körében. Ez összhangban állhat azzal a ténnyel, hogy a nagyobb családok esetében az adókedvezmények mellett más támogatások is rendelkezésre állnak a családok anyagi terheinek enyhítésére.

Tehát az adókedvezmények pozitív hatása elsősorban mind a minimálbér, mind az átlagfizetés esetén az egy gyermek után a legjelentősebb. A második gyermek után ez a kedvezmény nem bír akkora befolyásoló erővel, mint egy gyermek esetében. A kutatás alapján, ahol magasabb a 15 éven aluliak aránya ott kisebb eséllyel élnek három gyermek utáni adókedvezménnyel. A nagycsaládosok (három vagy négy gyermek) kevésbé képviseltetik magukat a vizsgált csoportban, ami annak köszönhető, hogy az adókedvezmények mellett más támogatások is rendelkezésünkre állnak.

5.1.2.2. Az egy háztartásra jutó gyermekek átlagos számának összefüggései

A 13. számú táblázat második oszlopában a gyermekek átlagos számát háztartásonként és az adókedvezmények közötti kapcsolatot láthatjuk. A minimálbérből érvényesíthető adókedvezmények esetében az egy- és kétgyermekes családok esetében nagyon magas pozitív és szignifikáns korreláció figyelhető meg ($r=0,964$, $p=0,000$ és $r=0,833$, $p=0,000$), ami azt mutatja, hogy ezekben a háztartásokban, ahol kevesebb gyermek van, az adókedvezmények fontos szerepet játszanak a család pénzügyi terheinek enyhítésében. Ez a kapcsolat különösen erős, ami arra utal, hogy az ilyen háztartások jelentős mértékben támaszkodnak az adókedvezményekre. Ez az eredmény összhangban van a korábban vizsgált 15 éven aluliak arányát illetően.

Három gyermek esetében a korreláció jelentősen csökken ($r=0,390$, $p=0,350$), ami azt mutatja, hogy a nagyobb gyermeklétszámú családok esetében az adókedvezmények már nem képesek jelentős mértékben csökkenteni a pénzügyi terheket, és ezek a családok valószínűleg más támogatási formákra is szorúlnak. Négy gyermek esetében a korreláció ismét növekszik ($r=0,561$, $p=0,211$), de nem szignifikáns, ami arra utal, hogy az adókedvezmények kevésbé tudják javítani a nagyobb családok anyagi helyzetét. Tehát ebben az esetben is összhangban van az eredmény az első oszlop eredményeivel: az SZJA-kedvezmények nem nyújtanak kifejezetten hatékony megoldást a nagycsaládosok számára minimálbér esetén.

Az átlagfizetésből érvényesíthető adókedvezmények esetében is hasonló tendencia figyelhető meg. Az egy- és kétgyermekes családok esetében nagyon magas pozitív és szignifikáns korrelációk láthatók ($r=0,940$, $p=0,000$ és $r=0,916$, $p=0,000$), ami azt jelzi, hogy az átlagfizetésű családokban az adókedvezmények jelentős támogatást nyújtanak a gyermeknevelési költségek enyhítésére.

Három és négy gyermek esetében a korrelációk csökkennek ($r=0,811$ és $r=0,807$), de továbbra is szignifikánsak ($p=0,001$ és $p=0,001$), ami arra utal, hogy ezekben az esetekben az

adókedvezmények már nem olyan mértékben tudják kompenzálni a nagycsaládok költségeit, mint kevesebb gyermek esetén.

Az egy háztartásra jutó gyermekek átlagos számának összefüggései és a 15 éven aluliak arányának összefüggéseinek eredményei szinte teljesen megegyeznek, ami alapján kijelenthető, hogy a személyi jövedelemadó kedvezmények az egy- és kétgyermekes háztartások pénzügyi életében játszanak fontosabb szerepet, míg a három- és négygyermekes családok pénzügyi helyzetét kevésbé tudják jelentősen javítani.

5.1.2.3. Az egy gyermekes háztartásra jutó gyermekek átlagos számának összefüggései

A 13. számú táblázat utolsó oszlopában azokat a háztartásokat vizsgálom, ahol vannak gyermekek. Tehát a gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban mutatót és az adókedvezmények közötti korrelációt mutatják ezek az adatok. Az egy gyermek után járó adókedvezmények mind minimálbér, mind átlagfizetés esetén negatív és szignifikáns korrelációt mutatnak ($r=-0,635$, $p=0,093$ és $r=-0,708$, $p=0,058$), ami arra utal, hogy ahol több gyermek van, ott kisebb eséllyel érvényesítenek adókedvezményt kizárólag egy gyermek után. Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy ezek a családok már több gyermek után is jogosultak kedvezményekre, így az egy gyermek után járó adókedvezmény kevésbé releváns számukra.

Ez az eredmény két gyermek esetén is hasonló, bár kevésbé erős negatív korreláció figyelhető meg ($r=-0,354$, $p=0,398$ minimálbérnél és $r=-0,692$, $p=0,070$ átlagfizetésnél), ami azt mutatja, hogy ahol több gyermek van, ott a kétgyermekes adókedvezmények kevésbé meghatározóak.

Három és négy gyermek esetében a korrelációk közel nullához vagy pozitív értékekhez közelítenek, de egyik sem szignifikáns, ami azt jelzi, hogy a nagycsaládok nagyobb mértékben veszik igénybe a három és négy gyermek után járó adókedvezményeket.

A kutatás eredményei alapján tehát a gyermekes háztartásokban a gyermekek után járó adókedvezményt inkább több gyermek után veszik igénybe, egy és két gyermek esetén nem annyira releváns a kedvezmény.

14. táblázat: a nem adórendszeri hatások összefüggései

<i>Korreláció</i>		15 éven aluliak aránya	Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023)	Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023)
15 és 29 év közötti fiatalok munkanélkülisége (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,090	0,598	-0,955
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,372	0,000	0,000
Nők körében első gyermekvállalás (átlagéletkor) (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,287	-0,688	0,950
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,004	0,000	0,000
Születések aránya a népességhez viszonyítva (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,235	0,387	-0,320
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,019	0,000	0,001
Nyers születési arányszám / 1000 fő (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,179	0,435	-0,314
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,074	0,000	0,001
1 főre jutó házasságok száma (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,635	-0,069	-0,143
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,000	0,498	0,156
1 főre jutó válások száma (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,540	-0,605	-0,802
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,000	0,000	0,000
1 főre jutó bevándorlás (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,226	-0,098	0,940
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,024	0,331	0,000
1 főre jutó kivándorlás (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,799	-0,994	0,326
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,000	0,000	0,001
1 főre jutó vándorlási egyenleg (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,375	0,094	0,858
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,000	0,352	0,000
Termékenységi arányszám / 1000 fő (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	0,191	0,531	0,185
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,056	0,000	0,065
Munkanélküliségi arány (2023.12)	<i>Pearson Correlation</i>	0,029	0,600	-0,897
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,778	0,000	0,000
Munkanélküliségi arány 25 év alattiak (2023.12)	<i>Pearson Correlation</i>	0,014	0,501	0,983
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,888	0,000	0,000
Bérleti díj az átlagfizetéshez képest	<i>Pearson Correlation</i>	-0,003	0,255	0,426
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,977	0,010	0,000
Alacsony keresetűek adókulcsa (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,634	-0,113	-0,745
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,000	0,263	0,000
Inflációs ráta (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,872	-0,502	0,141
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,000	0,000	0,161

Forrás: saját szerkesztés (8. számú melléklet)

A következő hat pontban (5.1.2.4. – 5.1.2.9) a 14. számú táblázat által eredményül kapott adatokat vizsgálom a nem adórendszeri hatások összefüggései alapján.

5.1.2.4. Fiatalok munkanélkülisége és gyermekvállalás összefüggése

Az egyik első figyelemre méltó adat a 15 és 29 év közötti fiatalok munkanélküliségi rátája, amely gyenge, pozitív korrelációt mutat a 15 éven aluliak arányával ($r=0,090$; $p=0,429$). Ez nem tekinthető szignifikánsnak, tehát nincs erős bizonyíték arra, hogy a fiatalok munkanélkülisége közvetlenül hatna a gyermekvállalásra. Ezzel szemben a fiatalok munkanélkülisége és a gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban között egy erős negatív korreláció található ($r=-0,955$; $p=0,000$), ami szignifikáns eredmény. Ez azt jelzi, hogy azokban a háztartásokban, ahol több gyermek van, a fiatalok munkanélkülisége nagyobb mértékben befolyásolja a családok gyermekvállalási döntéseit.

5.1.2.5. Az első gyermekvállalás kora és a születési arány kapcsolata

A nők első gyermekvállalásának átlagéletkora szintén negatív korrelációt mutat a 15 éven aluli gyermekek arányával ($r=-0,287$; $p=0,151$), bár ez az eredmény nem szignifikáns. Ez arra utal, hogy az idősebb korban történő gyermekvállalás nem feltétlenül befolyásolja jelentősen a gyermekvállalási kedvet. Viszont szignifikáns negatív kapcsolatot találtam a nők első gyermekvállalásának kora és a gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban mutatók között ($r=-0,688$; $p=0,006$). Ez arra utal, hogy minél később vállalnak gyermeket a nők, annál kevesebb gyermeket hoznak a világra.

5.1.2.6. Születési arányok és háztartásonkénti gyermekek száma

A születési arány a népességhez viszonyítva gyenge negatív korrelációban áll a 15 éven aluliak arányával ($r=-0,235$; $p=0,235$), és a gyermekek átlagos száma háztartásokonként is csak közepes pozitív korrelációt mutat ($r=0,387$; $p=0,089$). Ezek az adatok arra utalnak, hogy ahol több gyermek születik, ott emelkedhet a háztartásonkénti gyermekek száma, de a korrelációs értékek és szignifikancia szintek azt mutatják, hogy ezek az összefüggések nem feltétlenül egyértelműek.

5.1.2.7. Családi stabilitás és gyermekvállalás összefüggései

A házasságok és a válások száma szoros kapcsolatban áll a gyermekvállalással. Az egy főre jutó válások száma negatív korrelációban áll a gyermekek számával ($r=-0,635$; $p=0,007$), ami szignifikáns kapcsolat. Ez azt jelzi, hogy amely háztartások érintettek a szülők közti válással, ott általában kevesebb gyermek él. Az egy főre jutó házasságok száma szintén negatív, de nem szignifikáns korrelációt mutat ($r=-0,069$; $p=0,787$), ami arra utalhat, hogy a házasságok száma nem mutat jelentős hatást a gyermekek számára. Tehát azokban a családokban, ahol válás történt a szülők között, megfigyelhető az alacsonyabb gyermekszám, azonban a házasságban élő szülők családjában nem figyelhető meg a gyermekszám növekedése.

5.1.2.8. Migráció és gyermekvállalás

A bevándorlás és a kivándorlás is fontos szerepet játszanak a demográfiai folyamatokban. Az egy főre jutó bevándorlás nem mutat szignifikáns kapcsolatot a gyermekvállalási mutatókkal ($r=-0,098$; $p=0,658$), míg a kivándorlás nagyon erős, negatív korrelációt mutat a gyermekek átlagos számával a gyermekes háztartásokban ($r=-0,994$; $p=0,000$), amely szignifikáns eredmény. Ez arra utal, hogy ahol magas a kivándorlás, ott jelentősen csökken a gyermekes háztartások száma, míg a bevándorlás kevésbé befolyásolja ezt.

5.1.2.9. Gazdasági tényezők és gyermekvállalás

A gazdasági tényezők közül a bérleti díjak minimális hatással vannak a gyermekvállalásra ($r=-0,003$; $p=0,988$), míg az alacsony keresetűek adókulcsa csak gyenge, nem szignifikáns negatív korrelációt mutat ($r=-0,113$; $p=0,609$). Ezzel szemben a magas infláció erős negatív korrelációban áll a gyermekvállalási mutatókkal ($r=-0,872$; $p=0,000$), ami szignifikáns eredmény, és arra utal, hogy a gazdasági nehézségek, például az infláció, jelentősen befolyásolják a családok döntéseit a gyermekvállalással kapcsolatban.

A nem adórendszeri hatások korrelációit vizsgáló kutatásom eredményei alapján kijelenthető, hogy azokban a háztartásokban, ahol több gyermek van, a fiatalok munkanélkülisége is hatással van a gyermekvállalási döntésekre. Továbbá megállapítható, hogy minél később vállalnak gyermeket a nők, annál kevesebb gyermeket hoznak világra. Kiderül még, hogy amely háztartásokban válás történt a szülők között, ott megfigyelhető az alacsonyabb gyermekszám, viszont a házasságban élő szülők háztartásában nem figyelhető meg a gyermek számok növekedése. A kivándorlás kapcsán is megfigyelhető, hogy ahol jelentős az emigráció, ott csökken a gyermekes háztartások száma, míg a bevándorlás nincsen jelentős hatással a gyermekes háztartások számának növekedésére.

5.1.3. Összehasonlítás más szakirodalmakkal

Az alábbiakban összehasonlítást végzek a saját kutatásom, illetve hasonló kérdéseket vizsgáló szakirodalmak eredményeit illetően. Mindegyik szakirodalom különböző demográfiai és gazdasági tényezőket vizsgál -amelyek hatással vannak a népesség növekedésére, a családpolitikára, illetve a gazdasági teljesítményre-, így az összehasonlíthatóság nem teljeskörű.

Han (2023) az adókedvezmények mellett a jóléti állam támogatottságának demográfiai tényezőkkel való összefüggéseit vizsgálja. Megállapítja, hogy azok a családok, amelyek nagyobb valószínűséggel részesülnek jóléti juttatásokban, például a többgyermekes háztartások, jobban támogatják a jóléti állam intézkedéseit. Ennek oka, hogy a nagycsaládosok gyakrabban szorulnak állami támogatásra, különösen az alacsonyabb jövedelmű háztartások esetében.

Viték (2011) elemzése szerint a progresszív adókedvezmények nemcsak a családok támogatásában játszanak fontos szerepet, hanem a munkaerő-piaci részvételt is ösztönzik, különösen a közepes jövedelmű családok esetében. Az adókedvezmények hatása a munkakínálatra különösen fontos a jelenlegi gazdasági helyzetben, ahol az adórendszerek nem

megfelelő koordinációja csökkentheti a munkavállalási hajlandóságot és a gazdasági növekedést.

A kapott eredményeim azt mutatják, hogy az adókedvezmények jelentős pozitív hatást gyakorolnak az egy- és kétgyermekes családok pénzügyi helyzetére, de a nagyobb családok esetében ez a hatás jelentősen csökken. Ez a tendencia összevethető Vitek (2011) eredményeivel, aki szintén azt találta, hogy a több gyermekes családok esetében más támogatások, például a közvetlen állami juttatások fontosabb szerepet játszanak. A tanulmányok összhangban állnak abból a szempontból, hogy az adókedvezmények jelentős támogatást nyújtanak a kisebb gyermeklétszámú családok számára, míg a nagycsaládosok számára ezek a kedvezmények nem elegendőek a pénzügyi stabilitás fenntartásához. Ezen túl, a kutatások rámutatnak arra, hogy a demográfiai tényezők és a jóléti rendszerek szoros kapcsolatban állnak a gazdasági teljesítménnyel és a munkaerő-piaci részvétellel. Az eredmények alapján átfogó családpolitikai intézkedésekre lenne szükség, amelyek nemcsak az adókedvezményekre, hanem más gazdasági és jóléti funkciókra is támaszkodnak.

5.2. KITEKINTÉS AZ EU ÉS A V4 ORSZÁGOK DEMOGRÁFIAI FOLYAMATAIRA, ILLETVE CSALÁDTÁMOGATÁSAIRA

5.2.1. A kutatás módszere

A második kutatásom fő kérdése az, hogy *Milyen trendek figyelhetők meg a demográfiai változásokban a V4 országokban és az Európai Unióban?* Melyre a hipotézisem az volt, hogy *Európában előregedő társadalmi struktúra figyelhető meg, ahol a 65 év felettiek aránya folyamatosan növekszik, miközben a dolgozó korú lakosság csökken.*

Ezen megfontolások alapján úgy döntöttem, hogy az adatgyűjtés folyamán az EUROSTAT (European Statistics) weboldalon található adatok alapján dolgozok, mert ott széleskörű szempontok alapján megbízható adatokat találhatok az Európai Unió országait illetően. A nyersadatok és a számított adatok táblázatai megtalálhatóak az *10.-17. számú mellékletekben.*

A kutatásom módszertani megközelítése a kvantitatív elemzés, amely statisztikai adatokon alapul, és lehetőséget biztosít például a népesség alakulásának, a termékenységi arányoknak, valamint a migrációs trendeknek a számszerű vizsgálatára. Céлом az volt, hogy objektíven közelítsem meg az adatokat, számszerűsítsem a trendeket, illetve összefüggéseket találjak a demográfiai mutatók között, melyek alapján következtetéseket tudok levonni a hipotézisem alátámasztására vagy cáfolására. A minták gyűjtése során nem vettem figyelembe a nemek közötti különbségeket, és nem szűrtem bármilyen más szempont szerint az adatokat, mint

ahogyan a vizsgálat leírja. Igyekeztem minél nagyobb halmazt kapni, amelyre igaz a vizsgált kritérium, így – igaz nem részletekbe menően –, de mégis egy általános helyzetet megállapítani a vizsgálat során. A legtöbb esetben 2015 és 2023 közötti időszakot választottam vizsgálati időpontnak, hiszen ez esik legközelebb a kutatás időpontjához, és ez enged a legpontosabban arra következtetni, hogy jelenleg, 2024-ben hogyan alakulnak Európa demográfiai folyamatai. Azonban néhány demográfiai adat csak 2021-ig, illetve 2022-ig állt rendelkezésemre.

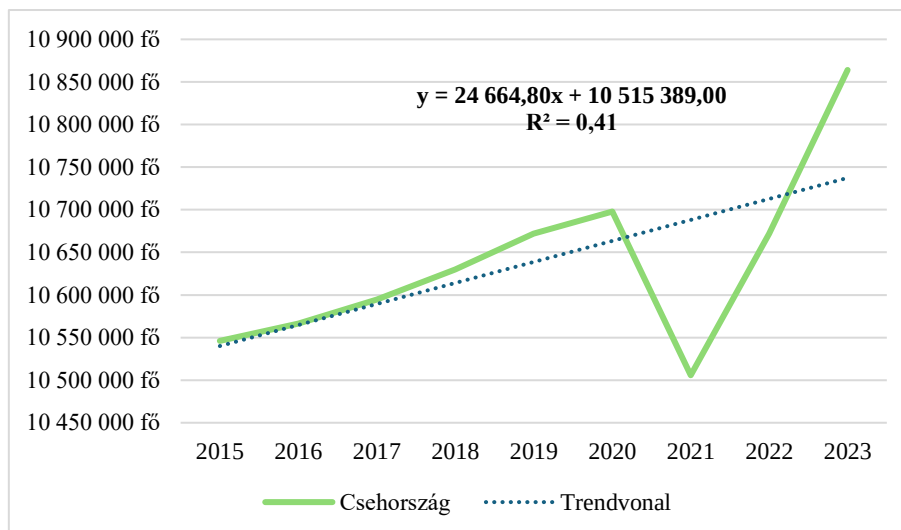
A kutatásom során regressziós elemzést is használtam az ábrák elkészítése során, így a trendvonalakat nem csak ábrázolni tudtam, hanem számszerűsíteni is. Az egyenletekben az R^2 azt mutatja meg, hogy a regressziós modell (trendvonal) mennyire jól illeszkedik az adatokhoz, vagyis jelzi, hogy a modell által magyarázott változékonyság hány százaléka függ össze az adatok tényleges váltoásaival. Az x jelöli a független változót, amelyet az elemzés során megfigyeltem, esetemben ezek a vizsgált évek. Az x változótól függ, hogy milyen mértékben változik a függő változó (y), és a regressziós egyenlet célja, hogy ezt a kapcsolatot leírja. Az y jelöli a függő változót, amit szeretnék megmagyarázni a független változó alapján. A kutatásom során erre az y változóra hozok több megvizsgálendő kritériumot.

5.2.2. A kutatás eredménye

A kutatás eredményét további pontokra osztottam a vizsgálat szempontjai szerint. Az eredmények bemutatása során indukciót alkalmaztam, tehát a V4 országok részletei felől haladtam az Európai Unió átlagolt statisztikái felé.

5.2.2.1. Átlagos népesség

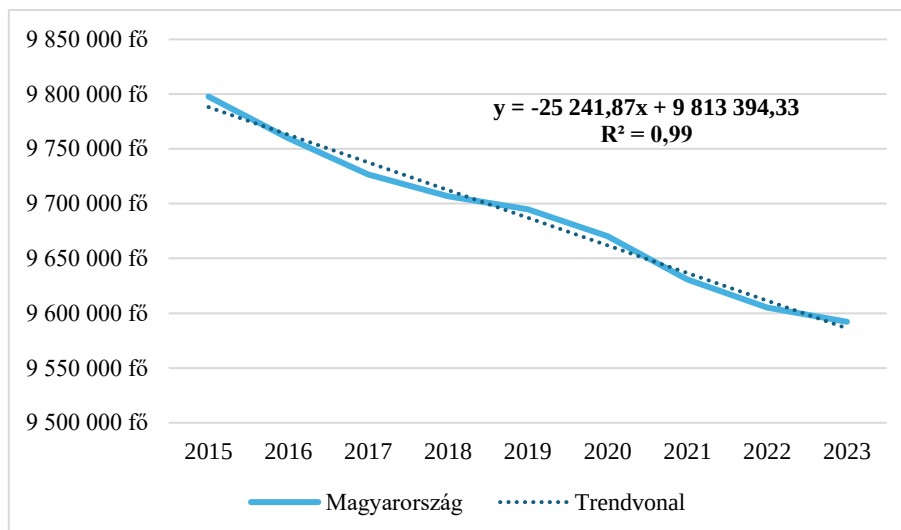
Az átlagos népesség vizsgálata során első országnak Csehországot választottam elemzésre. A 6. ábra alapján Csehország esetében markáns népességnövekedés figyelhető meg 2021-től. Az ország népessége folyamatosan emelkedett, különösen 2023-ban, amikor a népesség száma 103,02%-ra nőtt a kiinduló 2015-ös értékhez képest. Ennek a jelentős növekedésnek az egyik fő oka a gazdasági stabilitás és a viszonylag magas életszínvonal volt, ami vonzóvá teszi Csehországot a bevándorlók számára. A cseh gazdaság folyamatos bővülése és az ipari szektor erősödése egyre több külföldi munkavállalót vonz az országba, ami hozzájárul a népesség növekedéséhez. Az ábra trendvonala alapján Csehország népessége mintegy 24.665 fővel növekszik évente átlagosan (x), azonban az egyenlet nem magyarázza jól a népesség változásait, mert az R^2 értéke csupán 0,41.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-1 alapján

6. ábra: Csehország átlagos népessége 2015 és 2023 között

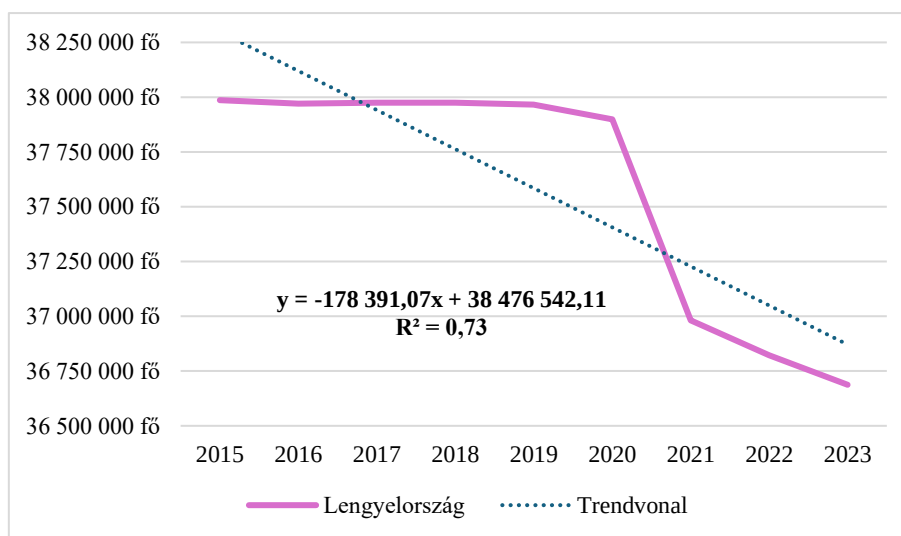
Magyarország azonban évről évre csökkenő népességgel néz szembe. A kezdeti vizsgált időszakban (2015) a népesség megközelítőleg 9,8 millió fő volt, míg az utolsó vizsgált évben (2023) már kevesebb, mint 9,6 millió fő, ami a nyolc év alatt több mint 200 ezer fős, és több, mint két százalékos népességcsökkenést eredményezett. A csökkenés mögött több tényező is áll. Egyrészt jelentős a természetes fogyás Magyarországon, másrészt a kivándorlás is fontos szerepet játszik ebben a folyamatban, különösen az Európai Unió belüli szabad mozgás miatt, amely lehetőséget ad a magyar munkavállalóknak, hogy más, gazdaságilag fejlettebb országokba költözzenek. A trendvonal adatai szinte pontosak, így megbízható eredményt ad a becslés, miszerint Magyarország népessége több, mint 25 ezer fővel csökken évente. Fontosnak tartom kiemelni, hogy míg a másik három országnál megfigyelhető a koronavírus okozta népességcsökkenés, addig Magyarországon ez az időszak nem mutatott kiugró statisztikai adatot, szinte ugyanolyan ütemben folytatódott a csökkenő tendencia.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-1 alapján

7. ábra: Magyarország átlagos népessége 2015 és 2023 között

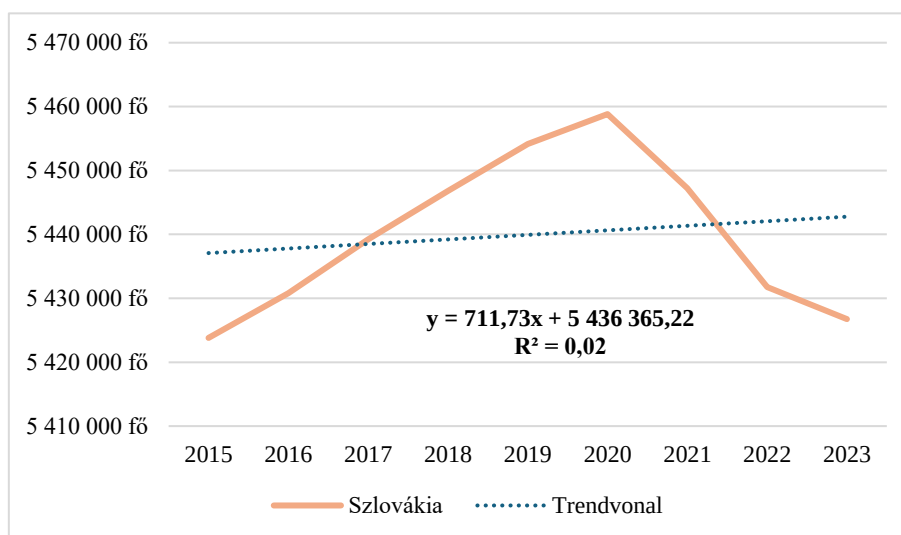
Lengyelországban is népességsökkenési trend figyelhető meg hasonlóan Magyarországhoz. 2015 és 2020 között a népesség száma viszonylag stabil maradt, azonban 2021-től kezdődően élesebb visszaesés volt tapasztalható a COVID-19 járvány miatt. 2023-ban Lengyelország népessége már csak 96,58%-a volt a 2015-ös szintnek. Ez a tendencia részben a kivándorlásnak, részben pedig a természetes népességfogyásnak köszönhető. Bár Lengyelország gazdasága az utóbbi években sokat fejlődött, mégis számos lengyel állampolgár döntött úgy, hogy Nyugat-Európában keres megélhetést saját maga és családja számára. Lengyelországban a regressziós egyenlet szerint évente majdnem 180 ezer fővel csökken a népesség. Azonban ez csupán egy közepesen erős kijelentés, hiszen az R^2 értéke 0,73.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-1 alapján

8. ábra: Lengyelország átlagos népessége 2015 és 2023 között

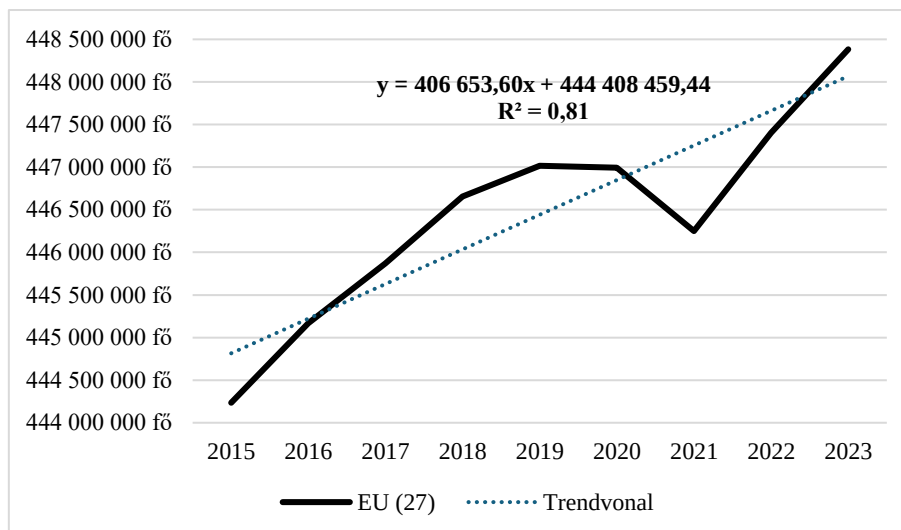
Szlovákia népessége a vizsgált időszakban viszonylag stabil maradt (a 9. számú ábrán látható jelentős elmozdulás az ábra beosztásának köszönhető), enyhe növekedést mutatva, különösen 2019-ben és 2020-ban. A népesség 2015-ről 2023-ra alig változott, szám szerint körülbelül 30 ezer fővel nőtt az ország lakossága. Szlovákia esetében a demográfiai változások kevésbé voltak drasztikusak, mint Magyarországon vagy Lengyelországban, ami részben annak is köszönhető, hogy az országban kevesebb kivándorló és viszonylag stabilabb természetes népszaporulat figyelhető meg.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-1 alapján

9. ábra: Szlovákia átlagos népessége 2015 és 2023 között

Az Európai Unió átlagos népessége lassú, de folyamatos növekedést mutat, kivéve a 2021-es évet, amikor enyhe csökkenés következett be. Ez a csökkenés a koronavírus járványnak tudható be, amely jelentősen növelte a halálozási rátát, és gazdasági nehézségekhez vezetett, amik befolyásolták a migrációt is. 2021-től intenzív népességnövekedés figyelhető meg az orosz-ukrán háború miatt. A jelenlegi időszak hasonló a 2015 és 2018 közötti évekhez, tehát a népességnövekedés visszanyerte korábbi növekedési ütemét. A trendvonal alapján az EU népessége évente több, mint 400 ezer fővel nő, ami elsősorban a migrációnak köszönhető.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-1 alapján

10. ábra: az Európai Unió népessége 2015 és 2023 között

A megvizsgált adatok alapján jól látható, hogy bár az EU népessége összességében folyamatos növekedést mutat, a V4 országok között jelentős eltérések figyelhetők meg a népességváltozás dinamikájában. Egyedül Csehországban figyelhető meg a lakosság létszámának növekedése, ami Csehország gazdasági helyzetének és a bevándorlást támogató politikájának köszönhető. A többi országban népességsökkenés látható. A 2015-ös kiinduló adatokhoz képest 2023-ra Lengyelország népessége csökkent a legnagyobb mértékben, több mint három százalékkal, illetve 1,3 millió fővel.

Az ábrákból kirajzolódik, hogy a népességváltozások mögött komplex tényezők állnak, amelyek között a természetes népszaporulat, a kivándorlás, valamint a migráció egyaránt fontos szerepet játszanak. Míg Csehországban a pozitív gazdasági környezet hozzájárult a népességnövekedéshez, addig Magyarországon és Lengyelországban a negatív demográfiai trendek és a kivándorlás voltak a meghatározó tényezők.

5.2.2.2. Élveszületések száma

Az EUROSTAT statisztikai adatai alapján általános csökkenés figyelhető meg mind az Európai Unióban, mind a V4 országokban, bár az egyes országok között eltérő ütemben zajlik a születésszám csökkenése.

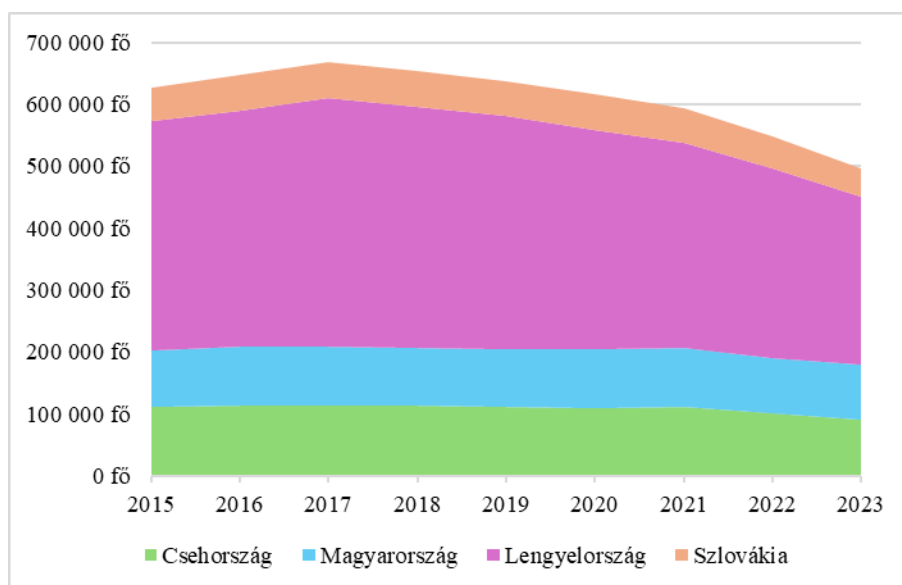
A 11. számú ábra alapján Csehországban az élveszületések száma viszonylag magas volt 2015-ben, továbbá 2016 és 2017 között is további növekedést lehetett tapasztalni. A legmagasabb születésszám 2017-ben volt, amikor megközelítőleg 115 ezer gyermek született.

2018 után azonban Csehországban is csökkenni kezdett a születésszám, és 2023-ban már csak alig több, mint 91 ezer élveszületést regisztráltak, ami 82,29%-a a 2015. évi szintnek.

Magyarországon az élveszületések száma 2016-ban és 2017-ben még növekedett, azonban 2018-tól hazánkban is folyamatosan csökkent. 2023-ra a születésszám közel 88 ezer főre esett vissza, ami 95,15%-a a 2015-ös szintnek. Bár Magyarország a családpolitikai intézkedésekkel igyekezett ösztönözni a gyermekvállalást, ezek a programok nem tudták ellensúlyozni a demográfiai trendeket, mint például a csökkenő termékenységi rátát és a nők későbbi életkorban történő gyermekvállalását, melyek szinte minden fejlett országban megfigyelhetők.

Lengyelországban 2015 és 2017 között jelentős növekedés volt tapasztalható az élveszületések számában, 2017-ben több, mint 400 ezer gyermek született, ami 108,85%-os növekedést jelentett a kiindulási évhez képest. Azonban 2018-tól itt is drasztikus csökkenés indult meg, és 2023-ra a születésszám alig több, mint 272 ezerre esett vissza, ami több mint 26%-os csökkenés 2015-höz képest. Lengyelországban az emigráció is fontos tényező, ami az utóbbi években ingadozó értékeket mutat (17. számú melléklet).

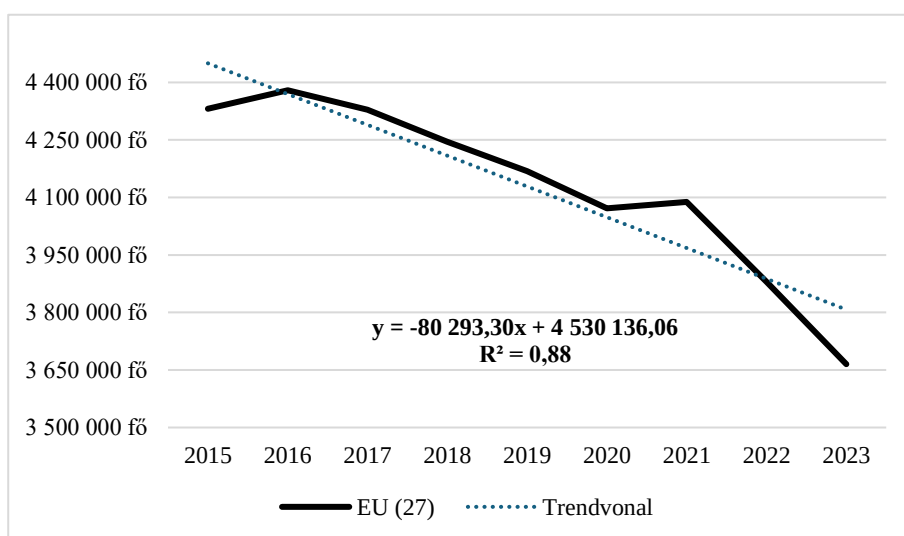
Szlovákiában is hasonló, bár enyhébb csökkenés figyelhető meg. 2015 és 2017 között növekedés volt tapasztalható, de 2020-tól kezdve az élveszületések száma fokozatosan csökkent, és 2023-ra megközelítőleg már csak 45 ezer újszülöttet regisztráltak, ami majdnem 18%-os csökkenést jelent a 2015-ös szinthez képest.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-2 alapján

11. ábra: az élveszületések száma a V4 országokban 2015 és 2023 között

Az Európai Unióban az élveszületések száma 2015-ben még 4,33 millió volt, azonban 2023-ra ez a szám 3,67 millióra csökkent, ami több, mint 15%-os csökkenés az eredeti értékhez képest. A csökkenés fokozatosan történt, bár 2016-ban még enyhe emelkedést lehetett tapasztalni. Az EU-ban megfigyelhető születésszám-csökkenés mögött olyan demográfiai változások, mint például a gyermekvállalási kedv csökkenése, az előregedő társadalom és a gazdasági bizonytalanság állnak, amelyek mind hatással vannak a termékenységi arányokra. A trendvonal egyenlete alapján évente több, mint 80 ezerrel kevesebb gyermek születik az előző évhez képest, és az R^2 értéke alapján ez a szám erősen valószínűsíthető.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-2 alapján

12. ábra: az élveszületések száma az Európai Unióban 2015 és 2023 között

Európai szinten a csökkenés mögött álló okok összetettek, de alapvetően a demográfiai átalakulás, a családalapítás későbbre tolódása, a gazdasági bizonytalanság, valamint a migrációs folyamatok egyaránt befolyásolják a születésszámokat. A generációk is átalakultak, a mostani párok, akik gyermeket vállalnak már főként az Y és a Z generáció szülöttei. A korábbi generációkhoz képest szinte teljesen más a felfogása ennek a korosztálynak, többek között a gyermekvállalásról is. Ez is egy lehetséges ok lehet a születésszámok csökkenése mögött.

Összegezve, az élveszületések számának csökkenése az összes V4 országban és az EU-ban is egyértelmű tendencia. Lengyelországban volt tapasztalható a legnagyobb csökkenés az élveszületések számában: több, mint 26%-os csökkenést regisztráltak nyolc év alatt. A többi ország sincs messze ettől az értéktől: Csehországban és Szlovákiában közel 18%-os visszaesés tapasztalható, azonban Magyarországon csupán 5%. Európai Unió szinten ez a szám több, mint 15%. A magyarországi adatok meglepően hatnak a többi V4 országhoz és az EU-hoz képest. Ennek hátterében valószínűleg a Családvédelmi Akcióterv állhat, melyet 2015-ben vezettek be,

és aminek fő pillére a Családvédelmi Otthonteremtési Kedvezmény (CSOK), illetve 2019-től a Babaváró Hitel.

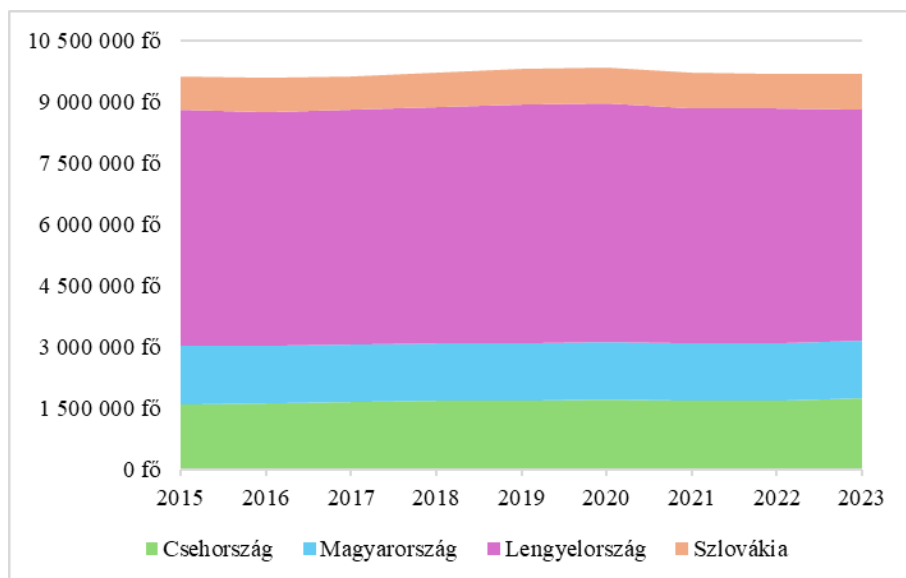
5.2.2.3. 15 éven aluliak száma és aránya

A 13. számú ábra alapján Csehországban 2015-ben a 15 éven aluliak aránya 15,18% volt, ez 2023-ra 16,12%-ra nőtt. A növekedés azonban nem csak az arányokban figyelhető meg, hanem a fiatalok számában is: nyolc év alatt közel 150 ezer fővel nőtt a 15 év alatti korosztály létszáma. Ez a növekedés a születésszámok növekedésével is összefügghet, amely az előző elemzések alapján 2017-ig emelkedett.

Magyarországon a 15 éven aluliak aránya viszonylag stabilan alakult, 14,50% körül mozgott az évek során. Fontos kiemelni, hogy az arány azért nem módosult jelentősen, mert az egész népesség csökkent. Összesen a nyolc év alatt, több mint 30 ezer fiatallal csökkent ez a korosztály, de a népességcsökkenés és a születésszám visszaesése miatt jelentős változás az arányokban nem figyelhető meg. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a lakosság számának csökkenése miatt mivel az idősebb korosztályokban magasabb a halálozási arány, illetve az alacsonyabb születési ráta is hozzájárul a népességfogyáshoz, a 15 éven aluliak aránya folyamatosan növekszik, hiszen a fiatalabb generáció relatív értelemben nagyobb részt képvisel az összlakossághoz viszonyítva. Tehát annak köszönhetően, hogy az idősebb (népesebb) korosztály lassan fogyatkozik, a fiatalabb generációk kerülnek nagyobb arányban képviselőre a népességben.

Lengyelországban a 15 éven aluliak aránya 2015 és 2023 között összességében nőtt, azonban a fiatalok száma mégis 100 ezer fővel esett vissza, amire részben a születésszámok drasztikus visszaesése és az előző bekezdésben említett magyarázatom szolgálhat megoldással.

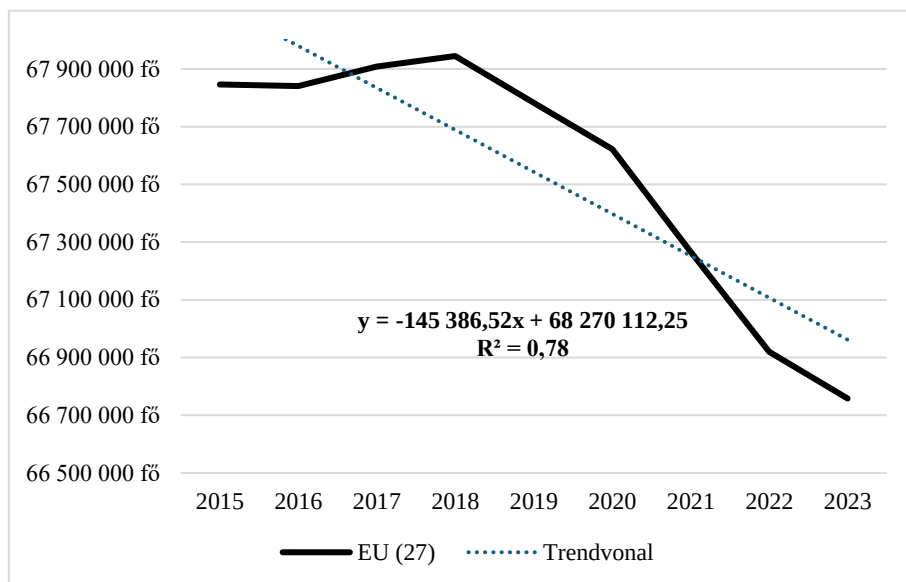
Szlovákiában mind a fiatalok száma, mind a népességben elfoglalt arányuk nőtt. Az arány enyhe növekedést mutat, mert a fiatalok száma 2015-höz képest 2023-ra majdnem 40 ezer fővel emelkedett.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-3 alapján

13. ábra: a 15 éven aluliak száma a V4 országokban 2015 és 2023 között

A 14. számú ábra csökkenést jelez az Európai Unióban élő 15 éven aluli fiatalok számát illetően. A fiatalok aránya 2015-ben még 15,27% volt, azonban 2023-ra ez az arány 14,89%-ra esett vissza. A trendvonal egyenlete esetén az R^2 értéke 0,78, ami azt jelenti, hogy a trendvonal jól illeszkedik az adatokra. Ez alapján megállapítható, hogy az EU-ban a 15 éven aluliak száma évente átlagosan 145 ezer fővel csökken. Ez a csökkenés összhangban van a születésszámok csökkenésével, amit a korábbi ábrák is mutatnak.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-3 alapján

14. ábra: a 15 éven aluliak száma az Európai Unióban 2015 és 2023 között

A V4 országokat illetően kijelenthető, hogy Csehországban, Lengyelországban és Szlovákiában nőtt a 15 éven aluliak aránya, míg Magyarországon a vizsgált időszak alatt viszonylag stabilan 14,50% körül mozgott. A fiatalok létszámában azonban már nem ennyire egységes a kép: Csehországban és Szlovákiában nőtt a fiatalok száma is az arányukkal együtt, de Magyarországon és Lengyelországban a fiatalok száma csökkent az arányuk növekedése ellenére. Ez a csökkenés a népesség általános csökkenésével magyarázható. Az Európai Unióban is a fiatalok számának a csökkenése figyelhető meg, éves szinten a számuk mintegy 145 ezer fővel csökken ez a csoport.

Az életkörülmények fejlődésének köszönhetően az emberek megvalósíthatják önmagukat, sokkal szabadabbak, mint akár néhány évtizeddel ezelőtt. Egyre népszerűbb a hedonizmus is, az emberek nincsenek már korlátok közé szorítva Európában, mindenki azt teheti, ami neki tetszik. Egyre fontosabb a kényelem és az anyagi javak megszerzése is, ezért csökken az egymással töltött minőségi idő, így sok szülő korú pár kevesebb gyermeket vállal, mint korábban a felmenőik. Folyamatos a globális felmelegedés és az üvegházhatás növekedése is, megjelent a klímaszorongás. Sok Y és Z generációs már nem szeretne saját maga is gyermeket vállalni erre (a szerintük) pusztulásra ítélt bolygóra. Tehát véleményem szerint, magában a fiatalok életfelfogásában is kereshető annak az oka, hogy egyre kevesebb gyermek születik.

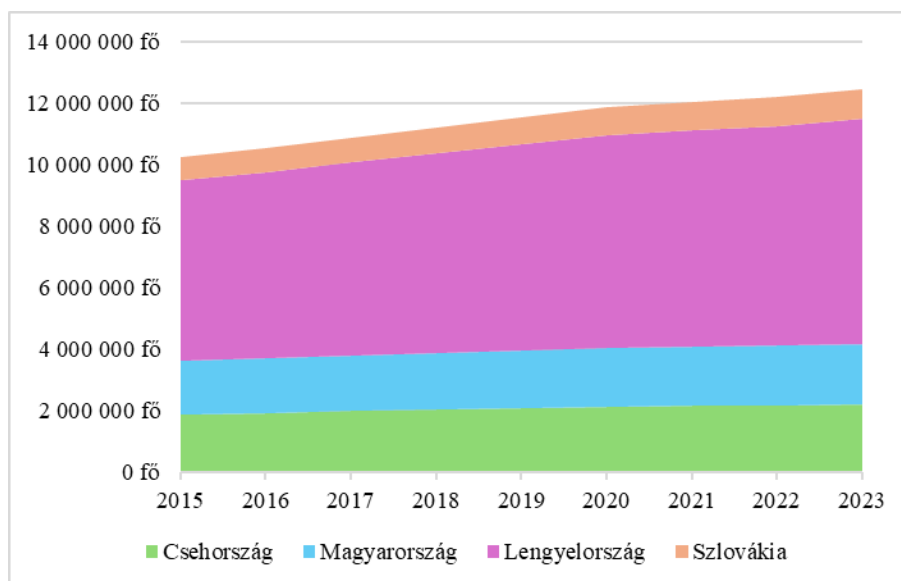
5.2.2.4. 65 éven felüliek száma és aránya

A 15. számú ábrát tekintve Csehországban a 65 éven felüliek aránya a 2015-ös 17,83%-ról 2023-ra 20,32%-ra emelkedett, számuk közel 330 ezer fővel nőtt a vizsgált időszak alatt. Ez a növekedés összhangban van a nyugat-európai trendekkel, ahol a népesség elöregedése szintén meghatározó folyamat.

Magyarország esetében is megfigyelhető az idős népesség arányának növekedése: a 2015-ös 17,88%-ról 2023-ra 20,55%-ra nőtt, több, mint 220 ezer fővel. A magyar társadalom elöregedése komoly kihívások elé állítja az egészségügyi és szociális rendszert, különösen a hosszú távú gondozási szolgáltatások tekintetében.

Lengyelországban is jelentősen nőtt a 65 éven felüliek aránya: 2015-ben még csak 15,43% volt, azonban 2023-ra ez az arány 19,93%-ra emelkedett, közel másfél millió fővel. A V4 országok között itt a legmagasabb az idős lakosság számának növekedése, ez azonban annak köszönhető, hogy Lengyelország lakossága jelentősen magasabb, mint a három másik vizsgált országé.

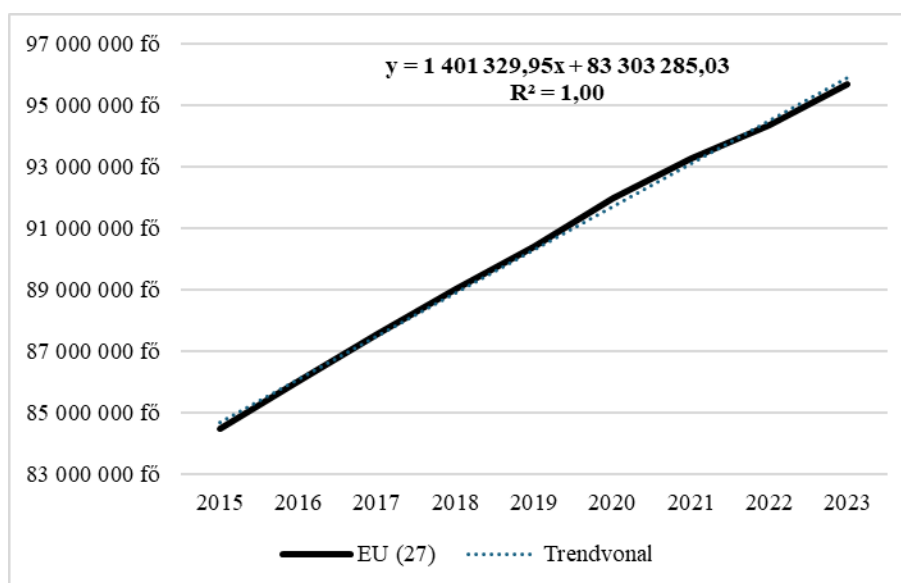
Szlovákiában szintén növekvő tendencia figyelhető meg, ahol a 65 év felettek aránya 2015-ben 13,95% volt, ez 2023-ra 17,86%-ra nőtt, több, mint 210 ezer fővel.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-3 alapján

15. ábra: a 65 éven felüliek száma a V4 országokban 2015 és 2023 között

A 16. számú ábrán nagyon jól megfigyelhető, ahogyan az Európai Unióban élő 65 év feletti népesség száma lineárisan növekszik. A regressziós egyenlet R^2 értéke egy, tehát szinte teljesen megbízható adatokat mutat a trendvonal, miszerint a 65 éven felüliek száma minden évben több, mint 1,4 millió fővel nő. Ez a növekedés egyértelműen jelzi az európai társadalmak előregedését, amit a csökkenő születésszámok és a hosszabb élettartamok is befolyásolnak.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-3 alapján

16. ábra: a 65 éven felüliek száma az Európai Unióban 2015 és 2023 között

A V4 országokra és az Európai Unióra is igaz, hogy folyamatosan növekszik a 65 éven felüliek aránya. A legnagyobb növekedés Lengyelországban volt megfigyelhető a vizsgált időszakban 4,5%-os növekedéssel. Az EU-ban élő 65 évnél idősek száma pedig évente 1,4 millió fővel nő.

A megállapított adatokból és trendekből nagyon jól látszik, hogy Európa társadalmi előregedő társadalmak, mely elsősorban a csökkenő születésszámoknak és a növekvő várható élettartamnak köszönhető. Egyre fejlettebb az orvostudomány, az új eljárásoknak köszönhetően olyan betegségek is gyógyíthatóak, amik nemrég még elképzelhetetlennek tűntek. Azonban azt is fontos kiemelni, hogy az idősebb generációk arányának növekedése jelentős terheket rak az egészségügyi és szociális ellátórendszerekre is, melynek finanszírozása elég ingatag lábakon áll Magyarországon is.

5.2.2.5. Migrációs egyenleg

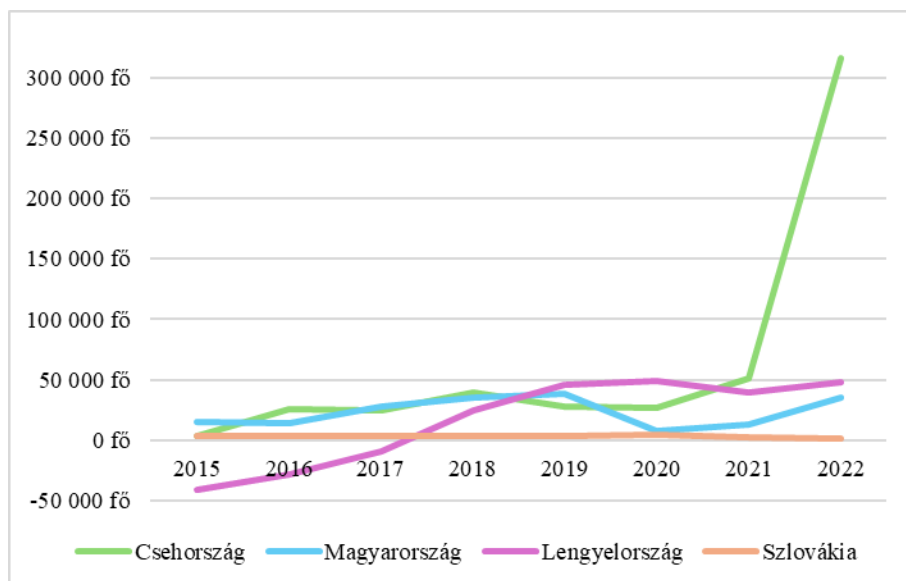
Csehország migrációs egyenlege folyamatos növekedést mutat: a 2015-ös közel négyezer főről 2022-re több, mint 315 ezer főre emelkedett. A bevándorlók aránya a népességben belül 2015-ben 0,61% volt, ez az arány 2022-ben már 3,31%. Ennek háttérében Csehország gazdasági fellendülése, az alacsony munkanélküliség, a munkaerő iránti igény és a kedvező bevándorlási politika állhat. Az orosz-ukrán háború menekültjeinek Csehország a célországai közé tartozik.

Magyarország esetében a migrációs változások kisebbek, de szintén növekvő tendenciát mutatnak. 2015-ben több, mint 15 ezer fő volt a migrációs egyenleg, míg 2022-re ez a szám közel 36 ezer főre emelkedett. A bevándorlók aránya nem növekedett nagy mértékben az ország lakosságához mérten: a kiindulási évben 0,55% volt az arányuk, ami 2022-re 0,98%-ra nőtt. Magyarország részben tranzitországgá vált, de a belső munkaerőhiány is vonzóvá tette az országot a bevándorlók számára.

Lengyelországban a migrációs egyenleg kezdetben negatív volt (2015-ben körülbelül -41 ezer fő), ami arra utal, hogy többen hagyták el az országot, mint ahányan érkeztek. Lengyelország gazdasági helyzete az évek során javult, egyre alacsonyabb lett a munkanélküliség, és növekedtek a bérek. A tendencia tehát megfordult, és 2022-ben már 47 ezer fő pozitív migrációs egyenleget regisztráltak. A gazdasági növekedés, valamint az ukrajnai menekültek befogadása jelentős szerepet játszanak ebben a változásban.

Szlovákia esetében a változások kevésbé jelentősek. Az ország migrációs egyenlege csökkent az évek során, 2015-ben háromezer fő, 2022-ben pedig mindössze majdnem ezer fő volt. Szlovákia kis népessége és gazdasága kevésbé vonzó célpont a bevándorlók számára, ezért

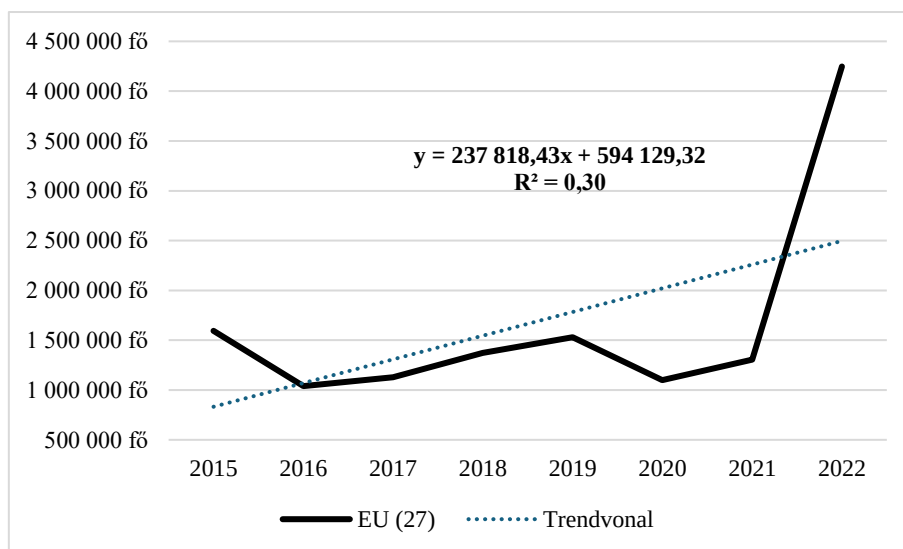
a migrációs egyenleg is kismértékű. A bevándorlók aránya is csökkent: a 2015-ös 0,14%-os értékről 2022-re 0,10%-ra csökkent.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-4 alapján

17. ábra: a migrációs egyenleg a V4 országokban 2015 és 2023 között

Kontrasztban Szlovákiával, az EU-s adatok folyamatosan növekvő tendenciát mutatnak: 2015-ben több, mint 1,5 millió fős migrációs egyenleget regisztráltak, ami 2022-re drasztikusan megugrott, elérve a több, mint 4,2 millió főt. Kezdetben a migrációs hullám a Közel-Keletről, Afrikából és Ázsiából érkezett. Az Európai Unió rendkívül vonzó cél nem uniós országok állampolgárainak, hiszen szabad átjárhatóság van az uniós tagállamok között. A későbbi, 2021 utáni növekedést pedig az orosz-ukrán háború menekültek adatai adják, aminek során jelentős migrációs hullám indult meg Ukrajna felől az Európai Unió felé.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-4 alapján

18. ábra: a migrációs egyenleg az Európai Unióban 2015 és 2023 között

Az eredményeim alapján a V4 országok között jelentős eltérések rajzolódnak ki. Csehország a bevándorlást támogató politikájának köszönhetően célországgá vált, így nem meglepő, hogy a migráció aránya a lakossághoz képest több, mint 3%, ami a legmagasabb a vizsgált országok között. Magyarország csak tranzitország a migráció szempontjából és Szlovákia sem túl vonzó a vendégmunkások számára. Lengyelországban kezdetben negatív volt a migrációs egyenleg, ami a vizsgált időszakban megfordult, mivel gazdasági fejlődés figyelhető meg ebben az időszakban, ami a bevándorlók számára is vonzóvá tette az országot. Az Európai Unió mindig is kedvelt desztinációja volt a menekülteknek: fejlett gazdaság, jobb életkörülmények és magasabb életszínvonal várja az ide érkezőket. A migráció hulláma azonban minden országban felerősödött – hol jobban, hol kevésbé – az orosz-ukrán háború miatt emberek százezrei voltak kénytelenek elhagyni az otthonukat és az addig felépített életüket. Nem szabad azonban kihagyni a felsorolásból az EU-n belüli migrációt sem: a szabad államok közötti költözésnek köszönhetően számos kelet-európai állampolgár dönt úgy, hogy átköltözik Nyugat-Európába.

5.2.2.6. Pénzbeli családtámogatások

A 19. számú ábra alapján a pénzbeli családtámogatások Csehországban növekedtek a vizsgált időszakban (2013-2021), az egy főre jutó támogatás pedig 1.606 euróról 2.160 euróra nőtt. Ez arra utal, hogy Csehországban folyamatosan növelik a családok támogatásának összegeit és kiemelt figyelmet fordítanak a gyermeknevelés költségeihez való hozzájárulásra, ami a demográfiai problémák kezelésének egyik eszköze.

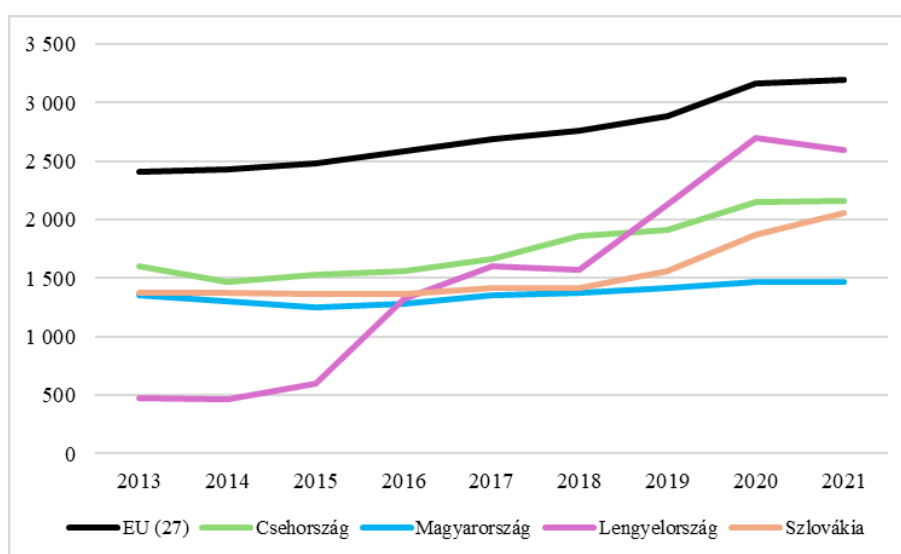
Magyarországon a pénzbeli családtámogatások összegei kisebb növekedést mutattak: 2013-ban 1.932 millió euró volt, 2021-re ez az összeg 2.044 millió euróra emelkedett. Az egy főre jutó támogatás is növekedett, de viszonylag alacsony szinten maradt (2013-ban 1.357 euró, 2021-ben pedig 1.467 euró). Magyarországon a pénzbeli családtámogatások növekedése nem volt olyan látványos, mint más közép-európai országokban, melynek oka az lehet, hogy a kormány családtámogatási politikája inkább az adócsökkentésekre (például családi adókedvezmény) és a lakástámogatási rendszerekre fókuszál. Fontos azonban kiemelni, hogy ez a minimális (6%-os) nominális növekedés (a nyolc év alatt!) a kiadási oldalon a családoknak reálértéken körülbelül semmilyen többletbevételt nem eredményezett.

Lengyelország esetében láthatjuk a leglátványosabb növekedést. 2013-ban 2.725 millió euróról indultak a támogatások, és 2021-re 14.697 millió euróra emelkedtek. Ez azt jelenti, hogy a lengyel kormánynak sikerült a pénzbeli családtámogatások összegét megötszörözni 2013 és 2021 között. Az egy főre jutó támogatás 472 euróról 2.593 euróra nőtt. Ez a hatalmas

növekedés a 2016-ban bevezetett családtámogatási programoknak, mint például a 500+ programnak (2024-ben már 800+) köszönhető, amelyek jelentős forrásokat irányítottak a családokhoz.

Szlovákia esetében a családtámogatások mértéke relatíve kisebb mértékben emelkedett, mint Lengyelországban, de az egy főre jutó támogatás folyamatosan nőtt. Az egy főre jutó támogatás 1.374 euróról 2.058 euróra növekedett.

Az Európai Unió szintén a támogatások folyamatosan növekedtek, 2013-ban 163.538 millió euró volt, ami 2021-re 213.465 millió euróra emelkedett. Az egy főre jutó átlagos támogatás is nőtt az időszak során, 2.410 euróról 3.198 euróra.

Forrás: saját szerkesztés ec.europa.eu/eurostat-5 alapján

Megjegyzés: Arány % = Támogatás (EUR) / 15 év alatti fiatalok száma

19. ábra: a pénzügyi családtámogatások az Európai Unióban és a V4 országokban 2013-2021 között

A pénzügyi családtámogatások növekedése szinte minden országban megfigyelhető, különösen Lengyelországban, ahol jelentős programokat vezettek be a családok megsegítésére, aminek köszönhetően a vizsgált időszakban több, mint ötszörösére nőtt ez az összeg. Jól látszik azonban, hogy mind a négy visegrádi ország egy főre jutó támogatási összege elmarad az EU-s átlagtól, különösen Magyarorszáé, hiszen az időszakban ez az összeg reálértéken egyáltalán nem nőtt, sőt, erőteljesen csökkent.

5.2.3. A kutatás összehasonlítása más szakirodalmakkal

Zhang & WLSA Shanghai Academy elemzése szélesebb kontextusban vizsgálja a fejlett országok alacsony születési arányait, valamint azok gazdasági következményeit, különös

tekintettel az olyan tényezőkre, mint a munkaerő-piaci részvétel és a nők társadalmi helyzete. Megállapították, hogy a fejlett országok, mint például az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság, egyre komolyabb mértékben szembesülnek a születési számok csökkenésével, ami hosszú távon negatívan befolyásolja a munkaerő-kínálatot és a nyugdíjrendszerek fenntarthatóságát. Az Egyesült Államokban például a születési arány 2020-ban 1,76 gyermek/nő volt, míg a bevándorlók születési aránya magasabb, 2,18 gyermek/nő. Ez a különbség segít stabilizálni a népesség növekedését, de önmagában nem elegendő a népességfogyás ellensúlyozására. A tanulmány szerint az alacsony születési arány rövid távon növelheti a háztartások anyagi jólétét, hiszen a kisebb családok több erőforrást tudnak a gyermekek oktatására és jólétére fordítani. Azonban hosszú távon ez a tendencia súlyos társadalmi és gazdasági következményekkel jár, mivel a munkaerőpiac beszűkülése és az elöregedő népesség egyre nagyobb terheket ró a szociális rendszerekre. A modell szerint a 2020 és 2050 közötti időszakban az Egyesült Államokban a 65 év feletti népesség aránya 14,4 millióról 85,7 millióra nő majd, ami jelentős nyomást helyez a nyugdíjrendszerre és az egészségügyi szolgáltatásokra (Zhang & WLSA Shanghai Academy, 2023).

Ez egybevág a kutatásom során megállapított tényekkel, miszerint a fejlett országokban csökken az élveszületések száma, és ez hatással lesz a későbbiekben (és most is) a nyugdíjrendszerek és szociális ellátórendszerek finanszírozására. Csehország is a bevándorlók segítségével szeretné stabilizálni a népességét, azonban a többi visegrádi ország inkább a családalapítás támogatására fókuszál, amelynek eredményessége majd a következő évtizedekben fog kiderülni.

Shkuropadska et al. (2024) már a visegrádi országok példáján keresztül mutatja be a demográfiai rugalmasság és a gazdasági fejlődés közötti kapcsolatot. A tanulmány rámutat, hogy a V4 országokban a népességcsökkenés, különösen a fiatal munkaképes korú lakosság elvándorlása negatívan befolyásolja a munkaerőpiacot és a beruházásokat. Kiemeli, hogy a népességcsökkenés hatása leginkább a fogyasztói kereslet csökkenésében, valamint a befektetési morál romlásában jelentkezik. A modell szerint a népesség elöregedésével párhuzamosan csökken a fiatalok aránya a munkaerőpiacon, ami hosszú távon lassítja a gazdasági növekedést és rontja az országok versenyképességét. A visegrádi országok esetében az elöregedő népesség és a növekvő migráció további gazdasági kihívások elé állítja a régiót.

A saját kutatásom szinte ugyanarra az eredményre jutott, mint Shkuropadska et al. (2024) kutatása miszerint a V4 országokban erőteljes népességcsökkenés figyelhető meg.

A korábbi kutatások eredményei hasonló következtetéseket vonnak le, mint az általam elvégzett kutatás, miszerint a fejlett országokban (köztük az EU-ban és a V4 országokban) általános esetben népességcsökkenés figyelhető meg. Alapvetően előregedő a társadalom az EU-ban, ennek ellensúlyozása kiemelten fontos minden kormány számára, fenntartva ezzel a gazdasági stabilitást.

5.3. AZ EURÓPAI UNIÓ ORSZÁGAINAK ELEMZÉSE KLASZTERANALÍZIS SEGÍTSÉGÉVEL

5.3.1. A kutatás módszere

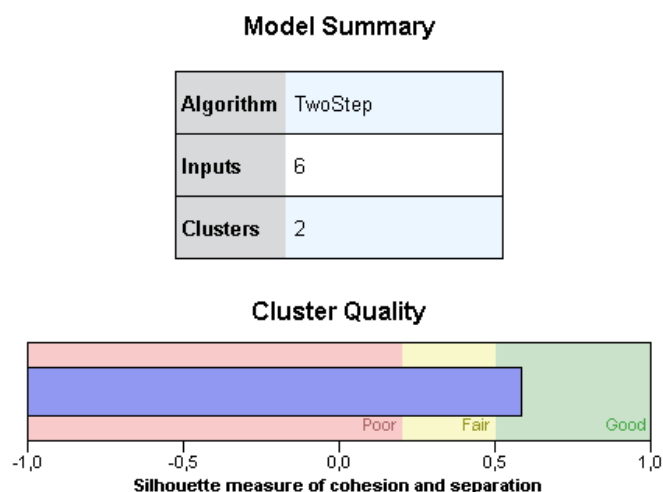
A harmadik, rövid kutatásomnak az a célja, hogy az Európai Unió országait kettő csoportba soroljam, meghatározott adataik alapján. A kutatási kérdésem *Az Európai Unió országok demográfiai és családtámogatási rendszereinek karakterisztikáinak a feltárása* volt. A hipotézisem, pedig, hogy az EU-s országok csoportba rendezhetők. A vizsgálatom során az országokat hat bemeneti változó alapján vizsgáltam meg: az átlagos népesség, az élveszületések száma, a 15 éven aluliak száma, a 65 éven felüliek száma, az emigráció és az egy főre jutó családtámogatások (vásárlóerő paritáson) adatai alapján.

A korábbiakhoz hasonlóan az EUROSTAT adataiból dolgoztam, azt viszont fontosnak tartom kiemelni, hogy a legkésőbbi adat mindegyik változóra vonatkozóan 2021-es. Így az eredmények nem teljesen frissek, azonban a teljes összehasonlíthatóság miatt csak így lehetett egységes képet kapni. Az elemzés elvégzéséhez szintén az SPSS szoftvert használtam. A klaszterelemzéshez a korábban használt statisztikai adatokat vettem alapul.

Tehát a klaszterelemzés során az SPSS kétlépéses klaszterezési módszerét alkalmaztam, ahol a klaszterszerkezet megfelelősége a sziluett-együtthatóval (SC) lett mérve. Az SC értéke -1 és 1 között mozog, és a klasztereken belüli kohéziót, valamint a klaszterek közötti szétválást mutatja. Ha az SC pozitív és meghaladja a 0,25-öt, akkor megfelelő klaszterszerkezetet feltételezhetünk.

5.3.2. A kutatás eredménye

Az algoritmus két klasztert alakított ki (20. számú ábra), amelyeket a bemeneti változók szerint választott szét. A sziluettmérték, amely a klaszterek koherenciáját és elkülönítését mutatja, viszonylag jó minőséget jelez (körülbelül 0,6 körüli értéken). Ez azt jelenti, hogy a klaszterek elkülönülése megfelelő.

Forrás: saját szerkesztés

20. ábra: a klaszterelemzés modellje

A 15. számú táblázat alapján az első klaszterben az elemzett országok lakossága 2021-ben átlagosan 7,1 millió fő, míg a második klaszterben 6,1 millió fő volt. Ez azt mutatja, hogy az első klaszter nagyobb népességű országokat tartalmaz.

A családtámogatások (utolsó oszlop) esetén az első klaszterben alacsonyabb az átlag (2,60), míg a második klaszterben valamivel magasabb (2,64). A szórás mindkét klaszternél alacsony, ami arra utal, hogy ezen a téren az országok viszonylag hasonlóak.

A bevándorlási és kivándorlási adatok szintjén jelentős különbség látható. Az első klaszterben az emigrációs értékek magasabbak (4,8), mint a második klaszterben (4,2). Ez arra utal, hogy az első klaszter országaiban nagyobb a kivándorlás.

15. táblázat: a demográfiai és családtámogatási mutatók klaszterelemzése

Centroids													
		Átlagos népesség (fő) 2021		Élveszületések száma (fő) 2021		15 éven aluliak száma (fő) 2021		65 éven felüliek száma (fő) 2021		Emigráció (fő) 2021		1 főre jutó családtámogatások (vásárlóerő paritás) 2021	
		Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation	Mean	Std. Deviation
Cluster	1	7,1366	0,40821	5,1122	0,39012	6,3218	0,39979	6,4444	0,42089	4,8287	0,54345	2,5957	0,19447
	2	6,0924	0,27646	4,0703	0,26129	5,2770	0,28860	5,3613	0,32285	4,2176	0,11780	2,6392	0,31121
	Combined	6,8658	0,59736	4,8421	0,58608	6,0509	0,59477	6,1636	0,62245	4,6702	0,54176	2,6069	0,22442

Forrás: saját szerkesztés

Az 16. számú táblázat mutatja, hogy az országok eloszlása a két klaszter között nem egyenletes. Például Franciaország, Németország és Magyarország az első klaszterbe kerültek, míg kisebb országok, mint Ciprus vagy Észtország a második klaszterbe. Ez azt feltételezi, hogy az első klaszterben nagyobb, fejlettebb országok dominálnak, míg a második klaszterben inkább kisebb vagy közepes méretű országok találhatók.

16. táblázat: a kétszintű klaszterelemzés eredményei országonkénti bontásban

Országok	Kétlépcsős klaszterszám		Összesen
	1	2	
Ausztria	1	0	1
Belgium	1	0	1
Bulgária	1	0	1
Ciprus	0	1	1
Csehország	1	0	1
Dánia	1	0	1
Észtország	0	1	1
Finnország	1	0	1
Franciaország	1	0	1
Görögország	1	0	1
Hollandia	1	0	1
Horvátország	1	0	1
Írország	1	0	1
Lengyelország	1	0	1
Lettország	0	1	1
Litvánia	0	1	1
Luxemburg	0	1	1
Magyarország	1	0	1
Málta	0	1	1
Németország	1	0	1
Olaszország	1	0	1
Portugália	1	0	1
Románia	1	0	1
Spanyolország	1	0	1
Svédország	1	0	1
Szlovákia	1	0	1
Szlovénia	0	1	1
Összesen	20	7	27

Forrás: saját szerkesztés

Az elemzés szerint tehát az EU tagországait két fő klaszterbe lehet sorolni, ahol az egyik klaszterben nagyobb népességű és magasabb kivándorlási rátájú országok találhatók, míg a másik klaszterben kisebb népességű országok dominálnak. Az átlagos családtámogatás mértéke viszonylag hasonló mindkettő klaszterben.

5.4. A KUTATÁSOK EREDMÉNYEINEK ÖSSZEGZÉSE

A három kutatásom eredményeinek köszönhetően részletes válaszokat kaptam a kutatási kérdéseimre és a hipotéziseimre. Az első kutatásomban a személyi jövedelemadó kedvezmények hatását vizsgáltam a demográfiai változókra. Az adórendszeri hatásokhoz kapcsolódóan megállapítottam, hogy az adókedvezmények elsősorban az egygyermekes családok pénzügyi helyzetét javítják, míg a kétgyermekes családok esetében már kevésbé jelentős a hatás, három vagy több gyermek esetében pedig egyáltalán nem meghatározó. Ahol magas a 15 év alatti gyermekek aránya, ott kisebb eséllyel élnek három vagy több gyermek után járó kedvezményekkel, mivel ezek a családok gyakran más támogatásokat is igénybe vesznek. Tehát kijelenthető, hogy az SZJA-kedvezmények egy- és kétgyermekes háztartásokra gyakorolt hatásai szinte azonosak, míg a nagycsaládosok kevésbé profitálnak a személyi jövedelemadó-kedvezményekből.

A nem adórendszeri hatások vizsgálatakor azt találtam, hogy a fiatalok munkanélkülisége és a háztartások gyermekszáma összefügg: minél később vállalnak gyermeket a nők, annál kevesebb gyermeket hoznak világra. A válás is alacsonyabb gyermekszámokat eredményez, azonban a házasságban élő szülők esetében nincs egyértelmű növekedés a gyermekek számában. A kivándorlás kapcsán pedig kimutatható, hogy ahol magas az emigráció, ott csökken a gyermekes háztartások száma, míg a bevándorlásnak nincs jelentős hatása a családok számának növekedésére.

Így az első kutatásomhoz kapcsolódó hipotézisem beigazolódott, miszerint *A személyi jövedelemadó kedvezmények nem befolyásolják a gyermekvállalási hajlandóságot a V4 országokban.*

A második kutatásomban az Európai Unió és a V4 országok demográfiai mutatóit elemeztem. Csehországban, Lengyelországban és Szlovákiában nőtt a 15 éven aluliak aránya, míg Magyarországon ez az arány stabil maradt. A fiatalok létszámát tekintve Csehországban és Szlovákiában növekedés tapasztalható, Magyarországon és Lengyelországban pedig csökkenés, amit a népesség általános fogyása magyaráz. Az Európai Unióban is folyamatosan csökken a fiatalok száma.

A 65 éven felüli lakosság növekedése jól mutatja Európa előregedő társadalmát, amit a csökkenő születésszámok és a növekvő várható élettartam okoznak. Az Európai Unióban körülbelül 1,4 millió fővel nő évente a 65 éven felüliek száma.

A migráció terén a visegrádi országok között jelentős eltérések vannak: Csehország célországgá vált a bevándorlók számára, míg Magyarország leginkább tranzitországgént működik, és Szlovákia sem vonz sok bevándorlót. Lengyelországban a gazdasági növekedés miatt a migrációs egyenleg pozitív értéket mutat. Az orosz-ukrán háború következtében minden európai országban nőtt a migrációs nyomás. Az EU-n belüli szabad mozgás miatt sok kelet-európai állampolgár választja jobb élet reményében a nyugat-európai országokat.

A pénzbeli családtámogatások növekedése mindegyik vizsgált országban megfigyelhető, különösen Lengyelországban, ahol nyolc év alatt több, mint ötszörösére nőtt a kifizetett támogatások összege. Mindazonáltal a visegrádi országok támogatási összegei elmaradnak az EU átlagától, Magyarországon pedig az erre fordított összegek reálértéke jelentősen lecsökkent.

A második kutatásom eredményei alapján a következő hipotézisem is igazolást nyert, miszerint *Európában előregedő társadalmi struktúra figyelhető meg, ahol a 65 év felettiek aránya folyamatosan növekszik, miközben a dolgozó korú lakosság csökken.*

A harmadik kutatásom során az utolsó hipotézisem is beigazolódott, miszerint *az EU-s országok csoportba rendezhetőek.* Megállapítottam, hogy az Európai Unió országai két csoportra oszthatók. Az első csoportba a nagyobb, fejlettebb országok tartoznak, míg a második csoport inkább a kisebb vagy közepes méretű országokat foglalja magában, a vizsgált bemeneti követelmények alapján.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A kutatásom célja annak vizsgálata volt, hogy a személyi jövedelemadó-kedvezmények milyen mértékben képesek befolyásolni a demográfiai folyamatokat, különösen a népességfogyás és a társadalom elöregedése tekintetében. Az elemzés kiterjedt az adókedvezmények és családtámogatások hatásainak összehasonlítására Csehország, Szlovákia, Lengyelország és Magyarország között, így átfogó képet adva a V4 országok demográfiai és adózási helyzetéről.

A következő négy bekezdésben szeretném összefoglalni a dolgozatom főbb megállapításait, hogy egy általános képet tudjak mutatni, miről is szól a munkám.

A második fejezetben a személyi jövedelemadó történetével foglalkoztam Magyarországon. 1988-ban vezették be az SZJA-t az adóreform részeként, amelynek célja az egységes adórendszer kialakítása volt. A reform az adókat a termelésről a fogyasztásra terhelte át, és a jövedelmek igazságosabb adóztatását célozta meg. Azonban a lakosság adóterhei jelentősen megnöttek, különösen a középréteg számára, míg a vállalatok és a költségvetés inkább nyert a változásokkal. Az infláció tovább rontotta a lakosság helyzetét, és a reformok sem hozták meg a várt gazdasági javulást. A Bokros-csomag 1995-ben jelentős megszorításokat hozott, amelyek célja a költségvetési hiány csökkentése volt. Ennek részeként az adókedvezményeket csökkentették és növelték a társadalombiztosítási terheket, ami a vállalkozások és a lakosság számára is nehezebb helyzetet teremtett. A kormány 1998-tól a gazdasági növekedésre és a családok támogatására fókuszált. A társadalombiztosítási járulékok csökkentek, de az adókedvezmények inkább a középosztálybeli nagycsaládoknak kedveztek. Az egykulcsos adórendszer 2011-ben került bevezetésre, ami egyszerűsítette az adózást, de 2020 után ismét bonyolultabbá vált a szabályozás.

A harmadik fejezetben a mai magyar SZJA rendszerrel foglalkoztam és többek között bemutattam a jelenlegi adókedvezményeket és pénzbeli családtámogatásokat is. 2023-ban a magyar lakosság személyi jövedelemadó befizetései elérték a négy milliárd Ft-ot, ami a lakosság adóinak 92%-át tette ki. Az SZJA bevételek az összes központi bevétel közel egytizedét jelentették. Ezek az adatok alátámasztják, hogy a magyar állam számára a lakosság jövedelmeinek adóztatása fontos bevételi forrás. Magyarország 2011-ben vezette be az egykulcsos, 16%-os SZJA rendszert, amit 2015-ben 15%-ra csökkentettek. Ezzel eltértek a korábbi progresszív adórendszertől, ahol a magasabb jövedelmek magasabb adókulccsal adóztak. Az egykulcsos rendszer egyszerűsítette az adózást, csökkentette az adóelkerülés lehetőségét, és a jogalkotók abban bíztak, hogy növeli a gazdasági aktivitást is. Bár más kelet-

európai országok, mint például Csehország és Szlovákia, visszatértek a többkulcsos rendszerhez, Magyarország fenntartotta az egykulcsos modellt, ami nem váltotta be teljes mértékben a gazdasági növekedésre vonatkozó várakozásokat. Az egykulcsos adózás egyszerűbb és átláthatóbb rendszert hozott létre, azonban hozzájárult a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedéséhez. Az alacsonyabb jövedelműek nagyobb arányban fizetnek adót a jövedelmükhöz képest, míg a magasabb jövedelműek kevesebbet adóznak. Ez a rendszer különösen hátrányos az alacsonyabb jövedelmű magánszemélyek esetén, mivel kevésbé igazságos a jövedelmek újraelosztása terén. Az adókedvezmények, mint a családi adókedvezmény, főként a magasabb jövedelmű családokat támogatják, ami tovább mélyíti a jövedelmi különbségeket.

A negyedik fejezetben Csehország, Szlovákia és Lengyelország SZJA rendszereit és családtámogatásait vizsgáltam meg a magyarországi elemzéshez hasonlóan. Szlovákia a progresszív adórendszerét két kulcsra alapozza: 19%-os és 25%-os kulcsokat alkalmaz. A szlovák adórendszer hangsúlyt fektet a közvetlen pénzügyi támogatásokra és a családok számára elérhető kedvezményekre. Az állam célja a társadalmi igazságosság elősegítése, a bevándorlás ösztönzése és az idősebb munkavállalók foglalkoztatása a demográfiai kihívások kezelésére. Csehország szintén progresszív adórendszert alkalmaz, 15%-os és 23%-os adókulcs vonatkozik a megszerzett jövedelmekre. A cseh adórendszer kiemelten kezeli az adókedvezményeket, különösen a közepes jövedelmű családok támogatása miatt, így a gyermekek után járó kedvezmények és a szülői támogatás is széles körben elérhetők. Lengyelország 2024-től a megszerzett jövedelmeket 12%-os, felette pedig 32%-os adókulccsal adóztatja. A lengyel családtámogatási rendszer jelentős részét a pénzügyi juttatások képezik, például a "800+" program, amely minden gyermek után járó állami támogatást jelent. Míg a többi V4 ország inkább az adókedvezményekre helyezi a hangsúlyt, Lengyelország a közvetlen juttatásokra fókuszál.

Az ötödik fejezetben pedig a kutatásaim kaptak helyet. Az első kutatásom eredményei alapján megállapítottam, hogy a személyi jövedelemadó kedvezmények elsősorban az egy gyermekes családok pénzügyi helyzetét javítják, míg a kétgyermekes családok esetében a hatás már kevésbé jelentős. A három vagy több gyermekes családok nem tapasztalják a kedvezmények előnyeit, különösen azokban a régiókban, ahol magas a 15 év alatti gyermekek aránya. Ezért kijelenthető, hogy az SZJA-kedvezmények hatása inkább az egy- és kétgyermekes háztartásokra összpontosul. A második kutatásomban a V4 országok demográfiai mutatóit elemeztem. Csehországban, Lengyelországban és Szlovákiában nőtt a 15 éven aluliak

aránya, míg Magyarországon stabil maradt. Az idősebb korosztály, a 65 éven felüliek arányának növekedése Európa előregedő társadalmát tükrözi. A migráció terén jelentős eltérések vannak a visegrádi országok között, Csehország célországként, míg Magyarország tranzitországgként funkcionál. A pénzbeli családtámogatások növekedése mindegyik országban megfigyelhető, de elmaradnak az EU átlagától, különösen Magyarország. A harmadik kutatásom során azt állapítottam meg, hogy az EU országai csoportokba rendezhetők az általam vizsgált szempontok szerint. Az első csoport a nagyobb, fejlettebb országokat foglalja magában, míg a második csoport kisebb vagy közepes méretű országokat tartalmaz. Végeredményében mindhárom kutatásom hipotézise beigazolódott.

A három elvégzett kutatás rengeteg információt biztosított, de sajnós azt kell mondanom, hogy semmilyen meglepő eredményt nem hozott számomra. Amikor belekezdtem a kutatásba, sejtettem, hogy a V4 országok népességváltozása csökkenő tendenciát mutat és nem lehet nagyon hatékony az SZJA-kedvezmények hatása sem a népességnövekedésre, hiszen akkor a demográfiai mutatók nem így alakulnának.

Véleményem szerint szinte mindenki tisztában van vele, hogy a fejlett országokban fogy a népesség és ráadásul öregszik is. Ez a következő évtizedekben hatalmas problémát fog jelenteni minden európai ország számára, sőt, már jelenleg is komoly probléma, de ez csak súlyosbodni fog. A kutatásom eredményeként megfigyelhető, hogy milyen fontos minden országban a migráció: sokan elindulnak akár Európából is a jobb élet reményében, míg rengetegen „célba érnek” csupán azzal, hogy Európába érkeznek. Akár a migráció demográfiai hatásai is egy kiváló kérdés lehetne egy későbbi kutatás során.

Lényegében az elején egy kutatást terveztem elkészíteni, azonban közben jöttek az újabb és újabb ötletek. A kiindulási kutatási témám az volt, hogy az SZJA-kedvezmények vajon hogyan hatnak a demográfiai folyamatokra. Ennek eredményeképpen megállapítottam, hogy főleg az egy- és kétgyermekeseknek segítség az adókedvezmény, és átlagfizetés esetén nagyobb összegű támogatást tudnak igénybe venni a V4 országok állampolgárai. Közben pedig az is világossá vált, hogy a három- és négygyermekes családok csak kis mértékben támaszkodnak ezekre a kedvezményekre. Számukra rengeteg más családtámogatás is elérhető, de ez a téma egy komplett másik szakdolgozatot is kitenne, úgy gondolom. Mindenesetre a magyar kormány igazán igyekezhet, hogy valamivel megállítsa a népességcsökkenést Magyarországon, hiszen előtte van a jó példa, Csehország (egyedül a V4 országok közül), rendelkezik növekvő népességgel. Azonban az is jól látszik, hogy a cseh migrációs egyenleg mutatja a legmagasabb értéket. Magyarország jelenlegi politikájával ez szöges ellentétben áll, így a migrációs

népességnövekedés nélkül kell helyreállítani a gazdaságot és javítani a nyugdíjrendszert, hiszen ez utóbbi is igazán komoly probléma már most.

A családtámogatásokhoz (mind az adórendszeri, mind a pénzbeli) kapcsolódóan érdemesnek tartom még kiemelni az infláció jelenlétét. Az artortenet.hu alapján, ahol 2023 pénzértékindexe egyenlő 1-gyel, 2013-ban (a kutatás által vizsgált legelső időtartomány) az index 1,6. Ez azt jelenti, hogy a forint vásárlóereje 2013-ban (továbbá 2014-ben, 2015-ben és 2016-ban is) 60%-kal nagyobb volt, mint 2023-ban (az utolsó vizsgált időtartományban). Hogy egy egyszerű példánál maradjunk – ami nem változott 2008 óta – a családi pótlék összege jelenleg is egy gyermek után 12.200 Ft. Egy egyszerű számítás után 2015-ben az összeg reálértéke a 2023-as év folyamán 19.520 Ft-ot érne. Amennyiben 2008-tól nézzük, akkor ennek az összegnek legalább 23.790 Ft-nak kellene lennie. Azonban nem csak a családi pótlék összege van elmaradva az inflációtól, hanem szinte az összes kedvezményé Magyarországon. Ide sorolható még egy elég komikus illetékkedvezmény is, amit az első lakásvásárlás esetén lehet igénybe venni 35 éves kor alatt. Amennyiben az ingatlan forgalmi értéke nem haladja meg a 15 millió forintot, akkor az illeték (4%) felét elengedi az állam. Sajnos ez a 15 milliós határ már egyáltalán nem aktuális, amennyiben a fiatalok nem egy kihalt faluba szeretnének költözni, ahol semmi munkalehetőség nincsen. Tehát kijelenthető, hogy a magyar államnak igazán aktualizálnia kellene a támogatások összegeit, ahhoz, hogy effektív segítséget nyújtsanak a családok számára.⁴

A párok gyermekvállalási hajlandóságát azonban nem csak a pénz motiválja. Kétségtelenül fontos szempont az anyagi boldogulás, de ennek általában töredékét kapják meg adókedvezmények vagy családtámogatások formájában (az Otthonteremtési Akciótervet nem számítom most ide, az jelentős segítséget nyújthat sok családnak lakásvásárlás esetén). Tehát véleményem szerint a párok elsősorban nem a kedvezmények és a támogatások alapján mérlegelnek, hanem hogy anyagilag befér-e nekik egy (vagy több) gyermek felnevelése. Ez esetén kiemelkedően fontos szerepet játszik a párok jövedelme, illetve sokan azt is figyelembe veszik, hogy mekkora lesz a család jövedelme abban az esetben, amikor az anyuka kiesik a munkából, továbbá a GYED összegével is kalkulálnak. Igazán fontos szempont még a lakhatás: nálunk, Magyarországon a lakosság többsége saját tulajdonú ingatlanban lakik, azonban a lakhatási válság miatt (amit a CSOK is gerjesztett) rengeteg fiatal kényszerül albérletbe, amiért

⁴ Itt érdemesnek tartom megjegyezni, hogy a 2024-es őszi adócsomag tervezetben szerepel a családi adókedvezmény összegének az emelése, azonban ez a javaslat a dolgozat leadási határidejéig még nem került elfogadásra a Parlament által.

havonta súlyos összegeket kell kifizetniük, ráadásul akármikor előfordulhat, hogy a tulaj/főbérlo felmondja a szerződést, és másik albérletet kell keresni (ami gyermekkel nem egyszerű). A társadalmi normák is változnak: a jelenleg szülő korú generációk az Y és a Z. Ezek a generációk tulajdonságai általában jelentősen eltérnek az elődjeiktől. Azt mindenki tudja, hogy a technológia fejlődésének köszönhetően manapság olyan kényelmes világot élünk, amit még a nagyszüleink, szüleink fiatalkorában utópiának tűnt. Felborultak a társadalmi normák, már egyáltalán nem fontos, hogy mindenkinek legyen gyermeke. Nem kerül kirekesztésre az az egyén, aki soha nem házasodik meg vagy soha nem lesz gyermeke – míg ez akár száz évvel ezelőtt top prioritást élvezett az emberek életében. Az önmegvalósítás korát éljük, ami miatt a gyermekvállalás kora kitolódott. Sokan – okulva a szülői mintából – máshogyan szeretnék nevelni a gyermeküket, több odafigyeléssel, türelemmel és anyagi segítséggel. Az idő pedig pénz, amiből egyre kevesebb van a mai felgyorsult világban, így a szülők kevesebb gyermek nevelését vállalják be, de azt maximálisan szeretnék elvégezni.

A népességcsökkenés Európában megállíthatatlannak látszik, azonban Kapitány, B. & Spéder, Zs. (2017). "Hitek és tévhitek a népességcsökkenés megállításáról" c. könyve alapján (aminek egy összefoglaló cikkéből dolgoztam, forrás: index.hu) a népességcsökkenés megállítása lehetséges, de komoly erőfeszítésekre és átfogó intézkedésekre van szükség a magyar kormányzat részéről. A folyamat eszközeiként említik a családtámogatások és adókedvezmények szükségességét, a migrációs politikák kialakítását, az életminőség javítását (különösen az egészségügyi ellátás és az oktatás fejlesztését), továbbá hosszútávú, kidolgozott stratégiák megtervezését, hiszen a népesség létszámának változása nem rövidtávú folyamat. Az eredményeim alapján látszik, hogy Csehország népessége nő egyedül a vizsgált négy ország közül, de ez sem a gyermekvállalási hajlandóságnak köszönhető, hanem a migrációnak.

A kutatásom fő eredményeiként az alábbi kijelentéseket tartom a legfontosabbnak kiemelni, azok az egyértelmű megállapítások mellett, mint például a vizsgált országok előregedő társadalommal rendelkeznek és csökken a népességük (ez alól kivételt képez Csehország):

- 1) A személyi jövedelemadó-kedvezmények elsősorban az egy gyermekes családok pénzügyi helyzetét javítják, míg a kétgyermekes családok esetében már kevésbé jelentős a hatás, három vagy több gyermek esetében pedig egyáltalán nem meghatározó.
- 2) Minél későbbi életkorban vállalnak gyermeket a nők, annál kevesebb gyermeket hoznak világra.

- 3) A válás alacsonyabb gyermekszámokat eredményez egy háztartásra vetítve, azonban a házasságban élő szülők esetében nincs egyértelmű növekedés a gyermekek számában.
- 4) A visegrádi országok pénzbeli családtámogatási összegei elmaradnak az Európai Unió átlagától, Magyarországon pedig az erre fordított összegek reálértéke jelentősen lecsökkent a vizsgált évek során.

A kutatásom során számos korlátba és akadályba ütköztem, főleg a feldolgozható információmennyiség terén. Számos érdekes információt találtam, azonban nem tudtam mindet beletenni a dolgozatomba, hiszen már így is rengeteg információt és eredményt tartalmaz. Továbbá a kutatásom korlátjai közé sorolom még a hosszú távú szemléletet is, hiszen a családtámogatások hatásai elsősorban nem rövidtávon, hanem hosszútávon mutathatóak ki. A legtöbb kedvezmény bevezetése óta még nem telt el annyi idő, hogy azok hatásait hosszú távon lehessen vizsgálni.

A személyi jövedelemadó rendszerének a módosítása a gyermekvállalás ösztönzése céljából véleményem szerint mindenképpen célszerű lenne. Azonban a módosítások részletei az igazán találós kérdések. Számos példát láttunk arra, hogy melyik ország milyen kedvezményekkel igyekszik ezt ösztönözni, azonban nem igazán hatékonyan. Egy megoldási javaslat lehetne a magasabb összegű adókedvezmény a gyermekek után, esetleg Magyarországon is be lehetne vezetni az adóbónuszt, amit a többi V4 országban már alkalmaznak.

Jövőbeli kutatási irányként mindenképpen az otthonteremtési családtámogatásokat helyezném előtérbe, hiszen azok feltétele bizonyos mennyiségű gyermek vállalása a támogatásért cserébe. Ezeket sajnos most nem tudtam megvizsgálni, de véleményem szerint érdekes következtetéseket lehetne belőle levonni. Személyesen is nagyon érdekel a téma, vajon a célcsoport mekkora százalékát sikerült bevonni a családtámogatási rendszerbe, illetve a vállalt feltételek teljesítésének adatait is szívesen megnézném. A CSOK ingatlanpiacra gyakorolt hatása is nagyon érdekes kutatási téma lenne. A környezetemben számos családnál látom, hogy csak ennek a támogatásnak a segítségével sikerült ingatlanhoz jutniuk, azonban ez az egész ingatlanpiacon felverte az árakat. Ezek a magas árak nem csak a gyermeket nem tervező állampolgárok számára megfizethetetlen, hanem sokszor a családok sem kaphatnak annyi otthonteremtési támogatást, amivel a kívánt ingatlant meg tudnák vásárolni.

HIVATKOZÁSOK

Szakirodalom:

- Balázsy, S. (2013)** Viták az adórendszerről (régebben és ma). Elérhető: https://www.mkt.hu/docs/2013-10-17-09-25-42-Balazsy_Sandor.pdf (Letöltve: 2024.08.18).
- Botos, K. (2008)** Adóelméletek – mit üzen az elméletttörténet a mának?. *Pénzügyi Szemle*, 53(3), pp. 434–441. Elérhető: <https://real-j.mtak.hu/24418/3/psz-magyar-2008-3.pdf#page=78> (Letöltve: 2024.08.18).
- Burján, Á., Fellegi, M., Galántainé Máté, Z. és Kovácsné Sipos, Á. (2023)** *Adókönyv*. Saldo Zrt. pp. 63–103.
- Ékes, I. (1997)** Adózás 1988–1996. *Statisztikai Szemle*, 75(1), pp. 45–57. Elérhető: https://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/1997/1997_01/1997_01_045.pdf (Letöltve: 2024.08.16).
- György, L. és Veress, J. (2016)** 2010 utáni magyar gazdaságpolitikai modell. *Pénzügyi Szemle*, 61(3), pp. 367–369.
- Han, S. (2023)** The net tax-benefit position and the role of self-interest in attitudes towards the welfare state. *International Journal for Population Data Science*, 8(2). <https://doi.org/10.23889/ijpds.v8i2.2343>.
- Krajňák, M. (2023)** Does the Type of Nominal Personal Income Tax Rate Affect Its Progressivity? A Case Study from the Czech Republic. *Business Systems Research Journal*, 14(1), pp. 93–111. <https://doi.org/10.2478/bsrj-2023-0005>.
- Krekó, J., Erős, H., Greskovics, B., Hajnal, R. és Scharle, G. (2023)** The redistributive effect of the Hungarian flat tax and family allowance system. *Acta Oeconomica*, 73(4), pp. 481–503. <https://doi.org/10.1556/032.2023.00011>.
- Lakatos, M. (2020)** Néhány gondolat a személyi jövedelemadózás első harminc évéről. *Gradus*, 7(1), pp. 115–128. <https://doi.org/10.47833/2020.1.eco.003>.
- Pokrepa, A. M. (2023)** Demographic processes as a factor of economic development of the country. *Scientific Notes of the Russian Academy of Entrepreneurship*. 22(1), pp. 15–19. <https://doi.org/10.24182/2073-6258-2023-22-1-15-19>.
- Semjén, A. (2006)** A mai magyar adórendszer. Jellegzetességek, problémák, kihívások, Előmunkálatok a társadalmi párbeszédhez, Gazdasági és Szociális Tanács. Budapest. 265, pp. 215–230. Elérhető: https://www.researchgate.net/profile/Andras-Semjen/publication/242303127_A_MAI_MAGYAR_ADORENDSZER_JELLEGETESEGEK_PROBLEMAK_KIHIVASOK/links/54f68dad0cf27d8ed71e0897/A-MAI-MAGYAR-ADORENDSZER-JELLEGETESEGEK-PROBLEMAK-KIHIVASOK.pdf (Letöltve: 2024.09.26).

Shkuropadska, D., Lebedeva, L., Shtunder, I., Ozhelevskaya, T. és Khrustalova, V. (2024) The impact of demographic resilience on the economic development of countries (on the example of the Visegrad group countries), *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(54), pp. 552–563.
<https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4279>.

Simonovits, A. (2020) Családi pótlék és gyermekszámmal növekvő nyugdíj: optimalitás és semlegesség: Reagálás Banyár József: Az állami nyugdíjrendszer születési hibái és javításának fő iránya című cikkére. *Pénzügyi Szemle*, 65(1), pp. 32–41.
https://doi.org/10.35551/psz_2020_1_3.

Szabóné, B. É. és Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem. (2021) Ki nem használt egyszerűsítési lehetőségek a magyar személyijövedelemadó-rendszerben. *Pénzügyi Szemle*, 66(3), pp. 347-367. https://doi.org/10.35551/Psz_2021_3_2.

Viték, L. (2011) Fiscal Instruments of a Support of the Families with Children and their Changes in Developed Countries. *European Financial and Accounting Journal*, 6(4), pp. 60–84. <https://doi.org/10.18267/j.efaj.20>.

Zhang, S. és WLSA Shanghai Academy. (2023) To What Extent Would Raising Low Birth in Developed Countries Affect the Economy. In *Frontiers in Business, Economics and Management*, p. 44.

Jogszabályok:

1987. évi VI. törvény - a magánszemélyek jövedelemadójáról közlönyállapot (1987.IX.29.) Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/98700006.TV/ts/ffffff4/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1988. évi XIX. törvény a magánszemélyek jövedelemadójáról szóló 1987. évi VI. törvény módosításáról közlönyállapot (1988.XII.31.) Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/98800019.TV/ts/ffffff4/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1989. évi XLV. törvény a magánszemélyek jövedelemadójáról közlönyállapot (1989.XII.16.) Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/98900045.TV/ts/ffffff4/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1989. évi XLV. törvény a magánszemélyek jövedelemadójáról 1991.I.1. - 1991.VIII.15. Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/98900045.TV/ts/19910101/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1991. évi XC. törvény a magánszemélyek jövedelemadójáról közlönyállapot (1991.XII.29.) Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99100090.TV/ts/ffffff4/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1991. évi XC. törvény a magánszemélyek jövedelemadójáról 1993.I.1. - 1993.IV.21. Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99100090.TV/ts/19930101/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1991. évi XC. törvény a magánszemélyek jövedelemadójáról 1994.I.1. - 1994.IV.5. Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99100090.TV/ts/19940101/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1991. évi XC. törvény a magánszemélyek jövedelemadójáról 1995.I.1. - 1995.I.31. Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99100090.TV/ts/19950101/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról közlönyállapot (1995.XII.22.)
Elérhető: <https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/ffffff4/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 1997.I.1. - 1997.III.31. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/19970101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 1998.I.1. - 1998.VI.15. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/19980101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 1999.I.1. - 1999.XII.31. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/19990101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2000.I.1. - 2000.XI.13. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20000101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2001.I.1. - 2001.VII.2. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20010101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2002.I.1. - 2002.III.30. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20020101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2003.I.1. - 2003.VI.30. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20030101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2004.I.1. - 2004.IV.25. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20040101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2005.I.1. - 2005.V.9. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20050101/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2006.I.2. - 2006.VI.30. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20060102/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2007.I.2. - 2007.II.5. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20070102/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2008.I.1. - 2008.XII.31. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20080101/>
(Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2009.I.1. - 2009.I.31. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20090101/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról 2010.I.1. - 2010.II.28. Elérhető:
<https://uj.jogtar.hu/#doc/db/1/id/99500117.TV/ts/20100101/> (Letöltés ideje: 2024.08.22.)

1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról (Szja tv.) Elérhető:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99500117.tv> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról (Cst.) Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99800084.tv> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

2019. évi CXXII. törvény a társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről (Tbj.) Elérhető: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900122.tv> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

Internetes források:

accace.com-1, 2024. *2024 Tax Guideline for Slovakia.* Elérhető: <https://accace.com/tax-guideline-for-slovakia/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

accace.com-2, 2024. *2024 Tax Guideline for the Czech Republic.* Elérhető: <https://accace.com/tax-guideline-for-the-czech-republic/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

accace.com-3, 2024. *Tax Guideline for Poland.* Elérhető: <https://accace.com/tax-guideline-for-poland/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

accace.com-4, 2024. *Minimum, average and guaranteed wage in the Czech Republic for 2024.* Elérhető: <https://accace.com/minimum-average-and-guaranteed-wage-czech-republic/> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

accace.com-5, 2024. *Labour Law and Employment in Slovakia – 2024 Guide.* Elérhető: <https://accace.com/labour-law-and-employment-in-slovakia/> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

accace.com-6, 2024. *2024 Payroll Calculator for Slovakia.* Elérhető: <https://accace.com/payroll-calculator-for-slovakia/> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

accace.com-7, 2024. *2024 Payroll Calculator for Poland.* Elérhető: <https://accace.com/payroll-calculator-poland/> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

allamkincstar.gov.hu-1, 2024. *Anyasági támogatás.* Elérhető: <https://www.allamkincstar.gov.hu/csaladok-tamogatasa/gyermekvallalas-tamogatasa/anyasagi-tamogatas> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

allamkincstar.gov.hu-2, 2024. *Csecsemőgondozási díj – CSED.* Elérhető: <https://www.allamkincstar.gov.hu/csaladok-tamogatasa/gyermekvallalas-tamogatasa/csecsemogondozasi-dij-csed-> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

allamkincstar.gov.hu-3, 2024. *Gyermekgondozási díj – GYED.* Elérhető: https://www.allamkincstar.gov.hu/csaladok-tamogatasa/Csalad_gyermek/gyermekgondozasi-dij-gyed (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

allamkincstar.gov.hu-4, 2024. *Gyermekgondozást segítő ellátás – GYES.* Elérhető: https://www.allamkincstar.gov.hu/csaladok-tamogatasa/Csalad_gyermek/gyermekgondozast-segito-ellatas (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

allamkincstar.gov.hu-5, 2024. *Gyermeknevelési támogatás – GYET.* Elérhető: https://www.allamkincstar.gov.hu/csaladok-tamogatasa/Csalad_gyermek/gyermeknevelési-tamogatas (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

allamkincstar.gov.hu-6, 2024. *Családi pótlék - nevelési ellátás, iskoláztatási támogatás.* Elérhető: https://www.allamkincstar.gov.hu/csaladok-tamogatasa/Csalad_gyermek/csaladi-potlek (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

artortenet.hu, 2023. *Magyar pénzürtékindex – árak és devizák alapján 1754-től*. Elérhető: <https://artortenet.hu/magyar-penzertekindex-arak-es-devizak-alapjan-1754-tol/> (Letöltés ideje: 2024.10.20)

boundlesshq.com-1, 2024. *Taxes in Czech Republic*. Elérhető: <https://boundlesshq.com/guides/czech-republic/taxes/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

boundlesshq.com-2, 2024. *Taxes in Poland*. Elérhető: <https://boundlesshq.com/guides/poland/taxes/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

bdo.cz, 2024. *Overview of legislative changes in 2024*. Elérhető: <https://www.bdo.cz/en-gb/insights/tax/overview-of-legislative-changes-in-2024> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

deloitte.com-1, 2024. *Slovakia Highlights 2024*. Elérhető: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-slovakiahighlights-2024.pdf> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

ec.europa.eu-1, 2024. *Slovakia – Childcare*. Elérhető: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1127&intPageId=4761&langId=en> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

ec.europa.eu/eurostat-1, 2024. *Population change - Demographic balance and crude rates at national level*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_gind/default/table?lang=en&category=demo.demo_ind (Letöltés ideje: 2024.09.24.)

ec.europa.eu/eurostat-2, 2024. *Population change - Demographic balance and crude rates at national level*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_gind__custom_12974782/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.09.24.)

ec.europa.eu/eurostat-3, 2024. *Population on 1 January by broad age group and sex*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_pjanbroad__custom_12977457/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.09.24.)

ec.europa.eu/eurostat-4, 2024. *Net migration by age and sex*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_netmigr__custom_12978147/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.09.24.)

ec.europa.eu/eurostat-5, 2024. *Tables by benefits - family/children function*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/spr_exp_ffa/default/table?lang=en&category=spr.spr_exp_spend.spr_exp_func (Letöltés ideje: 2024.09.24.)

ec.europa.eu/eurostat-6, 2024. *Population on 1 January*. Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-7, 2024. *Youth population on 1 January by sex, age and country of birth*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/yth_demo_060/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-8, 2024. *Youth unemployment by sex, age and educational attainment level*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/yth_empl_090/default/table?lang=en&category=chldyth.yth.yth_empl (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-9, 2024. *Mean age of women at childbirth and at birth of first child.* Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00017/default/table?lang=en> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-10, 2024. *Live births and crude birth rate.* Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00204/default/table?lang=en> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-11, 2024. *Deaths by sex.* Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/eq_mor06/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-12, 2024. *Live births and crude birth rate.* Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00204/default/table?lang=en> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-13, 2024. *Marriages by country of birth of bride and groom.* Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_marcb__custom_12618221/default/table?lang=en&page=time:2022 (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-14, 2024. *Divorces by country of birth of wife and husband.* Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_divcb/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-15, 2024. *Activity rates by sex, age and country of birth (%).* Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsq_argacob/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-16, 2024. *Immigration by age, sex and group of country of birth.* Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm4ctb/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-17, 2024. *Emigration.* Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00177/default/table?lang=en> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-18, 2024. *Total fertility rate.* Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00199/default/table?lang=en> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-19, 2024. *Average number of children per household by working status within households and household composition.* Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_hhwhchit__custom_12618793/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-20, 2024. *Average number of children per household by working status within households and household composition.* Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_hhwhchit__custom_12618806/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-21, 2024. *Unemployment rate by sex.* Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teilm020/default/table?lang=en> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-22, 2024. *Unemployment by sex and age – monthly data*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_rt_m__custom_12618908/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-23, 2024. *Population on 1 January by age group, sex and country of birth*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_pop3ctb/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-24, 2024. *Average rent per month in cities by type of dwelling*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/prc_colc_rents/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-25, 2024. *Tax rate on low wage earners - Low wage trap*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_nt_lowwtrp/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-26, 2024. *Purchasing power adjusted GDP per capita*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_10_10/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-27, 2024. *Tables by benefits - family/children function*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/spr_exp_ffa__custom_12619682/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-28, 2024. *HICP - inflation rate*. Elérhető: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-29, 2024. *Immigration by age and sex*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm8__custom_13362165/default/table?lang=en (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

ec.europa.eu/eurostat-30, 2024. *Emigration by age and sex*. Elérhető: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_emi2/default/table?lang=en&category=migr.migr_cit.migr_emi (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

employment.gov.sk-1, 2024. *Príspevok pri narodení dieťaťa*. Elérhető: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/prispevok-pri-narodeni-dietata/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

employment.gov.sk-2, 2024. *Rodičovský príspevok*. Elérhető: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/rodicovsky-prispevok/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

employment.gov.sk-3, 2024. *Príspevok na starostlivosť o dieťa*. Elérhető: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/prispevok-starostlivost-dietata/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

employment.gov.sk-4, 2024. *Príspevok na viac súčasne narodených detí*. Elérhető: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/prispevok-rodicom-ktorym-sucasne-narodili-tri-deti/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

employment.gov.sk-5, 2024. *Prídavok na dieťa*. Elérhető: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/pridavok-dietata/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

employment.gov.sk-6, 2024. *Priplatok k prídavku na diťa*. Elérhető: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/priplatok-k-pridavku-dieta/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

gov.pl-1, 2024. *Uzyskaj becikowe*. Elérhető: <https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-becikowe> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

gov.pl-2, 2024. *Uzyskaj jednorazowe świadczenie w wysokości 4000 zł*. Elérhető: <https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-jednorazowe-swiadczenie-w-wysokosci-4000-zl> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

gov.pl-3, 2024. *Uzyskaj dofinansowanie pobytu w żłobku*. Elérhető: <https://www.gov.pl/web/gov/uzyskaj-dofinansowanie-pobytu-w-zlobku> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

gov.pl-4, 2024. *Skorzystaj z programu Rodzina 800+*. Elérhető: <https://www.gov.pl/web/gov/skorzystaj-z-programu-rodzina-500> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

gov.pl-5, 2024. *Skorzystaj z programu „Dobry Start”*. Elérhető: <https://www.gov.pl/web/gov/skorzystaj-z-programu-dobry-start2> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

gov.pl-6, 2024. *Minimum wage*. Elérhető: <https://www.gov.pl/web/family/minimum-wage> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

icpraha.com, 2024. *Maternity and Parenthood Support*. Elérhető: <https://icpraha.com/en/maternity-and-parenthood-support/> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

index.hu, 2017. *Hitek és tévhitek a népességcsökkenés megállításáról*. Elérhető: https://index.hu/gazdasag/penzbeszel/2017/05/29/hegymenet_demografia_osiris_speder_zsolt_kapitany_balazs/ (Letöltés ideje: 2024.10.20.)

koltsegvetes.k-monitor.hu, 2024. *MAGYARORSZÁG KÖLTSÉGVETÉSE*. Elérhető: https://koltsegvetes.k-monitor.hu/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw7ZO0BhDYARIsAFtkCiHQRwkYx7JsN5Un0peZpA-GnkIahc0Uc74RnXALKW_tOvAln3j0tcaAsnfEALw_wcB (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

mesecz.cz, 2024. *Sociální kalkulačka: životní minimum 2024 – výpočet*. Elérhető: <https://www.mesec.cz/kalkulacky/jake-je-zivotni-minimum-vasi-rodiny/> (Letöltés ideje: 2024.10.19.)

mpsv.cz-1, 2024. *State Social Support*. Elérhető: <https://www.mpsv.cz/web/en/state-social-support> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

mpsv.cz-2, 2024. *Rodičovský příspěvek*. Elérhető: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/rodicovsky-prispevek> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

mpsv.cz-3, 2024. *Přídavek na dítě*. Elérhető: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/pridavek-na-dite> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

mpsv.cz-4, 2024. *Náhradní výživné*. Elérhető: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/nahradni-vyzivne> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

nav.gov.hu-1, 2022. *Az összevont adóalapot terhelő személyijövedelemadó-mértékek 2011-től*. Elérhető: https://nav.gov.hu/ugyfeliranytu/adokulcsok_jarulekmertekek/Adotablak/Az_osszevont_a_dolapo20181227_ref1 (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

nav-gov-hu-2, 2024. 73. *NAV információs füzet*. Elérhető: https://nav.gov.hu/ugyfeliranytu/nezzen-utana/inf_fuz/informacios-fuzetek---2024 (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

peniaze.sk, 2024. *Kalkulačka čistej mzdy*. Elérhető: <https://www.peniaze.sk/mzda-a-zamestnanie/mzdova-kalkulacka> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

penize.cz, 2024. *Mzdová kalkulačka 2024*. Elérhető: <https://www.penize.cz/kalkulacky/mzdova-kalkulacka#mzda-vypocet> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

pitax.pl, 2024. *Ulga prorodzinna 2025 za 2024 rok - wysokość, limit dochodu, komu przysługuje*. Elérhető: https://www.pitax.pl/wiedza/mniejsze-podatki/ulga-prorodzinna/#Dodatkowy_zwrot_ulgi (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

podatki.gov.pl, 2024. *Ulga na dziecko*. Elérhető: <https://www.podatki.gov.pl/pit/ulgi-odliczenia-i-zwolnienia/ulga-na-dziecko/> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

podnikajte.sk-1, 2024. *Materské v roku 2024 (maximálne a minimálne)*. Elérhető: <https://www.podnikajte.sk/socialne-a-zdravotne-odvody/materske-2024-maximalne-a-minimalne> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

podpora.financasprava.sk, 2024. *Sadzba dane za rok 2024*. Elérhető: <https://podpora.financnasprava.sk/138022-Sadzba-dane-za-rok-2024> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

slovak.statistics.sk, 2024. *Average monthly wage in economy of the SR in the 4th quarter and in 2023*. Elérhető: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/products/informationmessages/inf_sprava_detail!/ut/p/z1/tZLNcpswFIWfJQUW4l6QQHJ3ctpiux5PY9d1rE1HEGFTB0FAhfjtK3eySH-SThfVRtLMOXe-oyNQcAvK6qE6aFc1Vt_7-16lX274XEynkUScLinOFx82q9n1-zjbJrD7WSBW63c4_yQ_ZusFi5AloF73fwYFqrCudUfYN3mvj8RYUtmS6JML0B-arvY0gzWkbzs9nAMceuNOfo_veBpzFCRlFAnjUUKeloUIqcYCUptQi_j26K6g73OtW aMTogQPCEsTg0RuREEkfJJJAqKBfs1zu-8lZj4wpLo_eqH5DqTM8aXiGKZJTixs-16ckMpSvokeGXGxljYew7-IkfEYTDUZoStvbzOPWz-MeYMYfG3Znz11deHByV9P4115tHB7f8oyINUeR2ORR1iyAX3nFywmE3ShNILhbQ5FQdQnSINZ7rwW-f_5dG5tn8TYIDjOIZ5ZQ9h0dQB_slwbHrP_lwHbb2tBT2TU_l2uiLZjqj8PMqrq-_oahYP/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/ (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

stat.gov.pl, 2024. *Average paid employment, wages and salaries in the national economy in 2023 – preliminary data*. Elérhető: <https://stat.gov.pl/en/topics/labour-market/working-employed-wages-and-salaries-cost-of-labour/average-paid-employment-wages-and-salaries-in-the-national-economy-in-2023-preliminary-data,15,6.html> (Letöltés ideje: 2024.09.02.)

taxsummaries.pwc.com-1, 2024. *Slovak Republic, Individual - Taxes on personal income*. Elérhető: <https://taxsummaries.pwc.com/slovak-republic/individual/taxes-on-personal-income> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

taxsummaries.pwc.com-2, 2024. *Czech Republic, Individual - Other tax credits and incentives*. Elérhető: <https://taxsummaries.pwc.com/czech-republic/individual/other-tax-credits-and-incentives> (Letöltés ideje: 2024.08.18.)

taxsummaries.com-3, 2024. *Poland, Individual - Taxes on personal income*. Elérhető:
<https://taxsummaries.pwc.com/poland/individual/taxes-on-personal-income>
(Letöltés ideje: 2024.08.18.)

Nemzeti Adó- és Vámhivatal:

NAV évkönyv (2011). Kiadó: NAV Elérhető:
https://nav.gov.hu/kiadvanyok/Korabbi_evek_kiadvanyai/evkonyvek/NAV_evkonyvek_/NAV_evkonyvek

NAV évkönyv (2012). Kiadó: NAV Elérhető:
https://nav.gov.hu/kiadvanyok/Korabbi_evek_kiadvanyai/evkonyvek/NAV_evkonyvek_/NAV_evkonyvek

NAV évkönyv (2013). Kiadó: NAV Elérhető:
https://nav.gov.hu/kiadvanyok/Korabbi_evek_kiadvanyai/evkonyvek/NAV_evkonyvek_/NAV_evkonyvek

NAV évkönyv (2014). Kiadó: NAV Elérhető:
https://nav.gov.hu/kiadvanyok/Korabbi_evek_kiadvanyai/evkonyvek/NAV_evkonyvek_/NAV_evkonyvek

NAV évkönyv (2015). Kiadó: NAV Elérhető:
https://nav.gov.hu/kiadvanyok/Korabbi_evek_kiadvanyai/evkonyvek/NAV_evkonyvek_/NAV_evkonyvek

NAV évkönyv (2016). Kiadó: NAV Elérhető:
https://nav.gov.hu/kiadvanyok/Korabbi_evek_kiadvanyai/evkonyvek/NAV_evkonyvek_/NAV_evkonyvek

NAV évkönyv (2017). Kiadó: NAV Elérhető: <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek>

NAV évkönyv (2018). Kiadó: NAV Elérhető: <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek>

NAV évkönyv (2019). Kiadó: NAV Elérhető: <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek>

NAV évkönyv (2020). Kiadó: NAV Elérhető: <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek>

NAV évkönyv (2021). Kiadó: NAV Elérhető: <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek>

NAV évkönyv (2022). Kiadó: NAV Elérhető: <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek>

NAV évkönyv (2023). Kiadó: NAV Elérhető: <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek>

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet (3. ábra)

Évek	Adósávok száma	Legmagasabb adókulcs	Legalacsonyabb kulcs
1988	11 db	60%	0%
1989	8 db	56%	0%
1990	5 db	50%	0%
1991	7 db	50%	0%
1992	4 db	40%	0%
1993	4 db	40%	0%
1994	6 db	44%	0%
1995	5 db	44%	0%
1996	6 db	48%	20%
1997	6 db	48%	20%
1998	6 db	48%	20%
1999	6 db	48%	20%
2000	6 db	48%	20%
2001	3 db	40%	20%
2002	3 db	40%	20%
2003	3 db	40%	20%
2004	3 db	38%	18%
2005	2 db	38%	18%
2006	2 db	36%	18%
2007	2 db	36%	18%
2008	2 db	36%	18%
2009	2 db	36%	18%
2010	2 db	32%	17%
2011	1 db	16%	16%
2012	1 db	16%	16%
2013	1 db	16%	16%
2014	1 db	16%	16%
2015	1 db	16%	16%
2016	1 db	15%	15%

Forrás: saját szerkesztés a 1987. évi VI. törvény, 1988. évi XIX. törvény, 1989. évi XLV. törvény hatályos állapotai, 1995. évi CXVII. törvény hatályos állapotai alapján

2. számú melléklet (4. ábra)

Év	SZJA bevallók száma (fő)	Adóterhelés (%)
2011	4 495 237	13,78 %
2012	4 463 820	14,9 %
2013	4 494 661	13,76 %
2014	4 575 002	13,85 %
2015	4 624 677	13,92 %
2016	5 067 665	12,95 %
2017	5 026 993	12,98 %
2018	5 065 442	13,02 %
2019	5 061 292	13,09 %
2020	4 949 830	13,06 %
2021	4 998 343	13,34 %
2022	5 117 464	12,72 %
2023	5 211 269	n.a.

Forrás: saját szerkesztés a NAV évkönyv (2011), NAV évkönyv (2012), NAV évkönyv (2013), NAV évkönyv (2014), NAV évkönyv (2015), NAV évkönyv (2016), NAV évkönyv (2017), NAV évkönyv (2018), NAV évkönyv (2019), NAV évkönyv (2020), NAV évkönyv (2021), NAV évkönyv (2022) alapján, NAV évkönyv (2023) alapján

3. számú melléklet: kedvezmények összefoglaló táblája

Ország	Minimálbér	Átlagfizetés	Személyi (alapvető) kedvezmény	Szá adóalap kedvezmény	Szá adókedvezmény	Járulékra továbbvihető	Adóbónuszként érvényesíthető	Gyermekek kedvezmény mértéke az átlagfizetéshez mérten 1, 2, 3, 4 vagy több gyermek esetén				Gyermekek kedvezmény mértéke a minimálbérhez mérten 1, 2, 3, 4 vagy több gyermek esetén			
								1	2	3	4	1	2	3	4
Magyarország	266 800 Ft	605 400 Ft	nem	igen	nem	igen	nem	1,65%	6,61%	16,35%	21,80%	3,75%	14,99%	33,50%	33,50%
Csehország	18 900 CZK	43 967 CZK	igen	nem	igen	nem	igen	2,88%	7,11%	12,39%	17,67%	6,70%	16,54%	28,82%	41,10%
Szlovákia	750 EUR	1 430 EUR	igen	nem	igen	nem	igen	9,79%	19,58%	29,37%	35,51%	17,32%	23,38%	29,44%	35,51%
Lengyelország	4 300 PLN	7 155 PLN	igen	nem	igen	nem	igen	1,30%	2,59%	4,92%	8,06%	2,16%	4,31%	8,19%	13,42%

4. számú melléklet: a magyar gyermekkedvezmény levezetése (havonta)

	Átlagfizetés (Ft)				Minimálbér (Ft)			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Eltartott gyermekek száma:								
Bruttó fizetés:	605 400	605 400	605 400	605 400	266 800	266 800	266 800	266 800
Gyermekek után járó adóalap kedvezmény:	66 670	266 660	660 000	880 000	66 670	266 660	660 000	880 000
Fizetendő SZJA (15%):	80 810	50 811	-	-	30 020	21	-	-
Fizetendő TB járulék (18,5%):	111 999	111 999	103 809	70 809	49 358	49 358	-	-
Nettó fizetés:	412 592	442 590	501 591	534 591	187 423	217 421	266 800	266 800

Gyermekek kedvezmény / fizetés:	1,65%	6,61%	16,35%	21,80%	3,75%	14,99%	33,50%	33,50%
---------------------------------	-------	-------	--------	--------	-------	--------	--------	--------

Magyarázat: Magyarországon 2024-ben az átlagfizetés 605.400 Ft (a tárgyévet megelőző év július hónapjára vonatkozóan a Központi Statisztikai Hivatal által a Hivatalos Értesítőben közzétett, teljes munkaidőben alkalmazásban állókra tekintettel megállapított bruttó átlagkereset) a minimálbér pedig 266.800 Ft. A bruttó fizetést csökkenti a gyermekek után járó adóalap kedvezmény, mely csökkenti a fizetendő SZJA összegét. Amennyiben az adóalap kedvezmény érvényesítése során több adókedvezményre jogosult az adófizető, mint amit SZJA csökkentés címén igénybe tud venni, a fennmaradó összeg 15%-a tovább vihető járulékalapon, ami a fizetendő TB járulékot csökkenti így.

5. számú melléklet: a cseh gyermekkedvezmény levezetése (havonta)

	Átlagfizetés (CZK)				Minimálbér (CZK)			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Eltartott gyermekek száma:								
Bruttó fizetés:	43 967	43 967	43 967	43 967	18 900	18 900	18 900	18 900
Szociális járulék (7,1%):	3 122	3 122	3 122	3 122	1 342	1 342	1 342	1 342
Egészségügyi járulék (4,5%):	1 979	1 979	1 979	1 979	851	851	851	851
SZJA kötelezettség (15%):	6 595	6 595	6 595	6 595	2 835	2 835	2 835	2 835
Személyi adókedvezmény:	2 570	2 570	2 570	2 570	2 570	2 570	2 570	2 570
Gyermekek után járó adókedvezmény:	1 267	3 127	5 447	7 767	1 267	3 127	5 447	7 767
Fizetendő SZJA:	2 758	898	-	-	-	-	-	-
Adóbónusz:	-	-	1 422	3 742	1 002	2 862	5 182	7 502
Nettó fizetés:	36 109	37 969	40 289	42 609	17 710	19 570	21 890	24 210

Gyermekek kedvezmény / fizetés:	2,88%	7,11%	12,39%	17,67%	6,70%	16,54%	28,82%	41,10%
---------------------------------	-------	-------	--------	--------	-------	--------	--------	--------

Magyarázat: Csehországban az átlagfizetés 2024-ben 43.967 CZK, a minimálbér pedig 18.900 CZK (accace.com-4, 2024). A bruttó fizetést csökkenti a szociális járulék (7,1%) és az egészségügyi járulék (4,5%). Az SZJA kötelezettség a bruttó fizetés 15%-a. A személyi

kedvezmény összege havonta 2.570 CZK, ezt az állam automatikusan levonja az SZJA kötelezettségéből, nem kell hozzá semmilyen dokumentációt benyújtani az adózónak. Az SZJA kötelezettséget tovább csökkenti a gyermekek után járó adókedvezmény, melyet egészében megkapnak az adófizetők. Amennyiben ezt a kedvezményt nem tudják már adókedvezményként érvényesíteni az adózók, a fennmaradó összeget adóbónuszként kapják meg (penize.cz, 2024).

6. számú melléklet: a szlovák gyermekkedvezmény levezetése (havonta)

Megnevezés	Átlagfizetés (EUR)				Minimálbér (EUR)			
Eltartott gyermekek száma:	1	2	3	4	1	2	3	4
Bruttó fizetés:	1 430	1 430	1 430	1 430	750	750	750	750
Betegbiztosítási járulék (1,4%):	20	20	20	20	11	11	11	11
Nyugdíjjárulék (4%):	57	57	57	57	30	30	30	30
Rokkantsági biztosítási járulék (3%):	43	43	43	43	23	23	23	23
Munkanélküliségi járulék (1%):	14	14	14	14	8	8	8	8
Egészségügyi járulék (4%):	57	57	57	57	30	30	30	30
Összes járulék:	192	192	192	192	101	101	101	101
Adóalap:	1 238	1 238	1 238	1 238	650	650	650	650
Személyi kedvezmény (471 EUR):	471	471	471	471	471	471	471	471
Korrigált adóalap:	768	768	768	768	179	179	179	179
SZJA (19%):	146	146	146	146	34	34	34	34
Gyermekek után járó adókedvezmény:	140	280	420	560	140	280	420	560
Maximum igénybe vehető gyermekkedvezmény:	248	334	421	508	130	175	221	266
Fizetendő SZJA:	6	-	-	-	-	-	-	-
Adóbónusz:		134	274	362	96	141	187	232
Nettó fizetés:	1 232	1 372	1 512	1 600	745	791	836	882

Gyermekek kedvezmény / fizetés:	9,79%	19,58%	29,37%	35,51%	17,32%	23,38%	29,44%	35,51%
---------------------------------	-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Magyarázat: 2024-ben Szlovákiában az átlagfizetés 1.430 EUR, míg a minimálbér 750 EUR (accace.com-5, 2024; slovak.statistics.sk, 2024). A bruttó fizetésből különböző járulékokat vonnak le: a betegbiztosítási járulékot (1,4%), nyugdíjjárulékot (4%), rokkantsági biztosítási járulékot (3%), munkanélküliségi járulékot (1%) és az egészségügyi járulékot (4%). A bruttó fizetésből levont járulékok után fennmaradó összeg képezi a személyi jövedelem-adóalapot, amelyet tovább csökkent a személyi kedvezmény. Az így kapott korrigált adóalap 19%-a lesz a személyi jövedelemadó. A gyermekek után járó adókedvezmény közvetlenül csökkenti az SZJA kötelezettséget, amely maximumát százalékos korlátok alapján állapítják meg: egy gyermek esetén az adóalap 20%, két gyermek esetén 27%, három gyermek esetén 34%, négy gyermek esetén 41%, öt gyermek esetén 48%, míg hat vagy több gyermek esetén 55%-a lehet a maximum kedvezmény. A fizetendő SZJA-t az SZJA kötelezettségéből levont a gyermekkedvezmény adja. Amennyiben a levonás eredménye negatív, az adófizetők adóbónusz

formájában kapják meg a különbözetet, ami azt eredményezheti, hogy a nettó fizetés magasabb lesz, mint a bruttó fizetés (peniaze.sk, 2024, accace.com-6, 2024).

7. számú melléklet: a lengyel gyermekkedvezmény levezetése (évente)

Megnevezés	Átlagfizetés (PLN)				Minimálbér (PLN)			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Eltartott gyermekek száma:								
Bruttó fizetés (éves):	85 866	85 866	85 866	85 866	51 600	51 600	51 600	51 600
Nyugdíjjárulék (9,76%):	8 380	8 380	8 380	8 380	5 036	5 036	5 036	5 036
Rokkantsági biztosítási járulék (1,5%):	1 288	1 288	1 288	1 288	774	774	774	774
Betegbiztosítási járulék (2,45%):	2 104	2 104	2 104	2 104	1 264	1 264	1 264	1 264
Összes szociális járulék:	11 772	11 772	11 772	11 772	7 074	7 074	7 074	7 074
Adóalap:	74 094	74 094	74 094	74 094	44 526	44 526	44 526	44 526
Egészségbiztosítás (9%):	6 668	6 668	6 668	6 668	4 007	4 007	4 007	4 007
Személyi kedvezmény (30.000 PLN):	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Korrigált adóalap:	44 094	44 094	44 094	44 094	14 526	14 526	14 526	14 526
SZJA (12%):	5 291	5 291	5 291	5 291	1 743	1 743	1 743	1 743
Gyermekek után járó adókedvezmény:	1 112	2 224	4 224	6 924	1 112	2 224	4 224	6 924
Fizetendő SZJA:	4 179	3 067	1 067	-	631	-	-	-
Maximális gyermekek után járó adóbónusz:	18 441	18 441	18 441	18 441	11 082	11 082	11 082	11 082
Adóbónusz:	-	-	-	1 633	-	481	2 481	5 181
Nettó fizetés (éves):	63 246	64 358	66 358	69 058	39 887	40 999	42 999	45 699

Gyermekek kedvezmény / fizetés:	1,30%	2,59%	4,92%	8,06%	2,16%	4,31%	8,19%	13,42%
---------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

Magyarázat: 2024-ben Lengyelországban az éves minimálbér 51.600 PLN, míg az átlagfizetés 85.866 PLN (gov.pl-6, 2024; stat.gov.pl, 2024). A Pwc iránymutatása szerint (taxsummaries.pwc.com-2, 2024) a bruttó fizetést különböző szociális járulékok terhelik, melyek a nyugdíjjárulék (9,76%), rokkantsági biztosítási járulék (1,5%) és betegbiztosítási járulék (2,45%). Az adóalapot a bruttó fizetésből levont szociális járulékok után fennmaradó összeg adja. Ebből az összegből kell először levonni az egészségbiztosítási járulékot (9%), majd az évi 30.000 PLN adómentes összeget, amely mindenki számára elérhető. Az így kapott korrigált adóalap 12%-a lesz a személyi jövedelemadó. Az SZJA összegéből levonható a gyermekek után járó adókedvezmény, amely az eltartott gyermekek számától függ. Ennek levonása után az eredmény a ténylegesen fizetendő SZJA. A gyermekekre vonatkozó kedvezmény felhasználásának van felső határa, amely a szociális és egészségbiztosítási járulékok összegéhez igazodik (pitax.pl, 2024), de ez a konkrét esetekben nem releváns, mert a gyermekkedvezmény mindig alacsonyabb, mint a maximálisan érvényesíthető összeg. Ha a gyermekkedvezmény összege meghaladja az SZJA kötelezettséget, az adófizetők a korlát figyelembevételével adóbónuszt igényelhetnek (accace.com-7, 2024; podatki.gov.pl, 2024).

8. számú melléklet: korrelációs tábla (1/8) Forrás: saját szerkesztés a 8. melléklet alapján az SPSS szoftver segítségével

		Minimálbérből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Minimálbérből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Minimálbérből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Minimálbérből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Átlagfizetésből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Átlagfizetésből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Átlagfizetésből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Átlagfizetésből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények
Minimálbérből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	,856**	,423**	,489**	,994**	,987**	,916**	,906**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Minimálbérből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,856**	1,00	,826**	,844**	,803**	,886**	,927**	,944**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Minimálbérből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,423**	,826**	1,00	,910**	,345**	,506**	,671**	,709**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Minimálbérből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,489**	,844**	,910**	1,00	,391**	,508**	,591**	,632**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00
Átlagfizetésből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,994**	,803**	,345**	,391**	1,00	,982**	,903**	,887**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00
Átlagfizetésből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,987**	,886**	,506**	,508**	,982**	1,00	,967**	,958**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00
Átlagfizetésből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,916**	,927**	,671**	,591**	,903**	,967**	1,00	,999**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00
Átlagfizetésből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,906**	,944**	,709**	,632**	,887**	,958**	,999**	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
15 éven aluliak aránya (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,615**	,357**	-0,12	,240*	,595**	,481**	,265**	,256*
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,23	0,02	0,00	0,00	0,01	0,01
15 és 29 év közötti fiatalok munkanélkülisége (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,788**	,612**	,299**	0,11	,833**	,852**	,864**	,838**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,27	0,00	0,00	0,00	0,00
Nők körében első gyermekvállalás (átlagéletkor) (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	-,843**	-,572**	-0,15	-0,04	-,894**	-,872**	-,824**	-,792**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,13	0,67	0,00	0,00	0,00	0,00
Születések aránya a népességhez viszonyítva	<i>Pearson Correlation</i>	,502**	,823**	,946**	,752**	,455**	,614**	,790**	,814**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Halálozások aránya a népességhez viszonyítva (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,615**	-,305**	,205*	-0,14	-,608**	-,481**	-,253*	-,238*
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,04	0,16	0,00	0,00	0,01	0,02
Nyers születési arányszám / 1000 fő (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,539**	,854**	,954**	,781**	,489**	,644**	,810**	,835**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

8. számú melléklet: korrelációs tábla (2/8)

		Minimálbérből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Minimálbérből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Minimálbérből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Minimálbérből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Átlagfizetésből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Átlagfizetésből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Átlagfizetésből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	Átlagfizetésből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények
1 főre jutó házasságok száma (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,07	,484**	,832**	,536**	0,04	,219*	,461**	,489**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,46	0,00	0,00	0,00	0,72	0,03	0,00	0,00
1 főre jutó válások száma (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,683**	-,215*	,333**	,299**	-,754**	-,639**	-,473**	-,428**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Aktivitás 15-64 év között (2023 Q4)	<i>Pearson Correlation</i>	0,19	,659**	,967**	,819**	0,12	,295**	,503**	,544**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,06	0,00	0,00	0,00	0,25	0,00	0,00	0,00
1 főre jutó bevándorlás (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,334**	-0,04	0,18	,462**	-,427**	-,405**	-,411**	-,369**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,68	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1 főre jutó kivándorlás (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,933**	-,840**	-,423**	-,623**	-,898**	-,879**	-,776**	-,777**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1 főre jutó vándorlási egyenleg (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,15	0,12	,260**	,572**	-,247*	-,228*	-,254*	-,213*
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,14	0,23	0,01	0,00	0,01	0,02	0,01	0,03
Termékenységi arányszám (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	,467**	,838**	,928**	,999**	,370**	,494**	,590**	,632**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,964**	,833**	,390**	,561**	,940**	,916**	,811**	,807**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,635**	-,354**	-0,02	0,19	-,708**	-,692**	-,677**	-,639**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,83	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00
Munkanélküliségi arány (2023.12)	<i>Pearson Correlation</i>	,789**	,704**	,458**	,253*	,818**	,869**	,915**	,898**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Munkanélküliségi arány 25 év alattiak (2023.12)	<i>Pearson Correlation</i>	,709**	,505**	,206*	-0,01	,766**	,779**	,792**	,761**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,04	0,91	0,00	0,00	0,00	0,00
65 éven felüliek aránya (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,923**	-,600**	-0,07	-0,12	-,958**	-,897**	-,776**	-,746**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,47	0,25	0,00	0,00	0,00	0,00
Bérleti díj az átlagfizetéshez képest (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,17	,636**	,887**	,942**	0,07	,207*	,339**	,389**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,09	0,00	0,00	0,00	0,51	0,04	0,00	0,00
Alacsony keresetűek adókulcsa (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,15	0,16	,240*	-0,16	,209*	,293**	,442**	,425**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,13	0,11	0,02	0,11	0,04	0,00	0,00	0,00
Inflációs ráta (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,382**	0,06	,572**	,264**	-,413**	-,241*	0,01	0,04
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,57	0,00	0,01	0,00	0,02	0,89	0,66

8. számú melléklet: korrelációs tábla (3/8)

		15 éven aluliak aránya (2023)	15 és 29 év közötti fiatalok munkanélkülisége (2023)	Nők körében első gyermekvállalás (átlagéletkor) (2022)	Születések aránya a népességhez viszonyítva (2023)	Halálozások aránya a népességhez viszonyítva (2023)	Nyers születési arányszám / 1000 fő (2023)	1 főre jutó házasságok száma (2023)	1 főre jutó válások száma (2023)
Minimálbérből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,615**	,788**	-,843**	,502**	-,615**	,539**	0,07	-,683**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,46	0,00
Minimálbérből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,357**	,612**	-,572**	,823**	-,305**	,854**	,484**	-,215*
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03
Minimálbérből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	-0,12	,299**	-0,15	,946**	,205*	,954**	,832**	,333**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,23	0,00	0,13	0,00	0,04	0,00	0,00	0,00
Minimálbérből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,240*	0,11	-0,04	,752**	-0,14	,781**	,536**	,299**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,02	0,27	0,67	0,00	0,16	0,00	0,00	0,00
Átlagfizetésből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,595**	,833**	-,894**	,455**	-,608**	,489**	0,04	-,754**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,72	0,00
Átlagfizetésből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,481**	,852**	-,872**	,614**	-,481**	,644**	,219*	-,639**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00
Átlagfizetésből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,265**	,864**	-,824**	,790**	-,253*	,810**	,461**	-,473**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00
Átlagfizetésből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,256*	,838**	-,792**	,814**	-,238*	,835**	,489**	-,428**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00
15 éven aluliak aránya (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	0,09	-,287**	-,235*	-,993**	-0,18	-,635**	-,540**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		0,37	0,00	0,02	0,00	0,07	0,00	0,00
15 és 29 év közötti fiatalok munkanélkülisége (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,09	1,00	-,973**	,553**	-0,14	,556**	,311**	-,718**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,37		0,00	0,00	0,18	0,00	0,00	0,00
Nők körében első gyermekvállalás (átlagéletkor) (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	-,287**	-,973**	1,00	-,390**	,341**	-,402**	-0,09	,853**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,37	0,00
Születések aránya a népességhez viszonyítva	<i>Pearson Correlation</i>	-,235*	,553**	-,390**	1,00	,289**	,998**	,893**	0,14
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,02	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,18
Halálozások aránya a népességhez viszonyítva (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,993**	-0,14	,341**	,289**	1,00	,236*	,685**	,621**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,18	0,00	0,00		0,02	0,00	0,00
Nyers születési arányszám / 1000 fő (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,18	,556**	-,402**	,998**	,236*	1,00	,868**	0,12
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,07	0,00	0,00	0,00	0,02		0,00	0,25

8. számú melléklet: korrelációs tábla (4/8)

		15 éven aluliak aránya (2023)	15 és 29 év közötti fiatalok munkanélkülisége (2023)	Nők körében első gyermekvállalás (átlagéletkor) (2022)	Születések aránya a népességhez viszonyítva (2023)	Halálozások aránya a népességhez viszonyítva (2023)	Nyers születési arányszám / 1000 fő (2023)	1 főre jutó házasságok száma (2023)	1 főre jutó válások száma (2023)
1 főre jutó házasságok száma (2023)	Pearson Correlation	-,635**	,311**	-0,09	,893**	,685**	,868**	1,00	,438**
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,00	0,37	0,00	0,00	0,00		0,00
1 főre jutó válások száma (2023)	Pearson Correlation	-,540**	-,718**	,853**	0,14	,621**	0,12	,438**	1,00
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,00	0,00	0,18	0,00	0,25	0,00	
Aktivitás 15-64 év között (2023 Q4)	Pearson Correlation	-,349**	0,17	0,02	,913**	,434**	,908**	,916**	,519**
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,10	0,86	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1 főre jutó bevándorlás (2023)	Pearson Correlation	,226*	-,812**	,788**	-0,14	-0,13	-0,12	-0,11	,693**
	Sig. (2-tailed)	0,02	0,00	0,00	0,15	0,19	0,23	0,26	0,00
1 főre jutó kivándorlás (2023)	Pearson Correlation	-,799**	-,515**	,605**	-,385**	,772**	-,435**	0,07	,525**
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,50	0,00
1 főre jutó vándorlási egyenleg (2023)	Pearson Correlation	,375**	-,697**	,655**	-0,07	-,278**	-0,04	-0,12	,578**
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,00	0,00	0,50	0,01	0,73	0,22	0,00
Termékenységi arányszám (2022)	Pearson Correlation	0,19	0,11	-0,04	,776**	-0,09	,802**	,577**	,325**
	Sig. (2-tailed)	0,06	0,26	0,73	0,00	0,36	0,00	0,00	0,00
Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023)	Pearson Correlation	,778**	,598**	-,688**	,387**	-,761**	,435**	-0,07	-,605**
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,50	0,00
Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023)	Pearson Correlation	-0,02	-,955**	,950**	-,320**	0,10	-,314**	-0,14	,802**
	Sig. (2-tailed)	0,83	0,00	0,00	0,00	0,34	0,00	0,16	0,00
Munkanélküliségi arány (2023.12)	Pearson Correlation	0,03	,985**	-,927**	,690**	-0,06	,692**	,457**	-,596**
	Sig. (2-tailed)	0,78	0,00	0,00	0,00	0,57	0,00	0,00	0,00
Munkanélküliségi arány 25 év alattiak (2023.12)	Pearson Correlation	0,01	,991**	-,962**	,485**	-0,07	,482**	,285**	-,731**
	Sig. (2-tailed)	0,89	0,00	0,00	0,00	0,48	0,00	0,00	0,00
65 éven felüliek aránya (2023)	Pearson Correlation	-,608**	-,839**	,935**	-,229*	,651**	-,260**	0,17	,910**
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,01	0,10	0,00
Bérleti díj az átlagfizetéshez képest (2023)	Pearson Correlation	0,00	-0,15	,254*	,691**	0,11	,707**	,619**	,600**
	Sig. (2-tailed)	0,98	0,15	0,01	0,00	0,26	0,00	0,00	0,00
Alacsony keresetűek adókulcsa (2023)	Pearson Correlation	-,634**	,709**	-,558**	,529**	,586**	,491**	,632**	-,216*
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03
Inflációs ráta (2023)	Pearson Correlation	-,872**	-0,06	,287**	,599**	,917**	,558**	,893**	,704**
	Sig. (2-tailed)	0,00	0,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

8. számú melléklet: korrelációs tábla (5/8)

		Aktivitás 15-64 év között (2023 Q4)	1 főre jutó bevándorlás (2023)	1 főre jutó kivándorlás (2023)	1 főre jutó vándorlási egyenleg (2023)	Termékenységi arányszám (2022)	Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023)	Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023)	Munkanélküliségi arány (2023.12)
Minimálbérből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	0,19	-,334**	-,933**	-0,15	,467**	,964**	-,635**	,789**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,06	0,00	0,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00
Minimálbérből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,659**	-0,04	-,840**	0,12	,838**	,833**	-,354**	,704**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,68	0,00	0,23	0,00	0,00	0,00	0,00
Minimálbérből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,967**	0,18	-,423**	,260**	,928**	,390**	-0,02	,458**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,07	0,00	0,01	0,00	0,00	0,83	0,00
Minimálbérből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,819**	,462**	-,623**	,572**	,999**	,561**	0,19	,253*
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	0,01
Átlagfizetésből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	0,12	-,427**	-,898**	-,247*	,370**	,940**	-,708**	,818**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,25	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Átlagfizetésből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,295**	-,405**	-,879**	-,228*	,494**	,916**	-,692**	,869**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00
Átlagfizetésből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,503**	-,411**	-,776**	-,254*	,590**	,811**	-,677**	,915**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
Átlagfizetésből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,544**	-,369**	-,777**	-,213*	,632**	,807**	-,639**	,898**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00	0,00	0,00	0,00
15 éven aluliak aránya (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,349**	,226*	-,799**	,375**	0,19	,778**	-0,02	0,03
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,02	0,00	0,00	0,06	0,00	0,83	0,78
15 és 29 év közötti fiatalok munkanélkülisége (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,17	-,812**	-,515**	-,697**	0,11	,598**	-,955**	,985**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,10	0,00	0,00	0,00	0,26	0,00	0,00	0,00
Nők körében első gyermekvállalás (átlagéletkor) (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	0,02	,788**	,605**	,655**	-0,04	-,688**	,950**	-,927**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,86	0,00	0,00	0,00	0,73	0,00	0,00	0,00
Születések aránya a népességhez viszonyítva	<i>Pearson Correlation</i>	,913**	-0,14	-,385**	-0,07	,776**	,387**	-,320**	,690**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,15	0,00	0,50	0,00	0,00	0,00	0,00
Halálozások aránya a népességhez viszonyítva (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,434**	-0,13	,772**	-,278**	-0,09	-,761**	0,10	-0,06
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,19	0,00	0,01	0,36	0,00	0,34	0,57
Nyers születési arányszám / 1000 fő (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,908**	-0,12	-,435**	-0,04	,802**	,435**	-,314**	,692**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,23	0,00	0,73	0,00	0,00	0,00	0,00

8. számú melléklet: korrelációs tábla (6/8)

		Aktivitás 15-64 év között (2023 Q4)	1 főre jutó bevándorlás (2023)	1 főre jutó kivándorlás (2023)	1 főre jutó vándorlási egyenleg (2023)	Termékenységi arányszám (2022)	Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023)	Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023)	Munkanélküliségi arány (2023.12)
1 főre jutó házasságok száma (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,916**	-0,11	0,07	-0,12	,577**	-0,07	-0,14	,457**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,26	0,50	0,22	0,00	0,50	0,16	0,00
1 főre jutó válások száma (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,519**	,693**	,525**	,578**	,325**	-,605**	,802**	-,596**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Aktivitás 15-64 év között (2023 Q4)	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	,213*	-0,18	,243*	,847**	0,14	0,08	,335**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		0,03	0,07	0,01	0,00	0,16	0,41	0,00
1 főre jutó bevándorlás (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,213*	1,00	-0,01	,982**	,450**	-0,10	,940**	-,736**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,03		0,91	0,00	0,00	0,33	0,00	0,00
1 főre jutó kivándorlás (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,18	-0,01	1,00	-,203*	-,592**	-,994**	,326**	-,527**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,07	0,91		0,04	0,00	0,00	0,00	0,00
1 főre jutó vándorlási egyenleg (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,243*	,982**	-,203*	1,00	,554**	0,09	,858**	-,620**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,01	0,00	0,04		0,00	0,35	0,00	0,00
Termékenységi arányszám (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	,847**	,450**	-,592**	,554**	1,00	,531**	0,19	,261**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,06	0,01
Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,14	-0,10	-,994**	0,09	,531**	1,00	-,426**	,600**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,16	0,33	0,00	0,35	0,00		0,00	0,00
Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,08	,940**	,326**	,858**	0,19	-,426**	1,00	-,897**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,41	0,00	0,00	0,00	0,06	0,00		0,00
Munkanélküliségi arány (2023.12)	<i>Pearson Correlation</i>	,335**	-,736**	-,527**	-,620**	,261**	,600**	-,897**	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	
Munkanélküliségi arány 25 év alattiak (2023.12)	<i>Pearson Correlation</i>	0,09	-,882**	-,409**	-,785**	-0,01	,501**	-,983**	,963**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,36	0,00	0,00	0,00	0,96	0,00	0,00	0,00
65 éven felüliek aránya (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,15	,573**	,793**	,409**	-0,09	-,855**	,797**	-,777**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,13	0,00	0,00	0,00	0,36	0,00	0,00	0,00
Bérleti díj az átlagfizetéshez képest (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,878**	,616**	-,333**	,667**	,951**	,255*	,426**	0,02
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,86
Alacsony keresetűek adókulcsa (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,300**	-,827**	,198*	-,848**	-0,13	-0,11	-,745**	,727**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,05	0,00	0,21	0,26	0,00	0,00
Inflációs ráta (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,756**	0,03	,490**	-0,07	,312**	-,502**	0,14	0,08
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,77	0,00	0,52	0,00	0,00	0,16	0,46

8. számú melléklet: korrelációs tábla (7/8)

		Munkanélküliségi arány 25 év alattiak (2023.12)	65 éven felüliek aránya (2023)	Bérleti díj az átlagfizetéshez képest (2023)	Alacsony keresetűek adókulcsa (2023)	Inflációs ráta (2023)
Minimálbérből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,709**	-,923**	0,17	0,15	-,382**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,09	0,13	0,00
Minimálbérből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,505**	-,600**	,636**	0,16	0,06
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,11	0,57
Minimálbérből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,206*	-0,07	,887**	,240*	,572**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,04	0,47	0,00	0,02	0,00
Minimálbérből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	-0,01	-0,12	,942**	-0,16	,264**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,91	0,25	0,00	0,11	0,01
Átlagfizetésből 1 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,766**	-,958**	0,07	,209*	-,413**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,51	0,04	0,00
Átlagfizetésből 2 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,779**	-,897**	,207*	,293**	-,241*
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,04	0,00	0,02
Átlagfizetésből 3 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,792**	-,776**	,339**	,442**	0,01
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,89
Átlagfizetésből 4 gyermekre érvényesíthető adókedvezmények	<i>Pearson Correlation</i>	,761**	-,746**	,389**	,425**	0,04
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,66
15 éven aluliak aránya (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	0,01	-,608**	0,00	-,634**	-,872**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,89	0,00	0,98	0,00	0,00
15 és 29 év közötti fiatalok munkanélkülisége (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,991**	-,839**	-0,15	,709**	-0,06
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,15	0,00	0,57
Nők körében első gyermekvállalás (átlagéletkor) (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	-,962**	,935**	,254*	-,558**	,287**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00
Születések aránya a népességhez viszonyítva	<i>Pearson Correlation</i>	,485**	-,229*	,691**	,529**	,599**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00
Halálozások aránya a népességhez viszonyítva (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,07	,651**	0,11	,586**	,917**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,48	0,00	0,26	0,00	0,00
Nyers születési arányszám / 1000 fő (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,482**	-,260**	,707**	,491**	,558**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00

8. számú melléklet: korrelációs tábla (8/8)

		Munkanélküliségi arány 25 év alattiak (2023.12)	65 éven felüliek aránya (2023)	Bérleti díj az átlagfizetéshez képest (2023)	Alacsony keresetűek adókulcsa (2023)	Inflációs ráta (2023)
1 főre jutó házasságok száma (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,285**	0,17	,619**	,632**	,893**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00
1 főre jutó válások száma (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,731**	,910**	,600**	-,216*	,704**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,03	0,00
Aktivitás 15-64 év között (2023 Q4)	<i>Pearson Correlation</i>	0,09	0,15	,878**	,300**	,756**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,36	0,13	0,00	0,00	0,00
1 főre jutó bevándorlás (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,882**	,573**	,616**	-,827**	0,03
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,77
1 főre jutó kivándorlás (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,409**	,793**	-,333**	,198*	,490**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00
1 főre jutó vándorlási egyenleg (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,785**	,409**	,667**	-,848**	-0,07
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,52
Termékenységi arányszám (2022)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,01	-0,09	,951**	-0,13	,312**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,96	0,36	0,00	0,21	0,00
Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,501**	-,855**	,255*	-0,11	-,502**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,01	0,26	0,00
Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,983**	,797**	,426**	-,745**	0,14
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,00	0,00	0,16
Munkanélküliségi arány (2023.12)	<i>Pearson Correlation</i>	,963**	-,777**	0,02	,727**	0,08
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,00	0,86	0,00	0,46
Munkanélküliségi arány 25 év alattiak (2023.12)	<i>Pearson Correlation</i>	1,00	-,802**	-,252*	,764**	-0,04
	<i>Sig. (2-tailed)</i>		0,00	0,01	0,00	0,66
65 éven felüliek aránya (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,802**	1,00	,219*	-,228*	,565**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00		0,03	0,02	0,00
Bérleti díj az átlagfizetéshez képest (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-,252*	,219*	1,00	-0,19	,483**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,01	0,03		0,06	0,00
Alacsony keresetűek adókulcsa (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	,764**	-,228*	-0,19	1,00	,530**
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,00	0,02	0,06		0,00
Inflációs ráta (2023)	<i>Pearson Correlation</i>	-0,04	,565**	,483**	,530**	1,00
	<i>Sig. (2-tailed)</i>	0,66	0,00	0,00	0,00	

9. számú melléklet: korrelációs táblához adatok

Sorszám	Adatok	Csehország	Magyarország	Lengyelország	Szlovákia
1	Népesség (2023) (fő)	10 900 555	9 584 627	36 620 970	5 424 687
2	15 éven aluliak száma (2023) (fő)	1 750 808	1 393 055	5 668 339	873 452
3	15 és 29 év közötti fiatalok munkanélküliségének aránya (2023)	5,2%	8,1%	6,7%	11,6%
4	Nők körében első gyermekvállalás (2022) (átlagéletkor)	30,4	30,0	30,0	28,9
5	Születések száma (2023) (fő)	91 149	87 671	272 451	48 627
6	Halálozások száma (2023) (fő)	112 795	128 839	409 036	54 133
7	Nyers születési arányszám / 1000 fő (2023)	8,4	9,1	7,4	9,0
8	Házasságok száma (2023)	54 820	63 697	155 817	29 172
9	Válások száma (2022)	19 846	17 695	60 162	8 180
10	Aktivitás 15-64 év között (2023 Q4)	77,4%	78,5%	75,0%	77,1%
11	Bevándorlás (2022) (fő)	347 429	94 148	275 515	5 463
12	Kivándorlás (2022) (fő)	31 764	58 408	228 006	4 468
13	Migrációs egyenleg (számított) (fő)	315 665	35 740	47 509	995
14	Termékenységi arányszám (2022)	1,64	1,56	1,29	1,57
15	Gyermekek átlagos száma háztartásonként (2023) (fő)	0,5	0,4	0,4	0,6
16	Gyermekek átlagos száma gyermekes háztartásokban (2023) (fő)	1,6	1,5	1,5	1,4
17	Munkanélküliségi arány (2023.12)	2,7%	4,2%	3,0%	5,6%
18	Munkanélküliségi arány 25 év alattiak (2023.12)	7,8%	14,1%	12,1%	20,0%
19	65 éven felüliek száma (2023) (fő)	2 207 849	1 971 532	7 310 886	969 068
20	2 szobás lakás átlagos bérleti díja a fővárosban (2023) (EUR)	1 550	1 300	1 050	1 100
21	Alacsony keresetűek adókulcsa (2023)	23,0%	33,5%	28,3%	31,3%
22	Vásárlóerővel kiigazított egy főre jutó GDP (2023)	34 200	28 700	30 100	27 400
23	Szociális juttatások összege egy lakosra (2021) (EUR)	326	260	475	292
24	Családi juttatások összege egy lakosra (2021) (EUR)	107	81	53	98
25	Családi juttatások összege (2021) (millió EUR)	1 383	888	2 180	650
26	Inflációs ráta (2023)	12,0%	17,0%	10,9%	11,0%

Források: (2024)

1) ec.europa.eu/eurostat-6	14) ec.europa.eu/eurostat-18
2) ec.europa.eu/eurostat-7	15) ec.europa.eu/eurostat-19
3) ec.europa.eu/eurostat-8	16) ec.europa.eu/eurostat-20
4) ec.europa.eu/eurostat-9	17) ec.europa.eu/eurostat-21
5) ec.europa.eu/eurostat-10	18) ec.europa.eu/eurostat-22
6) ec.europa.eu/eurostat-11	19) ec.europa.eu/eurostat-23
7) ec.europa.eu/eurostat-12	20) ec.europa.eu/eurostat-24
8) ec.europa.eu/eurostat-13	21) ec.europa.eu/eurostat-25
9) ec.europa.eu/eurostat-14	22) ec.europa.eu/eurostat-26
10) ec.europa.eu/eurostat-15	23) ec.europa.eu/eurostat-27
11) ec.europa.eu/eurostat-16	24) ec.europa.eu/eurostat-27
12) ec.europa.eu/eurostat-17	25) ec.europa.eu/eurostat-27
13) számított érték	26) ec.europa.eu/eurostat-28

10. melléklet: az átlagos népesség változása a V4 országokban és az EU-ban 2015 és 2023 között

Átlagos népesség (fő) *migrációval										
Év	EU (27)	Vált.%	Csehország	Vált. %	Magyarország	Vált. %	Lengyelország	Vált. %	Szlovákia	Vált. %
2015	444 234 821	100%	10 546 059	100%	9 797 755	100%	37 986 412	100%	5 423 801	100%
2016	445 167 186	100,21%	10 566 332	100,19%	9 759 755	99,61%	37 970 087	99,96%	5 430 798	100,13%
2017	445 871 494	100,37%	10 594 438	100,46%	9 726 756	99,28%	37 974 826	99,97%	5 439 232	100,28%
2018	446 655 355	100,54%	10 629 928	100,80%	9 706 964	99,07%	37 974 750	99,97%	5 446 771	100,42%
2019	447 016 315	100,63%	10 671 870	101,19%	9 694 824	98,95%	37 965 475	99,94%	5 454 147	100,56%
2020	446 993 041	100,62%	10 697 858	101,44%	9 670 419	98,70%	37 899 070	99,77%	5 458 827	100,65%
2021	446 249 551	100,45%	10 505 772	99,62%	9 630 932	98,30%	36 981 559	97,35%	5 447 247	100,43%
2022	447 404 878	100,71%	10 672 118	101,20%	9 605 074	98,03%	36 821 749	96,93%	5 431 752	100,15%
2023	448 382 906	100,93%	10 864 042	103,02%	9 592 186	97,90%	36 687 353	96,58%	5 426 740	100,05%

Megjegyzés: Vált.% = Változás százalékban a bázisévhez (2015) képest

Forrás: saját szerkesztés az ec.europa.eu/eurostat-1, 2024 alapján

11. melléklet: az élveszületések számának változása a V4 országokban és az EU-ban 2015 és 2023 között

Élveszületések száma (fő)										
Év	EU (27)	Vált.%	Csehország	Vált. %	Magyarország	Vált. %	Lengyelország	Vált. %	Szlovákia	Vált. %
2015	4 330 922	100%	110 764	100%	92 135	100%	369 308	100%	55 602	100%
2016	4 379 549	101,12%	112 663	101,71%	95 361	103,50%	382 257	103,51%	57 557	103,52%
2017	4 328 560	99,95%	114 405	103,29%	94 646	102,73%	401 982	108,85%	57 967	104,25%
2018	4 245 710	98,03%	114 036	102,95%	93 467	101,45%	388 178	105,11%	57 639	103,66%
2019	4 168 656	96,25%	112 231	101,32%	93 100	101,05%	374 954	101,53%	57 054	102,61%
2020	4 071 484	94,01%	110 200	99,49%	93 807	101,81%	355 309	96,21%	56 605	101,80%
2021	4 088 494	94,40%	111 793	100,93%	94 003	102,03%	331 511	89,77%	56 565	101,73%
2022	3 879 509	89,58%	101 299	91,45%	89 669	97,32%	305 132	82,62%	52 668	94,72%
2023	3 665 142	84,63%	91 149	82,29%	87 671	95,15%	272 451	73,77%	45 627	82,06%

Megjegyzés: Vált.% = Változás százalékban a bázisévhez (2015) képest

Forrás: saját szerkesztés az ec.europa.eu/eurostat-2, 2024 alapján

12. melléklet: a 15 éven aluliak számának változása a V4 országokban és az EU-ban 2015 és 2023 között

15 éven aluliak száma (fő)										
Év	EU (27)	Arány %	Csehország	Arány %	Magyarország	Arány %	Lengyelország	Arány %	Szlovákia	Arány %
2015	67 846 112	15,27%	1 601 045	15,18%	1 423 346	14,53%	5 767 660	15,18%	833 563	15,37%
2016	67 840 870	15,24%	1 623 663	15,37%	1 415 627	14,50%	5 708 855	15,04%	832 043	15,32%
2017	67 908 402	15,23%	1 647 275	15,55%	1 411 989	14,52%	5 732 323	15,10%	840 228	15,45%
2018	67 944 473	15,21%	1 670 617	15,72%	1 408 946	14,51%	5 786 789	15,24%	849 701	15,60%
2019	67 782 971	15,16%	1 693 060	15,86%	1 405 867	14,50%	5 833 791	15,37%	858 042	15,73%
2020	67 622 045	15,13%	1 710 202	15,99%	1 402 416	14,50%	5 862 041	15,47%	863 720	15,82%
2021	67 266 044	15,07%	1 684 379	16,03%	1 398 951	14,53%	5 758 829	15,57%	868 294	15,94%
2022	66 919 789	14,96%	1 693 408	15,87%	1 392 465	14,50%	5 736 358	15,58%	872 796	16,07%
2023	66 757 911	14,89%	1 750 808	16,12%	1 393 055	14,52%	5 668 339	15,45%	873 452	16,10%

Megjegyzés: Arány % = 15 éven aluliak száma / Átlagos népesség azonos években

Forrás: saját szerkesztés az ec.europa.eu/eurostat-3, 2024 alapján

13. melléklet: a 65 éven felüliek számának változása a V4 országokban és az EU-ban 2015 és 2023 között

65 éven felüliek száma (fő)										
Év	EU (27)	Arány %	Csehország	Arány %	Magyarország	Arány %	Lengyelország	Arány %	Szlovákia	Arány %
2015	84 494 906	19,02%	1 880 406	17,83%	1 751 399	17,88%	5 859 706	15,43%	756 879	13,95%
2016	86 020 557	19,32%	1 932 412	18,29%	1 779 137	18,23%	6 059 477	15,96%	783 936	14,44%
2017	87 576 716	19,64%	1 988 922	18,77%	1 808 510	18,59%	6 283 651	16,55%	814 659	14,98%
2018	89 031 567	19,93%	2 040 183	19,19%	1 829 762	18,85%	6 497 360	17,11%	844 855	15,51%
2019	90 383 290	20,22%	2 086 617	19,55%	1 865 464	19,24%	6 706 044	17,66%	874 319	16,03%
2020	91 967 866	20,57%	2 131 630	19,93%	1 915 422	19,81%	6 916 746	18,25%	905 175	16,58%
2021	93 288 948	20,91%	2 151 834	20,48%	1 949 984	20,25%	7 021 789	18,99%	932 024	17,11%
2022	94 341 923	21,09%	2 169 109	20,33%	1 963 837	20,45%	7 139 067	19,39%	944 958	17,40%
2023	95 683 640	21,34%	2 207 849	20,32%	1 971 532	20,55%	7 310 886	19,93%	969 068	17,86%

Megjegyzés: Arány % = 65 éven felüliek száma / Átlagos népesség azonos években

Forrás: saját szerkesztés az ec.europa.eu/eurostat-3, 2024 alapján

14. melléklet: a migrációs egyenleg változása a V4 országokban és az EU-ban 2015 és 2023 között

Migrációs egyenleg (fő)										
Év	EU (27)	Arány %	Csehország	Arány %	Magyarország	Arány %	Lengyelország	Arány %	Szlovákia	Arány %
2015	1 593 915	0,36%	3 918	0,04%	15 119	0,15%	- 40 690	-0,11%	3 127	0,06%
2016	1 039 380	0,23%	25 219	0,24%	13 729	0,14%	- 28 139	-0,07%	3 885	0,07%
2017	1 127 713	0,25%	24 531	0,23%	28 241	0,29%	- 9 139	-0,02%	3 722	0,07%
2018	1 370 962	0,31%	39 168	0,37%	34 759	0,36%	24 289	0,06%	3 955	0,07%
2019	1 530 976	0,34%	28 090	0,26%	38 786	0,40%	46 055	0,12%	3 632	0,07%
2020	1 099 220	0,25%	27 241	0,25%	8 106	0,08%	48 949	0,13%	4 347	0,08%
2021	1 304 903	0,29%	50 730	0,48%	12 472	0,13%	39 521	0,11%	2 338	0,04%
2022	4 247 429	0,95%	315 665	2,96%	35 740	0,37%	47 509	0,13%	995	0,02%
2023	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Megjegyzés: Arány % = Migrációs egyenleg / Átlagos népesség azonos években

Forrás: saját szerkesztés az ec.europa.eu/eurostat-4, 2024 alapján

15. melléklet: a pénzbeli családtámogatások összegének változása a V4 országokban és az EU-ban 2013 és 2021 között

Pénzbeli családtámogatások (millió euró)										
Év	EU (27)	/fő (EUR)	Csehország	/fő (EUR)	Magyarország	/fő (EUR)	Lengyelország	/fő (EUR)	Szlovákia	/fő (EUR)
2013	163 538	2 410	2 572	1 606	1 932	1 357	2 725	472	1 145	1 374
2014	164 970	2 432	2 385	1 469	1 841	1 300	2 643	463	1 142	1 373
2015	168 290	2 478	2 514	1 526	1 770	1 254	3 420	597	1 145	1 363
2016	175 600	2 584	2 612	1 563	1 807	1 283	7 667	1 325	1 163	1 369
2017	182 381	2 691	2 816	1 663	1 900	1 351	9 365	1 605	1 217	1 418
2018	186 985	2 765	3 189	1 865	1 924	1 372	9 214	1 572	1 225	1 418
2019	194 212	2 887	3 225	1 915	1 983	1 417	12 271	2 131	1 354	1 559
2020	211 800	3 165	3 643	2 151	2 044	1 468	15 488	2 700	1 634	1 872
2021	213 465	3 198	3 782	2 160	2 044	1 467	14 697	2 593	1 798	2 058

Megjegyzés: /fő (EUR) = Pénzbeli családtámogatások összege / 15 éven aluliak száma azonos években

Forrás: saját szerkesztés az ec.europa.eu/eurostat-5, 2024 alapján

16. melléklet: a migráció változása a V4 országokban és az EU-ban 2016 és 2022 között

Migráció (fő)										
Év	EU (27)	Arány %	Csehország	Arány %	Magyarország	Arány %	Lengyelország	Arány %	Szlovákia	Arány %
2016	3 721 705	0,84%	64 083	0,61%	53 618	0,55%	208 302	0,55%	7 686	0,14%
2017	3 782 079	0,85%	51 847	0,49%	68 070	0,70%	209 353	0,55%	7 188	0,13%
2018	3 971 935	0,89%	65 910	0,62%	82 937	0,85%	214 083	0,56%	7 253	0,13%
2019	4 256 913	0,95%	105 888	1,00%	88 581	0,91%	226 649	0,60%	7 016	0,13%
2020	3 296 764	0,74%	63 095	0,59%	75 470	0,78%	210 615	0,55%	6 775	0,12%
2021	4 151 632	0,93%	69 360	0,65%	80 471	0,83%	241 116	0,64%	5 733	0,11%
2022	7 026 997	1,57%	347 429	3,31%	94 148	0,98%	275 515	0,75%	5 463	0,10%
2023	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Megjegyzés: Arány % = Migráció / Átlagos népesség azonos években

Forrás: saját szerkesztés az ec.europa.eu/eurostat-29, 2024 alapján

17. melléklet: az emigráció változása a V4 országokban és az EU-ban 2015 és 2022 között

Emigráció (fő)										
Év	EU (27)	Arány %	Csehország	Arány %	Magyarország	Arány %	Lengyelország	Arány %	Szlovákia	Arány %
2015	2 468 228	0,56%	25 684	0,24%	43 225	0,44%	258 837	0,68%	3 870	0,07%
2016	2 654 739	0,60%	38 864	0,37%	39 889	0,41%	236 441	0,62%	3 801	0,07%
2017	2 625 863	0,59%	27 316	0,26%	39 829	0,41%	218 492	0,58%	3 466	0,06%
2018	2 463 045	0,55%	26 742	0,25%	48 178	0,50%	189 794	0,50%	3 298	0,06%
2019	2 640 859	0,59%	77 798	0,73%	49 795	0,51%	180 594	0,48%	3 384	0,06%
2020	2 084 387	0,47%	35 854	0,34%	67 364	0,70%	161 666	0,43%	2 428	0,04%
2021	2 777 067	0,62%	18 630	0,18%	67 999	0,71%	201 595	0,55%	3 395	0,06%
2022	2 730 313	0,61%	31 764	0,30%	58 408	0,61%	228 006	0,62%	4 468	0,08%
2023	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.

Megjegyzés: Arány % = Emigráció / Átlagos népesség azonos években

Forrás: saját szerkesztés az ec.europa.eu/eurostat-30, 2024 alapján